

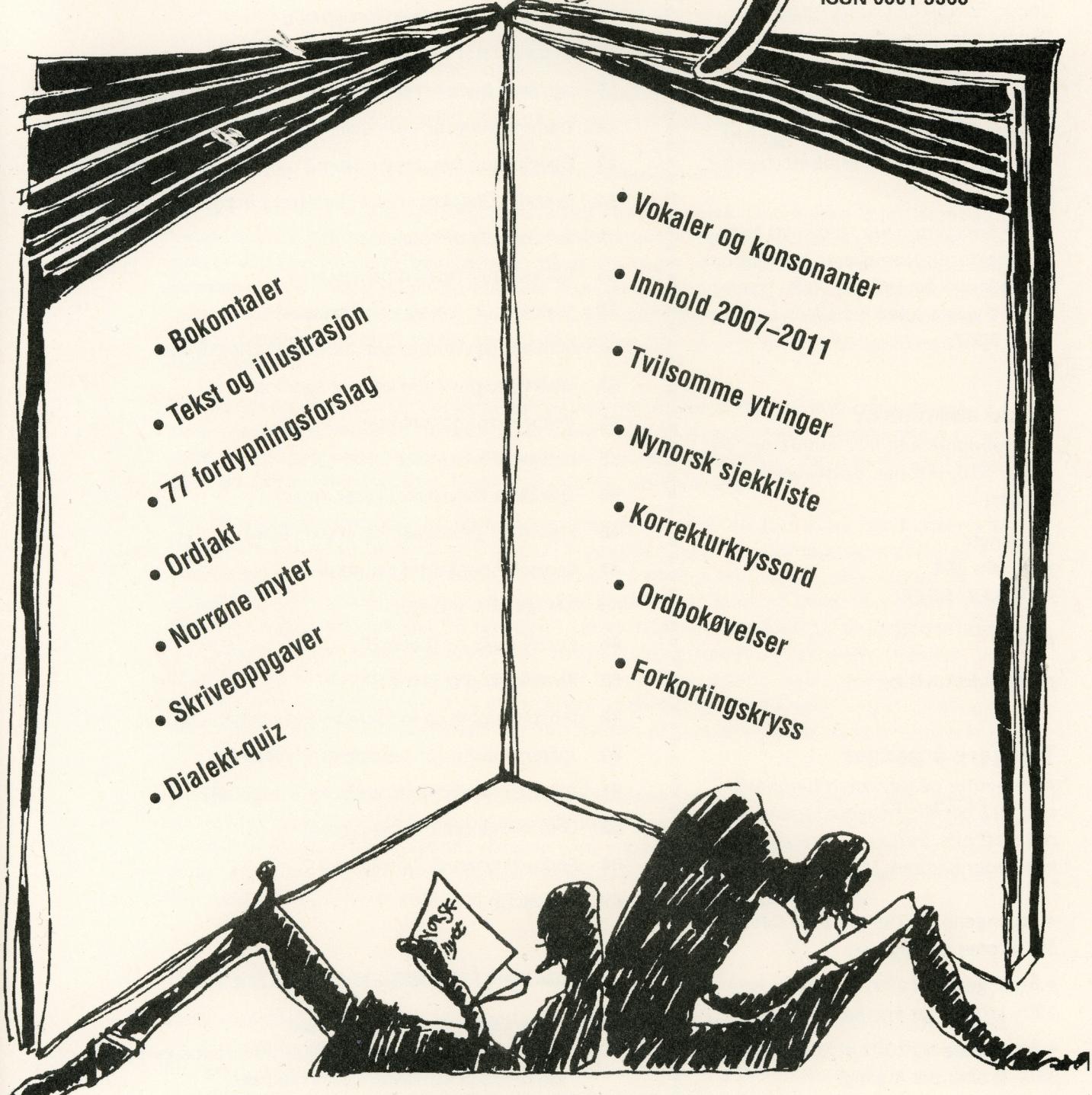
– et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Bokomtaler
- Tekst og illustrasjon
- 77 fordypningsforslag
- Ordjakt
- Norrøne myter
- Skriveoppgaver
- Dialekt-quiz

- Vokaler og konsonanter
- Innhold 2007–2011
- Tvilsomme ytringer
- Nynorsk sjekkliste
- Korrekturkryssord
- Ordbokøvelser
- Forkortingskryss

REDAKTØR: ØYSTEIN JEINE,

Hva er Norsknytt?

Norsknytt er et læremiddel i tidsskrift-format, særlig myntet på norsklærere i ungdomsskolen. Et overordnet mål for tidsskriftet er å tilby lærere kopieringsoriginaler, praktiske undervisningstips og faglig oppdatering. Norsknytt ønsker å gi liv og variasjon til norskundervisningen.

Norsknytt ble startet opp av norsk-læreren Jon Hildrum i Namsos i 1976. Nord-Trøndelag fylkeskommune finansierte i en lengre periode utgivelsen av Norsknytt, for å sikre at tidsskriftet ble tilgjengelig for alle ungdomsskolene i Nord-Trøndelag. Senere har tidsskriftet spredt seg til resten av landet.

Alle tekstene i Norsknytt er omfattet av opphavsrett, men lærere kan fritt kopiere alt stoff som er tilrettelagt for elever.

Siden oppstarten har Norsknytt hatt to redaktører. Norsklærer Jon Hildrum var redaktør fra 1976 til 2006. Norsklærer Øystein Jetne har vært redaktør siden 2007.

Vil du abonnere?

Et årsabonnement (fire numre per år) koster 570,- kroner. Bestillingen sendes:

Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

eller:

post@norsknytt.no

Tidligere årganger

Abonnenter på Norsknytt har anledning til å bestille tidligere årganger til redusert pris. Porto og forsendelseskostnader kommer i tillegg:

- ◆ Årgangene fra 1990 til 1992 koster 50,- kroner per årgang.
- ◆ Årgangene fra 1992 til 2006 koster 200,- kroner per årgang.
- ◆ Årgangene fra 2007 til 2011 koster 350,- kroner per årgang.

Innholdsfortegnelse for Norsknytt 3/4-2011

- 4 Omtale: *Den illustrerte boka*
- 5 Omtale: *Apefjes + Hamlet*
- 6 Omtale: *Cherub + Alex Rider (tegneserier)*
- 7 Omtale: *Aya + Drageløperen (tegneserier)*
- 8 Omtale: *Trash + Mytteriet på Bounty*
- 9 Omtale: *Håndbok for skoleavisa*
- 10 Omtale: *Leselekse på 101 måter*
- 11 Omtale: *Kontekst – norsk fordypning*
- 12 Tips til språklig fordypning
- 13 Vurdering av språklig fordypning
- 14 77 forslag til språklig fordypning
- 16 Ordjakt etter ord med «-ord»
- 18 Norrøne myter - kombinasjonsoppgaver
- 22 Undervisningstips om dialektar
- 23 Dialekt-quiz om norske låter
- 24 Omtale: *Dialektlandet + Dialekter i Norge*
- 25 Språkspalta om dialektar
- 26 Dialekt-quiz (med quizmaster)
- 29 Dialekt-quiz (rett/galt-påstander)
- 32 Skriveoppgaver om demokrati og ytringsfrihet
- 33 Skriveoppgåver om løgn og sanning
- 34 Vokaler og konsonanter
- 35 Innholdsfortegnelse 2007–2011
- 39 Sjekkliste for databrukaren (mac)
- 40 Forvekslingsord (søk-og-erstatt-liste)
- 42 Samtaler om korrekt språkbruk
- 43 Mangelfulle ytringer
- 46 Korrekturkryss (bokmål)
- 52 Korrekturkryss (nynorsk)
- 58 Innstramming og modernisering (rettet versjon)
- 60 *Jakten* – diskusjonsoppgaver (ny layout)
- 61 *Jakten* – fordypningsoppgaver (ny layout)
- 62 Ordbokøvelser 1+2 (ny layout)
- 64 Forkortingskryss 3 (nynorsk)
- 65 Fasitsider

Smakebit fra neste nummer:

- ◆ *En folkefiende* av Henrik Ibsen
Norsknytt bringer et omfattende undervisningsopplegg knyttet til et av Henrik Ibsens dramaer.

NORSKnytt

Spørrekonkurranser i norsktimene

Hvor mye tøys og fjas skal man slippe til i norsktimene? Er det ikke nok at elevene bruker fagtimer til å lese om ildsprutende drager, blodtörstige vampyrer og dypt forelskede tenåringsjenter? Skal elevene i tillegg få servert spørrekonkurranser, både om det ene og det andre temaet?

Spørrekonkurranser vil nok aldri bli den mest brukte arbeidsmåten til en norsklærer, men konkurranser hører med i den fagdidaktiske verktøykassen. I seg selv kan spørrekonkurranser fremme interessen for kunnskap, og den som evner å ta til seg de riktige svarene, vil smått om senn øke sine breddekunnskaper. Det blir litt som med Askeladden som plukket opp stort og smått. Ikke visste han hvordan han skulle få nytte av en død skjærunge, et krokete bukkehorn og en blei, men alle gjenstandene kom til nytte. Den samme sunne holdningen kan vel elevene ha til kunnskaper?

For den som vet lite, kan spørrekonkurranser være noe herk. Det er ikke så morsomt aldri å kunne svare riktig på et spørsmål. Den dyktige spørsmålsstilleren, eller «quiz-masteren» som er den mer moderne betegnelsen, må derfor passe på at alle deltakerne i konkurransen får sjansen til å smake på vinnerfølelsen. Kan spørsmålene av og til styres mot områder der noen av de svake elevene har en form for spisskompetanse? Er det mulig å organisere konkurransene som en form for samarbeidslæring, slik at elevene kan hjelpe hverandre framover?

Norsknytt inneholder ofte kopiorIGINALER som kan brukes til ulike konkurranseformer. I dette nummeret bringer vi for eksempel kombinasjonsoppgaver om norrøne myter og en serie korrekturkryssord som kan løses på tid. Dessuten inneholder dette nummeret mange quiz-ark om norske dialekter, både med åpne og lukkede spørsmål.

Når en spørrekonkurranse består av åpne spørsmål, er det ofte lurt å dele inn klassen i lag. Én variant kan gå ut på at klassen deles i tre grupper, og at elevene markerer at de vil svare ved å reise seg. Svarer eleven riktig, får gruppa ett plusspoeng. Svarer eleven galt, får gruppa ett minuspoeng. Poengsummene kan fortløpende føres på tavla. En roligere variant går ut på å dele inn klassen i firergrupper. Læreren lar spørsmålene gå til gruppene etter tur. Svarer gruppe A galt, får gruppe B prøve seg på det samme spørsmålet, deretter gruppe C, D, E, osv. Hvilken gruppe som får tilbuddet om å svare først, varierer fra runde til runde. En tredje variant går ut på at gruppene skriver ned svarene sine – og lar noen andre rette svarene etterpå. På den måten får alle sjansen til å svare, også de elevene som trenger litt tid til å tenke seg om.

Dialekt-quiz 4, 5 og 6 (side 29–31) inneholder lukkede spørsmål der elevene skal krysse av for om påstandene er sanne eller usanne. Slike oppgavene kan elevene gjerne prøve seg på i par eller grupper, for da får alle elevene være med på diskusjonene. Lærerens gjennomgang i etterkant er viktig for å oppklare misforståelser. En godt forberedt spørsmålsstiller kan også krydre enkelte svar med litt morsomme tilleggsopplysninger.

Norsknytt snart i rute

Dette nummeret av Norsknytt er sterkt forsinket, men nå lysner det. Det første nummeret av 2012-årgangen kommer i juni, og det andre nummeret kommer i overgangen mellom august og september – og deretter flesker vi til med nok et dobbelnummer i november. Forsinkelsene skyldes i hovedsak en datamaskin som takket for seg sist sommer.

Tankevekkjar om gode illustrasjonar

Illustrerte tekstar har eksistert like lenge som skriftspråket. No har norsklektoren Vilborg S. Hovet samla historia til dei norske bokillustrasjonane mellom to permars. Resultatet er eit praktverk som vil glede både norsklærarar og andre bokelskarar.

Forfattaren startar med dei eldste handskriftene frå 1200-talet. Vi får gjensyn med illustrasjonane til Asbjørnsen og Moes eventyr, og vi får solide bakgrunnsartiklar om til dømes Christian Krohgs illustrerte utgåve av *Terje Vigen*. Bokunstnarar som Theodor Kittelsen, Erik Werenskiold og Gerhard Munthe er sjølvsagt representerte, men eigentleg er det mest moro å sjå kor mange andre som har skapt ekstra liv på boksidene – og kor godt dei har fått det til. Til saman 180 norske biletunstnarar og 330 illustrasjonar er med i *Den illustrerte boka*.

Forholdet mellom norsk kunst og litteratur er ikkje blitt behandla i eit oversiktsverk tidlegare. Noko av grunnen kan vere at illustrasjonskunst ikkje har vore vurdert på høgd med annan kunst. Det er synd, for forholdet mellom tekst og bilete er spennande på så mange vis.

Den som les boka, treng ikkje lese henne frå perm til perm. Tvert imot, her er det så mykje å kose seg med og å dvele ved at det verkar mest fornuftig å la boka få eit langt liv på nattbordet. Mange lesarar vil nok få lyst til å finne fram att gamle bøker frå bokhylla for å sjå endå meir på dei bøkene som Hovet omtalar.

Inspirasjon til norsktimane

Norsklærarar som les boka, vil nok finne mange opplysningar som kan krydre gjennomgangen av litteraturhistoria. Dersom elevane får sjå dei ulike teikningane og maleria, kan det også oppstå spennande diskusjonar i klasseromma om forholdet mellom tekst og illustrasjon. Seier illustrasjonane noko meir og noko anna enn teksten? Verkar illustrasjonane utvidande eller innskrenkande med omsyn til korleis tekstane blir tolka?

Boka til Hovet er ikkje meint å vere noko norskdidaktisk verk, men som norsklærar blir det fort slik at ein undrar seg over kor dei illustrerte bøkene er blitt av i norskfaget. Kvifor er ikkje bokillustrasjonane løfta meir fram i tekstsamlingane? Er ikkje dei illustrerte bøkene frå

1800- og 1900-talet samansette tekstar som kunne ha egga fantasien både til gutter og jenter i ungdomsskulealder? Gode tekstar kan nok verke endå meir freistande med illustrasjonar som gjer elevane nysgjerrige på innhaldet. Samtalar om illustrasjonane til ein tekst kan fungere godt både som førlesingsstrategi og etterlesingsstrategi.

Skaparkraft ved skjermen

Når born lagar tekstar, blandar dei gjerne ord og teikningar. Langt opp i barneskulen er elevane svært ivrige etter å lage så pene og forlokkande tekstar som mogleg. Tradisjonen i ungdomsskulen har lenge vore noko annleis. Idealteksten til skriftleg eksamen er ein tekst med brei venstremarg og halvannan linjeavstand, slik at læraren kan få god plass til å skrive ned margkommentarar og rettingar. Slike innspel er som regel verdifulle, men kanskje bør elevane få ei siste oppgåve før teksten er fullført – nemleg å lage og setje inn illustrasjonar som passar til den historia dei har fortalt. Med digitalkamera, søkemotorar og moderne datateknologi kan også elevane lage noko som liknar på bokkunst. Får ikkje elevane til å lage vakre illustrasjonar sjølv, kan dei til dømes søke etter bilete og teikningar på biledatabasen www.corbis.com.

Både Vilborg S. Hovet og Forlaget Unipub fortener mykje ros for at dei har satsa tid og krefter på denne boka.

Vilborg S. Hovet:
«Den illustrerte boka.
Historia om norsk bokillustasjon»

Rettleiande pris: 388,- kroner

Unipub 2012

Herlig blanding av roman og tegneserie

Ungdomsromanen *Apefjes* henter handlingen fra Oslos gater, med små avstikkere til Afrikas jungel, der hovedpersonen Martin levde sammen med familien som liten.

Ungdomsboka *Apefjes* er den første boka om en gutt med Apefjes som kallenavn. Leserne møter gutten både i tekst og tegninger. Kapitlene, om lag tretti i tallet, inneholder noen sider fortellende tekst og noen sider tegneserie. Vekslingen er særdeles vellykket, og de to fortellemåtene utfyller hverandre. Tegneserieskaperne Tor Erling Naas (Tor Årlig) og Sigbjørn Lilleeng står bak prosjektet, og det er tydelig at de to har tenkt nøye på hva som bare skal formidles med ord og hva som skal formidles med tegninger. Elever som vil lære mer om sammensatte tekster, har mye å boltre seg i her.

På den samme måten som boka er halvt roman og halvt tegneserie, viser det seg at hovedpersonen Martin er halvt menneske og halvt ape. I innledningen møter vi Martin som en ny og lite velkommen elev på en av Oslos ungdomsskoler. Han virker innadvendt og kommuniserer lite med medelevene. Mest av alt er han irritert på moren som enda en gang har valgt å flytte til en ny by, sånn at han på nytt må starte forfra med å skaffe seg venner og bekjente.

Martin har flere sider i seg. Han kaller seg Monkey, og det er ikke tilfeldig. Nattestid mister han kontrollen over seg selv. Han blir som en ape og klatter opp og ned høye fasader. Han hopper fra vegg til vegg og etterlater seg graffiti på de

høyeste og mest utilgjengelige plassene som tenkes kan. Av og til våkner han etter at han har utført mesterstykken sine. Da kan han være litt klønnete og slite med å komme seg ned igjen.

Hovedpersonen prøver hele tiden å finne ut mer om seg selv og forhistorien sin, så historien beveger seg over flere tidsplan. Sent i boka forstår vi at Martin er resultatet av et medisinsk eksperiment. Han har sjimpansegener i seg, og det finnes onde vitenskapsmenn som prøver å få tak i ham. Det er disse mennene moren har prøvd å flykte fra de siste årene, uten å fortelle noe til sønnen.

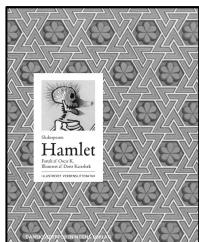
Boka passer godt for unge tenåringsgutter. Historien er spennende, tekstene er korte, og tegneseriesidene lokker leserne videre. Allerede har det vanket mye ros til denne utgivelsen, som leder tankene til andre europeiske prisvinnere, for eksempel *Hugo Cabret* av Brian Selznick og *Legenden om Sally Jones* av Jakob Wegelius.

Tor Erling Naas og Sigbjørn Lilleeng:

«*Apefjes*» (248 sider)

Veilede pris: 279,- kroner

Cappelen Damm 2011

Illustrert klassikerset fra Danmark

Dansk lærerforeningen har i en årekke stått bak mange gode utgivelser for grunnskolen. Et av de siste skuddene på stammen er en prisbelønnet serie med tilrettelagte klassikere fra verdenslitteraturen. Forfatteren Ole Dalgaard (Oscar K) står for gjendiktningen, mens Dorte Karrebæk og Lilian Brøgger står for friske, vakre og vågale illustrasjoner.

Foreløpig rommer serien blant annet Dostojevskijs *Forbrytelse og straff*, Goethes *Den unge Werthers lidelser*,

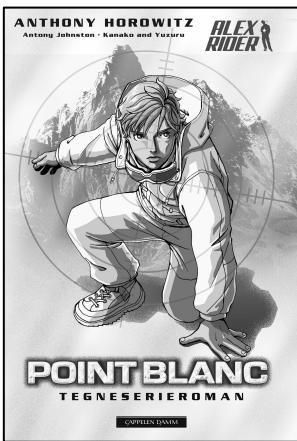
Voltaires *Candide*, Cervantes' *Don Quijote* og Chandlers *Den store sovn*. Her trekker vi likevel fram Shakespeares *Hamlet*, for denne boka har Bjørn Alex Herman oversatt til norsk på aller beste måte. Forlaget oppgir at målgruppen er leserne i alderen 14–99 år.

William Shakespeare / Oskar K.:

«*Hamlet*» (112 sider)

Veilede pris: 279,- kroner

Cappelen Damm 2011

Grafisk roman

Ungdomsagenten Alex Rider sprenger rutene

Cappelen Damm er blant de forlagene som har satset på å utgi tegneserier for ungdom. Foreløpig er to av Alex Rider-historiene oversatt til norsk.

Serien om Alex Rider teller åtte romancer, alle utgitt i norsk språkdrakt det siste tiåret. Helten er en skolegutt som blir superagent nærmest over natta. Onkelen blir drept i tjeneste for britiske MI6, og det går ikke mange dagene før den unge Alex Rider får sitt oppdrag av den samme hemmelige tjenesten.

Bøkene om Alex Rider er spekket av handling. Den unge og snartekne guttungen sendes fra oppdrag til oppdrag, og han kjemper gjerne mot skurker som drømmer om verdensherredømme. Leserne får med andre ord ikke lov til å kjede seg. Forfatteren henvender seg åpenbart til de guttene som ønsker seg lettlest og spennende litteratur.

Tegneserieversjonene framstår som en frisk og vellykket adaptasjon av romanene. For elever kan det være spennende å sammenlikne bøkene med tegneseriene, for å se hvordan historiene har forandret seg fra det ene formatet til det andre. Den første boka, *Stormbreaker*, er også kommet som film, så elevene kan faktisk sammenlikne den samme historien i tre formater. På nettstedet Amazon er det dessuten mulig å bla i den engelske tegneserieutgaven, og dermed kan elevene også studere hvordan oversettelsen er preget av størrelsen på snakkeboblene!

Anthony Horowitz og Antony Johnston:
«*Stormbreaker*» (144 sider)
«*Point Blanc*» (144 sider)
Veileddende pris: 226,- kroner
Cappelen Damm 2008/2010

Grafisk roman

Nynorsk storseljar no også som teikneserie

Unge, foreldrelause agentar slår seg fram på bokmarknaden. Samlaget har sikra seg rettane til den ettertrakta CHERUB-serien og gir ut ein feiande flott grafisk roman.

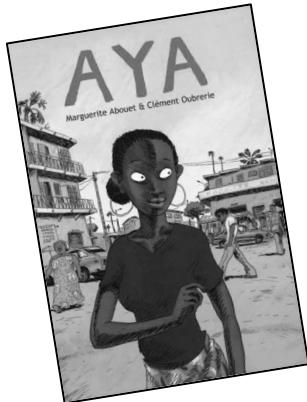
Ein skulle tro det var vanskeleg å få ungdomar til å lese spenningslitteratur på nynorsk, men det var før Samlaget fann på å omsetje den tolv bind store CHERUB-serien frå engelsk til norsk.

Egentleg er det litt merkeleg at Samlaget klistrar merkelappen «barnebøker» på forteljingane om CHERUB-agentane, for på ungdomstrinnet viser elevane stor lesegledde når dei finn fram til desse bøkene.

Lesarar som ikkje kjenner til CHERUB-serien, skal vite at serien handlar om foreldrelause ungar som blir plukka opp frå gata og trenar til å bli etterretningsoldatar for det britiske forsvaret. Den låge alderen til agentane gjer at dei slepp lettare til enn vaksne agentar, men oppdraga er ikkje mindre farlege.

Korleis kan ein bruke CHERUB-teikneserien i undervisninga? Sjølv sagt er det mogleg å studere bruken av ulike verkemiddel og skiftinga mellom dei ulike ruteformene. På den andre sida kan det vere lurt å leggje dei faglege analysane til sides frå tid til annen. Om målet er mengdetrenings, er det kan hende viktigare å hekte lesarane på kroken enn å arbeide fram dei djupe refleksjonane. Både boka og teikneserien er først og fremst meint som underhaldning, og teikneserien kan passe ekstra godt for dei lesesvake.

Robert Muchamore og Ian Edginton:
«*Rekrutten*» (176 sider)
Veileddende pris: 279,- kroner
Det Norske Samlaget 2012

Grafisk roman

Humoristiske stripere fra Elfenbenskysten

Tegneserier fra Afrika er sjeldent kost. Norsk kulturråd har bidratt med penger for å sikre at norske lesere får kjennskap til den 19 år gamle Aya.

Elfenbenskysten har de siste i årene vært preget av vanstyre og væpnede konflikter, men denne tegneserien er ingen vandring i elendighet. Tvert imot har tegneserieskaperen Marguerite Abouet lagt stor vekt på å framstille en hovedperson som er gjenkjennelig for lesere i alle land.

Hovedpersonen er 19-åringen Aya. Hun er skoleflink og mer ambisiøs enn faren liker, for faren er konservativ og synes lite om at kvinner skal studere. Ayas venninner er ikke helt som henne selv. De fyller livet med dansing og festing, og hverdagen blir snudd på hodet når en av dem blir gravid.

Når det gjelder tegningene, er de litt naive i stilens. Rutebruken er det man kan kalte tradisjonell, med lite variasjon i form og rutestørrelse. I det hele tatt er det ikke virkemidlene, men humoren og de mange forviklingene som gjør tegneserien verdt å lese.

For en gangs skyld er det kanskje slik at en tegneserie treffer jentene bedre enn den treffer guttene. Muligens kan tegneserien være ekstra interessant for elever med afrikansk bakgrunn, for det hører til sjeldenhetsene at lyse fortellinger fra kontinentet finner fram til norske bokhyller.

Elever som skal velge et litterært tema for fordypningen sin, kan ha særlig nytte av å lese tegneserien i lys av begrepssparet kjærighet og kjønnsroller.

Marguerite Abouet og Clément Oubrerie:
«Aya fra Yopougon» (351 sider)
Veileddende pris: 299,- kroner
Minuskel forlag 2012

Grafisk roman

Sterke historier fra krigsherjede land

Drageløperen handler om den tolv år gamle Amir som opplever føle ting i Afghanistan. Han flykter med familien til USA, men som voksen må Amir tilbake til Kabul.

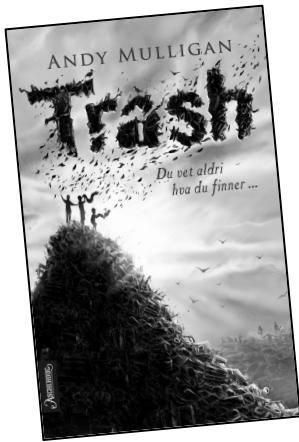
Romanen *Drageløperen* ble solgt i mer enn 350000 eksemplarer i Norge. De høye salgstallene skyldes blant annet at forfatteren Khaled Hosseini tegner et rystende bilde av det Taliban-styrte Afghanistan, og det er galt å påstå at romanen er typisk ungdomslitteratur.

Da romanen ble filmet i 2007, ble scener kuttet vakk, så filmen fikk 11-årsgrunne på kino. Den tegneserien som Schibsted nå har utgitt, er ment for ungdommer helt ned til 12-årsalderen. Flotte, fargerike illustrasjoner gir nytt liv til fortellingen om Amir og bestevennen Hassan.

Elever som får i oppgave å presentere tegneserieboka, kan gjerne utfordres til å trekke inn begrepssparet «oppbrudd og ansvar». Det kan nemlig diskuteres om hovedpersonen tar det ansvaret som han bør ta: I første omgang stikker han av fra vennen sin i Afghanistan, men senere forlater han tryggheten i USA for å rette opp gamle feil.

Tegneserien fra Afghanistan føyer seg inn i rekken av sterke tegneserieutgivelser fra moderne krigsområder. Elever som vil sammenligne *Drageløperen* med andre serier i samme sjanger, kan ha glede av Brian Vaughans *Løvene i Bagdad*, Joe Saccos *Palestina* og *Fotnoter i Gaza*, og Ari Folmans *Vals med Bashir*. Klassikeren *Maus* av Art Spiegelmann kan også trekkes inn, men her er som kjent handlingen fra den andre verdenskrig.

Khaled Hosseini og Fabio Celoni:
«Drageløperen» (132 sider)
Veileddende pris: 249,- kroner
Schibsted Forlag 2011

Ungdomsroman

Flerstement fortelling fra søppelberg på Filippinene

Forfatteren Andy Mulligan besøkte slumstrøk den gangen han arbeidet i Manila. Besøket gav ham ideen til *Trash*, en roman om gutter som vokser opp på en søppelfylling.

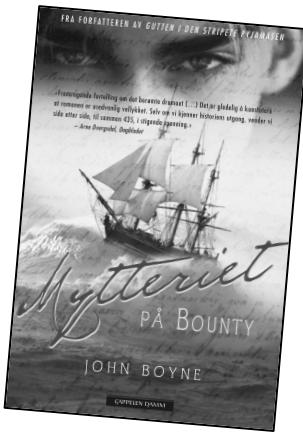
Miljøskildringene er en av de store styrkene ved boka. Vanlige nordmenn vil ha vondt for å forstå å hvordan det er å vokse opp på en søppeldynge, men Andy Mulligan gjør det litt lettere for oss å fantasere. Han beskriver tre gutter – Raphael, Gardo og Rat – som vokser opp på den fiktive søppelfyllingen Behala, like stor som to hundre fotballbaner.

Handlingen settes i gang når guttene finner en veske med en nøkkel, et id-kort og et brev. Før de vet ordet av det, tropper politiet opp og vil ha tak i vesken. Guttene holder tett om funnet sitt, for de aner at gjenstandene kan forandre livene deres. Det viser seg etter hvert at guttene sitter på viktige opplysninger om korruption og underslag.

Romanen inneholder over 30 kapitler og noen oppdiktede avisoppslag. Kapitlene er fortalt av ulike personer, så leseren får oppleve historien fra ulike synsvinkler. De stadige skiftene er med på å gjøre boka mer troverdig.

Ungdomsromanen *Trash* er oversatt av Sverre Knudsen, og utgivelsen er støttet av Norsk kulturråd. Elever som skal presentere boka, må gjerne legge vekt på miljøskildringer fra søppelfyllinga – kanskje kan elevene lete fram bilder som illustrerer handlingen?

Andy Mulligan:
«*Trash*» (221 sider)
Veiledende pris: 299,- kroner
H. Aschehoug & Co 2011

Ungdomsroman

Mytteriet på Bounty fortalt av John Boyne

I 1789 gjorde mannskapet på lasteskipet *Bounty* mytteri mot kapteinen. Stjerneforfatteren John Boyne har skrevet en fengslende versjon for ungdom.

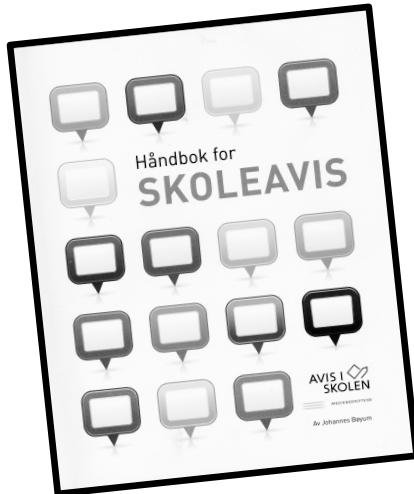
Hovedpersonen i Boynes roman er den 14 år gamle John Jacob Tunstile. I starten av fortellingen blir den fattige og forsømte gutten tatt for lommetyveri og fraktet til fengsel. Helt uventet får han der tilbudet om å bli med til sjøs, og guttungen ser ingen annen utvei enn å takke ja. Skuta heter *Bounty*, og kapteinen han skal tjene, er ingen ringene William Bligh.

Historien videre er velkjent. Skuta setter kurs for Tahiti. Kapteinen trosser uvær og driver mannskapet sitt hardt, men prøver å være real og rettferdig så langt det lar seg gjøre. Når kapteinen vil ha med seg mannskapet tilbake fra det herlige livet på Tahiti, gjør mannskapet opprør og sender kapteinen og hans lojale følgesvenner ut på det store havet i en liten lettåt. Hovedpersonen i boka følger – og utrolig nok når båten Australia.

Elever som liker romanen, kan ha moro av å sammenlikne handlingen i romanen med andre kilder om *Bounty*-mytteriet. Elevene kan også ha glede av å låne liknende ungdomsromancer på biblioteket, for eksempel Björn Larssons *Long John Silver* eller Bjarne Reuters *Prins Faisals ring*.

Mytteriet på Bounty er velskrevet og spennende fra start til slutt. John Boyne – mannen bak *Gutten i den stripepyjamassen* – har igjen levert en bok som vil fenge svært mange unge leserere.

John Boyne:
«*Mytteriet på Bounty*» (434 sider)
Veiledende pris: 349,- kroner
Cappelen Damm 2011

Omtale av undervisningsmateriale

«Avis i skolen» berger nytt valgfag

Fra høsten 2012 oppstår et nytt valgfag med klare bånd til norskfaget. Det nye valgfaget, produksjon av informasjon, går ut på at elevene skal lage en nettavis for skolen.

Reformer i skoleverket kommer gjerne brått på. Innføringen av nye valgfag for de kommende åttendeklassingene har vært varslet, men det er fortsatt slik at skoler er usikre på hvilke av de åtte mulige valgfagene som skal tilbys – og mange ungdomsskolelærere vet ennå ikke om de skal undervise i faget, langt mindre hvordan faget skal fylles med fornuftig innhold.

Heldigvis finnes organisasjonen «Avis i skolen». Derfra kommer gjennomarbeidet materiale både til lærere og elever. Alt kan bestilles fra nettstedet www.aviskolen.no.

Håndbok for skoleavis

Ved å kontakte «Avis i skolen» kan lærere få tilsendt en 90 sider tykk håndbok om skoleavisarbeid. Håndboka er laget for redaktører, og den passer utmerket godt for ungdomstrinnet. Både papirutgaver og nettutgaver av skoleavisen blir omtalt. Valgfaget skal i prinsippet dreie seg om nettavisar, men har skolen utskriftsmuligheter, kan det være fristende å skrive ut veggavisar i A3-format – eller å produsere stoff til årboka dersom skolen har noe slikt. Uansett hvor mange steder stoffet skal publiseres, gir håndboka støtte.

Den første delen av håndboka reiser og besvarer spørsmål som er sentrale i oppstartsprosessen: Hvorfor skal elevene lage skoleavis? Hva er målet for avisens? Hvordan kan man best utnytte elevenes ressurser og interesser? Er det mulig å organisere redaksjonen på en smart måte? Bør elevene få et innføringskurs før de selv

begynner å produsere stoff? Kan det være en idé at elevene besøker lokalavisa og henter tanker fra erfarne skrivere og fotografer?

I den andre delen av håndboka vektlegges journalistrollen langt mer enn redaktørrollen. Her kommer tips om hvordan elevene kan lære om ulike avissjanger, om skriveprosessen, skrivemodeller, tekstinnganger, intervju og bildestoff – kort sagt en gjennomgang av så mange temaer at det bør være mulig å skape god faglig variasjon for elevene gjennom skoleåret.

Helt på slutten av årboka kommer et kort og vesentlig delkapittel om hvordan man rent praktisk oppretter en nettavis. Skolen må avgjøre om den vil skaffe seg et eget nettsted, eller om skolen skal bruke et av de mange gratis bloggverktøyene som er tilgjengelige. Forfatteren av den flotte håndboka, Johannes Bøyum, anbefaler en løsning som er enkel i bruk!

Gratis elevhefter

Det er Mediebedriftenes Landsforening som står bak «Avis i skolen», og denne foreningen er naturligvis interessert i at flest mulig elever lærer seg å like avisar. Derfor er det ikke noen stor overraskelse at undervisningspakkene selges for en relativt billig penge. «Avisheftet mitt» er som en liten lærebok på 20 sider, der grunnleggende kunnskaper om journalistikk blir formidlet på en elevvennlig måte. Heftet «Skriv!» er mer som et arbeidshefte, men også dette heftet vil gi elevene mye nyttig kunnskap.

Grunnleggende ferdigheter med nye navn

To av de grunnleggende ferdighetene har skiftet navn. Betegnelsen «å kunne uttrykke seg muntlig» er forandret til «muntlige ferdigheter», for å fram at også det å lytte er en viktig egenskap. I tillegg er «digitale ferdigheter» blitt navnet på en grunnleggende ferdighet.

Nytt rammeverk for læreplangruppene

Utdanningsdirektoratet har utarbeidet såkalte rammeverk for de grunnleggende ferdighetene, for å støtte læreplangruppene i deres arbeid. Det nye dokumentet var i utgangspunktet bare ment for læreplangruppene, men alle interesserte kan nå få innsyn på www.udir.no.

Fagbokforlaget overtar Samlaget Utdannning

Økonomiske problemer og store utfordringer knyttet til digitale lærermedier ligger bak Samlagets beslutning om å droppe produksjonen av lærebøker. Det vestlandsbaserte Fagbokforlaget, som er eid av Vigmostad & Bjørke, har inngått avtale om å overta Samlaget Utdannning.

Bokomtale

Tipsbok om lesebestillinger

Når lærere gir elevene i hjemmelekse å lese en tekst, hender det for ofte at elevenes utbytte er magert, mener lærebokfatter Kåre Kverndokken. Nå har han skrevet bok for å spre gode ideer.

Forfatteren skriver i forordet til boka at *101 måter å lese leseleksa på* har som mål «å bygge bro mellom akademia og skolens praktiserende lærere og tilføre forskningsbasert kunnskap som når lærerne og elevene i klasserommet». Dette målet når forfatteren på en god måte i midtpartiet av boka, der de 101 tipssidene er samlet.

Hvert tips er presentert over en dobbeltside. En overskrift sender klare signaler om hva tipsset går ut på. Deretter orienterer forfatteren kortfattet om aktuell forskning, før det følger en mer presis forklaring på hvordan undervisningsmetoden kan gjennomføres i praksis. Dobbelt siden avsluttes med en kort punktliste, som inneholder et helt konkret forslag til hvordan en leselekse til elevene kan se ut.

Lesebestillinger av mange slag

I boktittelen er ordet «leselekse» løftet fram som et hovedord. Det er på sett og vis litt misvisende, for de tipsene som forfatteren gir, er ikke bare knyttet til det arbeidet elevene kan gjøre hjemme. Forfatterens tips beskriver i minst like stor utstrekning hvordan klassen kan arbeide med tekster på skolen.

Flere steder bruker Kverndokken ordet «lesebestilling» om de konkrete leseoppdragene han foreslår å bruke, og han understreker hvor viktig det at læreren er til stede når nye arbeidsmetoder skal innarbeides: Elevene trenger en modell som klart og tydelig viser vei gjennom teksten.

Alt i alt får leseren servert en mengde praktiske og varierte tips. Er det for eksempel mulig å la elevene gjenfortelle innholdet i leseleksen på ulike måter? En gjenfortelling setter andre og

kanskje mer fruktbare krav enn de tradisjonelle «husker du»-

oppgavene som ofte etterfølger et delkapittel i en lærebok. Andre forslag til lesebestillinger går ut på å dele ut ferdigkopierte tekster i A4-format, slik at elevene kan ta margnotater eller fargelegge med blåfarge de nøkkelordene som kunne ha fungert som naturlige lenker i en hypertext.

I innholdsfortegnelsen er det markert hvilke av de 101 tipsene som passer best for de ulike klassetrinnene. Stikkord som begrepkart, lesetegn, makkerlesing, replikk-quiz og utenatlæring gjør det lett for leseren å finne fram. Slik sett er boka godt tilrettelagt for travle lærere.

Den første og siste delen av boka er mer teoretisk- og mindre vellykket enn midtdelen. Kort sagt er teorier om lesing og lesedidaktikk presentert på bedre og tydeligere måter i andre fagbøker som er utkommet de siste årene.

Kåre Kverndokken er førstelektor i norsk ved Høgskolen i Vestfold. Gjennom sine mange populære norskverk for barnetrinnet – både lesebøker og språkbøker – har han i en årrekke vært med å prege norskfaget i skolen.

Kåre Kverndokken:

«101 måter å gjøre leseleksa på – om lesing, lesebestillinger og tekstvalg» (305 sider)

Veiledende pris: 399,- kroner

Fagbokforlaget 2012

Ambisiøs fordypning i norsk

Læreplanen i norsk fordypning tar lite hensyn til at mange av de elevene som velger faget, mest av alt kunne trenge faglig forenkling. I den foreløpig siste komponenten i Kontekst-familien blir lista lagt høyt.

Lærebok *Fordypning i norsk 8-10* er en treårsbok, så elevene kan fint bruke samme lærebok også ved de skolene der det er satt sammen grupper i norsk fordypning på tvers av klassetrinn.

Valget av én enkelt lærebok for et treårs-løp er et signal om at norsk fordypning både kan og bør romme mye mer enn stadig arbeid med læreboka. Mange av læreplanmålene forutsetter at elevene søker egne kilder og benytter digitale verktøy av flere slag. Derfor er det helt på sin plass at den nye Kontekst-boka ikke fyller rollen som det eneste lærermidlet i faget. Derimot kan Kontekst-boka være en åleit bok å bruke som lærermiddel i deler av skoleåret.

Høy faglig standard

Fra Utdanningsdirektoratets side er fordypning i norsk ment å være et like krevende fag som tysk, spansk, fransk eller engelsk fordypning. Selv om mange skoler erfarer at det er de svakeste elevene som velger norsk og engelsk fordypning, inneholder læreplanen ambisiøse kompetanse mål.

Spørsmålet som lærebokforfatterne må ha stilt seg, er om boka skal tilpasses en litt svak og umotivert elevgruppe. Hovedinntrykket er at boka i norsk fordypning ikke skiller seg nevneværdig fra basisboka i norsk, i alle fall ikke i det grafiske uttrykket. Men tekstdragene er nok litt kortere og skriften litt større i den nye Kontekst-boka, og knapt noen av tekstene vil by på mye motstand for de flinkeste elevene.

Tydelige oppskrifter og faste mønstre

Et kjennetegn ved boka er at den inneholder passe detaljerte oppskrifter til elevene, for eksempel når det gjelder bokpresentasjoner. Lærebokforfatterne har også gitt plass til det de har kalt eksempeltekster, som er tekster som kan egne seg spesielt godt til muntlige gjennomganger. Én mulighet er at elevene selv presenterer disse tekstene, men det er opplagt også en mulighet at læreren presenterer noen av tekstene, slik at elevene får en modell å forholde seg til.

På hvert av de åtte kapitteloppslagene kan elevene se hvilke læringsmål som blir vektlagt i kapitlet. Deretter følger vanlig læreboktekst og tekstdrag fra andre kilder. På slutten av hvert

kapittel er det gjort plass til tidkrevende dyppdykkoppgaver. At oppgavene tar tid og forutsetter grundighet, er ikke negativt, snarere tvert imot. Det er bare positivt om elevene får anledning til å gjøre seg ordentlig ferdig med oppgaver i en skolehverdag som ellers kan være heseblesende.

Fin som tilleggsbok?

Gyldendals Kontekst-bøker var opplagsvinnere etter innføringen av kunnskapsløftet. Basisboka er en treårsbok, men enkelte lærere erfarer at det meste av fagstoffet er «oppbrukt» etter to år. Lærere som ønsker å bruke *Fordypning i norsk* som en tilleggsressurs i sine ordinære norsktimer, skal vite at muligheten absolutt er til stede. Riktig nok er kompetanse målene ulike i de to norskplanene, men det er ikke snakk om noen dyp kløft.

Innholdsfortegnelsen kan i seg selv gi noen ideer om hvor likhetene finnes:

- Kapittel 1: Språket der du bor
- Kapittel 2: Muntlig og skriftlig språk
- Kapittel 3: Språkbilder
- Kapittel 4: Oversettelser
- Kapittel 5: Språk og medier
- Kapittel 6: Les og presenter
- Kapittel 7: Film, teater og musikk
- Kapittel 8: Framføringer

Den nye læreboka *Fordypning i norsk* kan være med på å gi struktur til undervisningen i norsk fordypning. Både tekster og oppgaver ser gode ut, og arbeider elevene grundig med de litt større oppgavene, kan en norsklærer fylle fordypningsfaget med mange gode undervisningsløp.

Kathinka Blichfeldt og Therese Fløtre:
«Kontekst 8-10. Fordypning i norsk»

Veiledende pris: 248,- kroner

Gyldendal undervisning 2011

Tips til den språklege fordjupinga

Fagplanen i norsk seier at elevane skal fordjupe seg i eit språkleg tema på ungdomstrinnet. På dei neste sidene viser vi eit vurderingsskjema og ei idéliste til elevane.

Vurderingsskjemaet passar aller best dersom elevane arbeider individuelt og skal presentere fordjupinga si munnleg. Dersom elevane arbeider i par eller grupper, kan ein enkelt føye til samspelet mellom elevane som eit eige punkt knytt til presentasjon/kommunikasjon.

Tipslista på dei to neste sidene er først og fremst meint som ein starthjelp til elevane, slik at dei ikkje blir for fantasilause når det gjeld tema. Det går sjølv sagt fint an å forandre på arbeidstittlane eller å finne på heilt nye. Forslaget om å fordjupe seg i legespråket kan til dømes ende opp med ei fordjuping om advokatspråket, økonomspråket eller snikkarspråket.

Dersom elevane får tipslista utlevert, kan det vere lurt om elevane ganske raskt markerer kva

for nokre idear dei likar best. Til dømes kan elevane få i oppgåve å skrive eit lite plussteikn ved dei arbeidstittlane som verkar forlokkande, og eit minusteikn ved dei titlane som freistar lite. På den måten kan elevane raskt kome på sporet av eit tema.

Det er sagt om Kunnskapsløftet at læraren står heilt fritt til å velje metode, men det gjeld i liten grad fordjupingsoppgåva. Elevane må ut i verda og finne informasjon. Mykje av det beste lesestoffet finst truleg ikkje på nettet, men i desse bøkene:

- Egil Børre Johnsen (red.): *Vårt eget språk*
- E.B. Johnsen (red): *Norsk litteraturhistorie*
- Helene Uri (red.): *Alt du trenger å vite om norsk*
- Martin Skjekkeland: *Språk og kultur*

Bokomtale

Lettlesen artikkelsamling om språk

Populærvitskaplege artiklar om språklege tema er midt i blinken for ungdomsskuleelevar som ser etter stoff og innfallsvinklar til fordjupingsoppgåva si. Ein skriveglad professor ved Universitetet i Agder strekkjer ut ei hjelpende hand.

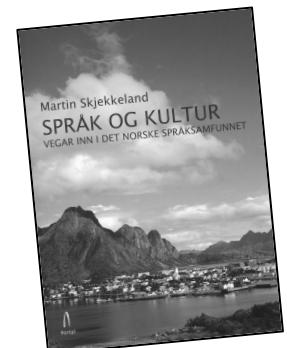
Den nye artikkelsamlinga til professor Martin Skjekkeland inneholder artiklar om ulike sider ved det norske språket. Skjekkeland skriv på nynorsk, og han skriv godt. Normalt gode elevar på ungdomstrinnet kan meir enn gjerne bryne seg på dei tidlegare avisartiklane. Både stoffutval og ordval er godt tilpassa ei lesargruppe som kanskje ikkje veit så mykje om språkhistorie og viktige språkspørsmål frå før av.

Artikeloverskriftene kan i seg sjølv gi elevane idear til kva tema dei kan fordjupe seg i. Innhaldslista ligg ute på nettet, så det er fullt mogleg å bruke innhaldslista som ei idéliste når elevane skal velje det språklege temaet sitt. Kan hende freistar nøkkelord som tilnærningslinje, målreising, «sjøkken», språktippling, ekspert-språk, innvandrarspråk eller Brooklyn-språket? Dersom boka ligg i klasserommet, skal elevane i alle fall ikkje kunne klage på at det er umogleg å finne informasjon.

Kvar artikkel er på om lag fire boksider. Ideelt sett skulle elevane kunne snappe ut dei ulike artiklane og setje dei tilbake i boka etter bruk, for

dersom ein heil skuleklasse fordjupar seg i språklege tema samstundes, vil mange av elevane ha bruk for denne artikkelsamlinga. Kanskje kan skulebiblioteket koste på seg å kjøpe inn fleire eksemplar av boka?

Sjølv skriv forfattaren at han har sikta seg inn mot elevar og lærarar på vidaregåande. Ein lærar kan ganske sikkert finne mykje godt stoff å krydre norsktimane med. Professor Skjekkeland har skrive artiklar som er fagleg oppdaterte, med mange språkeksempel frå dei aller siste åra.

Martin Skjekkeland:
«Språk og kultur. Vegar inn i det norske språksamfunnet»

Rettleiande pris: 299,- kroner

Portal forlag 2012

Vurderingsskjema til bruk i elevenes arbeid med språklig fordypning

Vurderingsområde 1: Fagkunnskaper

Kompetansemål	Karakterbeskrivelse (5 og 6)*	Hjelpestørsmål
<ul style="list-style-type: none">Eleven skal kunne presentere resultatet av en fordypning i et språklig tema.	<p>Karakterbeskrivelse (5 og 6)*</p> <p>Eleven presenterer resultatet av sin fordypning med stor grad av faglig sikkerhet. Eleven legger fram korrekte faktaopplysninger og overbevisende tankerekker. Eleven viser evne til å velge ut vesentlig og interessant stoff.</p>	<ul style="list-style-type: none">Klarer eleven å legge fram begrunnelser og tankerekker?Er eksemplene gode?Klarer eleven å se sammenhenger, for eksempel mellom språk og samfunn?Klarer eleven å svare på oppklarende, utdypende og utvidende spørsmål etter foredraget?

Vurderingsområde 2: Språkbruk

Kompetansemål	Karakterbeskrivelse (5 og 6)*	Hjelpestørsmål
<ul style="list-style-type: none">Eleven skal kunne uttrykke seg presist og med et variert og nyansert ordforråd.	<p>Karakterbeskrivelse (5 og 6)*</p> <p>Eleven uttrykker seg presist og med et variert og nyansert ordforråd. Eleven bruker faguttrykk på en god og formålstjenlig måte.</p>	<ul style="list-style-type: none">Snakker eleven sammenhengende?Bruker eleven de faguttrykkene som er naturlige å bruke i fordypningsarbeidet?Kan eleven forklare litt ukjente faguttrykk på en god måte for tilhørerne?

Vurderingsområde 3: Kildebruk

Kompetansemål	Karakterbeskrivelse (5 og 6)*	Hjelpestørsmål
<ul style="list-style-type: none">Eleven skal kunne bruke tekster hentet fra bibliotek, Internett og massemedier på en kritisk måte.Eleven skal kunne orientere seg i store tekstmengder for å finne relevant informasjon.Eleven kan begrunne tekstvalgene med utgangspunkt i egne leseprefferanser og hensikten med lesingen.Eleven skal kunne referere til benyttede kilder.	<p>Karakterbeskrivelse (5 og 6)*</p> <p>Eleven kan på egen hånd finne fram til flere gode og relevante kilder, og eleven viser evne til å skille mellom viktige og uviktige opplysninger i de ulike kildene. Eleven kan begrunne både tekstvalg og arbeidsmåte. Eleven er både åpen og selvstendig i forhold til de kildene som er brukt.</p>	<ul style="list-style-type: none">Har eleven greid å finne fram til både papirkilder og nettkilder?Har eleven benyttet både muntlige og skriftlige kilder?Virker det som om eleven har funnet fram til sentrale og troverdige kilder?Virker eleven selvstendig i forhold til kildene?Forteller eleven på en ryddig og kritisk måte hvilke kilder som er brukt?

Vurderingsområde 4: Framføring/kommunikasjon

Kompetansemål	Karakterbeskrivelse (5 og 6)*	Hjelpestørsmål
<ul style="list-style-type: none">Eleven skal kunne gjennomføre enkle foredrag og presentasjoner.Eleven skal kunne vurdere egne og andres muntlige framføringer.	<p>Karakterbeskrivelse (5 og 6)*</p> <p>Eleven virker trygg på seg selv, låter engasjert og forsøker å trekke publikum med seg. Eleven viser at han/hun vet hva som skaper en god framføring.</p>	<ul style="list-style-type: none">Snakker eleven klart og tydelig?Ser eleven på publikum?Virker presentasjonen gjennomtenkt, eller er den bare kreativ?Er eventuelle hjelpebidrifter til hjelpe for dem som lytter?Ser eleven hva som var bra ved foredraget – og hvorfor?Ser eleven hva som kunne ha vært bedre – og hvordan?

*For karakteren 2 gjelder ovenstående karakterbeskrivelse «i begrenset grad», for karakterene 3 og 4 «i noen grad».

Forslag til språklige temaer

Nedenfor ser du 77 mulige arbeidstitler til den selvvalgte fordypningen i et språklig tema.
Finner du en arbeidstittel som er perfekt for deg, eller får du ideer til helt nye temaer?

1. Låtskriving på engelsk – hvorfor ikke skrive på norsk?
2. Legespråket – for pasientene eller for legene?
3. Spor av latin i det norske språket
4. Politikerspråket – om plussord, minusord og tallrike omskrivninger
5. Tabuord og noaord – hvilke ord unngår vi, og hvilke ord bruker vi isteden?
 6. Retorikk – smarte triks eller bare juks?
7. Sportsjournalistenes språkbruk – slakt og lovprising i *Tour de France*
8. Barnas språklæring – hva er forskjellen på språkbruken til en toåring og en fireåring?
 9. Ungdomsspråket – språklig forfall eller kreativ nyskaping?
10. Kryssordspråket – om stikkord og løsningsord i *Donald-kryss*
 11. Sagastil – sagaoversettelser gjennom tidene
 12. Bibelspråket – bibeloversettelser før og nå
13. Humor i boblene – oversettervalg i *Tommy & Tigern*
14. Oversettelse av poplyrikk – «Ride ranke» vs. «Cats in the cradle»
 15. Svensk – medelevenes forståelse av svenske tekster
 16. Danske ord – nære slektninger eller falske venner?
 17. Lavstil – hvordan bør vi IKKE ordlegge oss på slottet?
 18. Kansellistil vs. klarspråk – skal språk skape avstand?
 19. Kjønn og språk – blir kvinnene undertrykt?
20. Norske ordbøker – en sammenlikning av innhold og bruksområder
21. En papirknitrende snakkemåte – hva er forskjellen på muntlig og skriftlig norsk?
 22. Bannordene våre – hvor kommer de fra?
 23. Naturens språk – hvordan kommuniserer fugler og dyr?
 24. Husdyrnavn før og nå – navnetradisjoner i endring
25. Norske fornavn gjennom hundre år – fra Anna til Muhammed
 26. Språkvansker – hva er egentlig dysleksi?
 27. Språklige hjelpebidrifter – ny og nyttig teknologi
28. Importordene på Aftenpostens forside – hvor stammer ordene fra?
 29. Fornorskning av ord – hvorfor og hvordan?
 30. Anglifiseringen – stadig mer engelsk i Norge?
 31. Tolken – håndverker eller tusenkunstner?
32. Multietnolekter i Norden – kebabnorsk, wolladansk og Rinkeby-svensk
 33. Samisk – et språk som er verdt å forsvare?
 34. Runer – vikingenes egne bokstaver
35. Dialekten min – litt lik både bokmål og nynorsk?
36. Sosiolekter – språklige skiller i Oslo, Bergen og Trondheim

37. Min favorittdialekt – en presentasjon av målmerker
 38. Skrytete språkbruk – om stillingsannonser og jobbsøknader
 39. Språkrådet – om vokteren av det norske språket
 40. Noregs Mållag og Riksmålsforbundet – på hver sin side i målstriden
 41. Ivar Aasen – Norges fremste språkforsker
 42. Knud Knudsen – den litt for ukjente seierherren?
 43. Quisling-regjeringens språksyn – en serie heftige synspunkter
 44. Språkreformene på 1900-tallet – kontinuitet og endring
 45. Samnorsk – en presentasjon av samnorskens historie
 46. Korrekturlesing – om teknikker og utfordringer
 47. Fremmedordenes byggeklosser – om forstavelser og endestavelser
 48. Nettspråket – ren nytelse eller bare elendighet?
 49. Diskriminerende ordbruk – rasisme på norsk
 50. Konfliktskapende språkbruk – om språklige dempere og forsterkere
 51. Hugleik og venleik – finnes det ord som bare lever i ordlistene?
 52. Konfirmasjonssangen – en vurdering av språk og stil i to sangtekster
 53. Kodespråk – om kryptering og skjulte budskap
 54. Sjøuttrykk i det norske språket – et etymologisk studium
 55. Konservative og radikale former i Dagbladet
 56. Til dels treffsikre søker – en spørreundersøkelse om medelevenes søkerord
 57. Språkbruken i barne- og ungdomsbøker – enkle ord og korte ytringer?
 58. De nordiske språkene – likheter og ulikheter
 59. Filmspråket – bruk av lyd og bilder i *Veiviseren*
 60. Ukjente stedsnavn – stedsnavn i nærområdet som ikke finnes på kartet
 61. Bruken av fornavn i min egen slekt
 62. Elevenes fornavn – beskrivelse og tolkning av statistiske mønstre
 63. Nye navnemotter – hva vil vi kalle barna som vi selv får?
 64. Boligannonsespråket – «sentralt beliggende» eller «kloss inntil en trafikkmaskin»?
 65. Kodeveksling – i hvilke situasjoner snakker innvandrere norsk?
 66. De gamle og de nye ordklassene – grammatikalske begreper i endring
 67. Hundespråket – hvordan kommuniserer hundene?
 68. Kvensk – et undertrykt og utrydningstruet minoritetsspråk?
 69. Blindeskrift – hvordan skiller blindeskriften seg fra annen skrift?
 70. Samtaleanalyse – snakker vi egentlig god norsk når vi snakker?
 71. Betydningshierarkier og sekkebegreper – om ekvonymer, hyperonymer og hyponymer
 72. Arveord fra norrøn tid – har vikingene satt språklige spor etter seg?
 73. Google Translate – et nærstudiumpunkt av oversetterprogrammets styrker og svakheter
 74. Kroppsmetaforer i det norske språket – kan åpne sårr gi grå hår?
 75. Setningsanalyse – et nyttig redskap eller bare en morsom selskapslek?
 76. *Et øye rødt* – beskrivelse av innvandrernorsk i en oversatt roman
 77. Et nærstudiumpunkt – målmerker i *En romjulsdrøm* av Alf Prøysen

Ordjakt på ord med «ord» som sisteledd 1

Nedanfor finn du eit rutenett med plass til 22 samansette ord med «ord» som sisteledd. Klarer du å finne fram til alle løsningsorda – og det lange kontrollordet nedst på sida?

Ord som hører til den nedarva delen av ordforrådet i eit språk	15			O	R	D	
Ord som «faen», «helvete» og «satan»				O	R	D	
Konjunksjonar				2	O	R	D
Avsluttande kapittel i ei bok med ekstra opplysningar til leseren	13			O	R	D	
Ord som er teke opp frå eit anna språk utan å vere fullt tilpassa låntakarspråket	4			O	R	D	
Upassande ord; ord som mor di ville ha kjefta på deg for å bruke				O	R	D	
Skryt				O	R	D	
Ord som er teke opp i eit språk frå eit anna språk	9			O	R	D	
Forkorta ord laga av den første bokstaven i fleire ord, t.d. SAS, OL og USA	17			O	R	D	
Ord som «hus», «år» og «tak»				1	O	R	D
Nekrolog	6			O	R	D	
Svært populære ord i ein tidsperiode				O	R	D	
Ord som blir brukt i staden for eit tabuord, til dømes «Gamle-Eirik» for «djævelen»	11			O	R	D	
Sentrale ord i eit avsnitt eller ein tekst	10			O	R	D	
Ord som berre finst i skrift, ikkje i munnlege samanhengar				5	O	R	D
Ord med to heilt motsette tydingar, til dømes «forfordeler»				O	R	D	
Ord som er positivt ladd				12	O	R	D
Ord med vid og vag tyding				16	O	R	D
Motto				7	O	R	D
Til dømes «ja», «tja» og «nei»	8			O	R	D	
Ord som vi helst ikkje skal seie høgt	3			O	R	D	
Løfte, lovnad	14			O	R	D	

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----

Ordbank – kva for to ord får du ikkje brukt?

ETTERORD • MINNEORD • BANNORD • NØKKELORD • IMPORTORD • PENDELORD • LOVORD • SLAGORD
 SEKKEORD • PLUSSORD • INITIALORD • SVARORD • NEKTINGSORD • ARVEORD • PAPIRORD • DRITORD
 FRAMANDORD • BINDEORD • NOAORD • AÆRESORD • FYORD • INKJEKJØNNSORD • MOTEORD • TABUORD

Ordjakt på ord med «ord» som sisteledd 2

Nedenfor finner du et rutenett med plass til 22 sammensatte ord med «ord» som sisteledd. Klarer du å finne fram til alle løsningsordene – og det lange kontrollordet nederst på siden?

Formanende ord						13		O	R	D
Hjemlig ord som erstatter et fremmedord		9						O	R	D
Setning eller vers fra «bøkenes bok»			4					O	R	D
Ord som læreren leser høyt for å kontrollere om elevene kan skrive dem ned på riktig måte					7			O	R	D
Ord som «rein», «tre» og «i»	2							O	R	D
Innledende bemerkninger i en bok								O	R	D
Småord uten egentlig betydning som legges inn i en setning, for eksempel «jo», «liksom» og «altså»		3						O	R	D
Rykte, ry, store ord					12			O	R	D
Ord som et annet ord kommer fra								O	R	D
Ord med en positiv klang; av og til pene, men tomme ord			5					O	R	D
Onomatopoetikon								O	R	D
Ord med negativ klang		8						O	R	D
Substantiv				9				O	R	D
Ord som for ikke så altfor lenge siden er laget av språkets brukere			16					O	R	D
Ord som en slår opp på i et leksikon eller en ordbok		10						O	R	D
Hemmelig kode som ofte brukes sammen med et brukernavn								O	R	D
Ord som slutter på samme måte som et annet ord				1				O	R	D
Ord som man av og til bruker når man blir sint på noen		15						O	R	D
Ord som «hvem», «hva» og «hvor»					17			O	R	D
Et spesielt ord i en skuespillers replikk som varsler medspilleren eller scenearbeideren om å gjøre noe			6					O	R	D
Ord som man skriver inn i et tekstfelt når man leter etter informasjon på internettet				14				O	R	D
Kloke tanker				11				O	R	D

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----

Ordbank – hvilke to ord får du ikke brukt?

GRUNNORD • DIKTATORD • PASSORD • LYDORD • SPØRREORD • AVLØSERORD • HONNØRORD • SØKEORD
 SKJELLSORD • NAVNORD • FYLLORD • ALVORSORD • BIBELORD • MINUSORD • GJETORD • TOSTAVLESORD
 ENSTAVLESORD • RIMORD • NYORD • FORORD • SLANGORD • OPPSLAGSORD • STIKKORD • VISDOMSORD

NORRØNE MYTAR 1

Kva for nokre namn passar saman med dei ulike opplysningane? Fyll ut tabellen!

Tips: Leit etter spor i småtekstane om du ikkje kan godelæra på rams ...

A	B	C	D	E	F	G	H	I

A. Balder	1. Denne guden er taus og tenkjer mykje. Han eig ein sko som er skapt av alle dei lærbitane som skomakarar har lagt til sides. Ved Ragnarok skal denne guden hemne faren sin, Odin. Han set skoen sin i gapet til Fenrisulven og riv i stykker kjeften til uhyret – og får sjølv leve vidare. Dette gudenamnet har et jentenamn inni seg.
B. Hel	2. Denne jotunen greier å stele Mjølner, Tors hammar, og krev å få gifte seg med Frøya dersom han skal gi hammaren tilbake. Tor kler seg ut som Frøya, får tak i Mjølner og knuser skallen til jotunen. Namnet til jotunen er eit gutenamn på fire bokstavar.
C. Midgardsormen	3. Dette uhyret beit på kroken ein gong Tor var ute på fisketur, men ein jotun kappa snøret, så uhyret kunne forsvinne ned igjen i vatnet. Somme seier at denne skapningen omkrinsar heile verdshavet og bit seg sjølv i halen. Tor drep uhyret ved Ragnarok, men uhyret rekk å sprute så mykje gift på Tor at også tordenguden dør.
D. Njord	4. Då gudinna Skade skulle velje ektemake, fekk ho berre sjå føtene til dei gudane som var ledige, og ho valde guden for fiske. Men Skade orka ikkje å høre på måkeskrika, så dei flytta frå kvarandre. Guden er av vaneslekt og far til kjærleiksgudane Frøy og Frøya. Ein idrettsklubb i Oslo er kalla opp etter denne guden. Gudenamnet inneheld éin vokal.
E. Rungne	5. Familien til denne gutungen fekk ein gong besøk av Tor, som slakta bukkane sine og baud vertfolket til eit herleg måltid. Guten brekte eit av beina for å ete margin, så bukken var halt då den vakna til liv neste morgen. Som straff måtte denne guten bli med til Midgard.
F. Sleipner	6. Han er den beste og vaksraste av gudane. Han held til i dødsriket Helheim, for han var ikkje så usårbar som det vart sagt: Då den blinde broren Hod skaut ein pil av misteltein mot han, var livet i Åsgard slutt. Men etter Ragnarok vender denne guden tilbake. Den vakre blomsten balderbrå er kalle opp etter augebryna hans.
G. Tjalve	7. Ho er søstera til Fenrisulven og Midgardsormen, for også denne skapningen har Loke til far og jotunkvinna Angerboda til mor. Namnet hennar lever vidare i uttrykket «å slå noko i hel» – og i det engelske namnet på ein kjent, djevelsk stad ...
H. Trym	8. Ingen hest kan måle seg med denne hesten, som har åtte bein og er eigm av Odin. Faren til hesten er Svadilfarne, som lét seg lokke til paring då Loke skapte seg om til ei hoppe.
I. Vidar	9. Om du hører ei kraftfull røyst runge under ein slåstkamp, kan du tenkje på denne jotunen, for større bråkmakar har ikkje eksistert. Han er laga av stein, går rundt med ei diger klubbe og finn vegen til festar han ikkje er invitert til. Frekk var han då han drakk av Tors skål.

NORRØNE MYTAR 2

Kva for nokre namn passar saman med dei ulike opplysningane? Fyll ut tabellen!

Tips: Leit etter spor i småtekstane om du ikkje kan gudelæra på rams ...

A	B	C	D	E	F	G	H	I

- A. Fenrisulven
- B. Hugin
- C. Mime
- D. Odin
- E. Ræsvelg
- F. Sæming
- G. Trell
- H. Var
- I. Æge
- Denne gudinna var gudinne for giftarmål og alle andre avtalar. Når nokon bryt løfta sine, sørger ho for at offeret «blir var» det som har skjedd. Det er denne gudinna som ser til at sviket blir straffa, så det gjeld altså å vere litt varsam med kva ein lover ...
 - Denne havguden – ein jotun – er gift med Rán, ho som røver livet til fiskarane. Alt gull som har hamna på havsens botn, lyser opp i gildesalen der han held gjestebod for dei andre gudane. Når havet skummar, er mjøden hans klar. Gudenamnet inneheld tre bokstavar.
 - Denne ramnen held seg saman med ein annan ramn, Munin, og begge flyg kvar dag ut frå Valhall for å speide, slik at dei kan bringe nye kunnskapar til eigaren, Odin.
 - Denne ulven er den sterkeste av alle. Gudane var redde for han allereie då han var liten, så dei fanga han og tjora han fast – med eit sverd ståande på høgkant i gapet. Fråden som renn ut av kjeften, dannar ei elv som heiter Vår (håp). Ulven vrir seg laus frå tauet ved Ragnarok og et opp sjølvaste Odin.
 - Denne ørna er far til alle vindar. Han sit lengst mot nord, og med dei enorme vingesлага sine skaper han vind for alle folkeslag. Stokkar ein om på bokstavane i namnet, kan ein få anagrammet «svær elg».
 - Guden Heimdall vandra ein gong rundt blant menneska. Han besøkte tre par og overnatta kvar gong i same seng som vertskapet. Der låg han ikkje heilt stille, for han skapte stamfedrar både til ei slaveslekt, ei bondeslekt og ei kongeslekt. Han vi her jaktar på, blei stamfar til slavane.
 - Odin vandra av og til blant menneska, og på ein av turane sine fekk Odin ein son med dette namnet. Forskarar trur no at denne sonen kan ha vore kjent som stamfaren til samane, for namnet er ikkje heilt ulikt.
 - Saman med brørne sine Ve og Vile har han skapt verda og menneska. Han er den høgste guden, bur i Valhall og er far til Tor. I ni netter hang han i verdstreet Yggdrasil, og då kom runane til han. Han eig gullringen Draupne, som det dryp åtte gullringar frå kvar niande natt. Sverdet hans, Gungne, treff alltid målet sitt. Han kan skape seg om: Loke gjorde narr av han fordi han hadde gjort seg om til ei kvinne og gått til sengs med ei anna kvinne. Ein vekedag ber namnet hans.
 - Vanane hogde halsen av denne jotunen, men Odin fekk tak i hovudet og smurde det inn med urter slik at det ikkje skulle råtna. Jotunen vaktar visdomsbrønnen ved den eine rota til verdstreet Yggdrasil. Han kravde – og fekk – det eine auget til Odin då Odin ville ta ein slurk. Slår du opp namnet i ei ordbok, finn du ordforklaringsa «etterlikne ved hjelp av ansiktsrørsler og kroppsspråk».

NORRØNE MYTER 3

Hvilke navn passer sammen med de ulike opplysningene? Fyll ut tabellen!
Tips: Let etter spor i småtekstene dersom du ikke kan gudelæren på rams ...

A	B	C	D	E	F	G	H	I

A. Allvis	1. Denne dvergen, som er bror av Galer, bur på ein gard i Svartalfheim. Fordi han har lyst, hender det at han inviterer gjester til garden sin og gjer slutt på livet deira utan forvarsel. Han var med på å lage skaldemjøden, som gjer folk kloke og poetiske. Dvergen har same namn som ein kommune i Sogn og Fjordane.
B. Fjaler	2. Denne guden bor sammen med Siv i hallen Bilskirne i Trudvang. Han er Midgards vokter og slåss til stadighet med jotnene. Gjennom luften farer han i en vogn som blir trukket av to bukker, og når han er sint, hamrer han løs med Mjølner og skaper lyn og torden. Mange nordiske stedsnavn er oppkalt etter denne velkjente guden.
C. Frøy	3. Denne guden er kalt fruktbarhetens og den evige reisnings gud. Han var så gal etter kvinner at han byttet bort det beste sverdet sitt, som kunne kjempe av seg selv. Dette byttet fører til hans død i Ragnarok. Guden, Frøyas bror, eier galten Gyllenbuste, og han eier også Skibladne, skipet som rommer alle æsene, som alltid seiler i medvind, men likevel lar seg folde sammen og få plass i en lomme.
D. Fåvne	4. Denne kloke dvergen vil gifte seg med Tors datter. Tor sier ja, men krever at dvergen skal svare riktig på alt han spør om. En hel natt klarer dvergen å besvare Tors spørsmål, men Tor stiller spørsmål også etter at sola har stått opp – og da blir dvergen til stein. Vil du vite mer om denne historien, kan du lese eddadiktet <i>Allvismål</i> .
E. Idun	5. Denne sotsvarte skapningen er hersker over ildverdenen, Muspellsheim. Han har et sverd som intet våpen kan måle seg med. Når Ragnarok er over, har denne skapningen drept Frøy. Han står igjen som seierherre og feirer ved å slyngje ild over jorden. I <i>Ringenes herre</i> av J.R.R. Tolkien er Sauron inspirert av denne skikkelsen: Det finnes til og med en viss navnelikhet.
F. Magne	6. Dette ekornet løper stadig opp og ned langs stammen på Yggdrasil og formidler trusler og fornærmelser mellom ørnene i toppen og dragen Nidhogg ved den dypeste roten. Etterleddet i navnet betyr «dumrian».
G. Ratatosk	7. En gang måtte Loke fange dvergen Andvare og ta fra ham en diger gullskatt. Skapningen vi er ute etter, fikk tak i skatten. Senere gjorde han seg om til en drage og ruget på rikdommen i en hule. Den som drakk av blodet hans, skulle bli i stand til å forstå fuglenes språk. Sigurd Fåvnesbane gikk mer brutalt til verks, for han drepte dragen og sikret seg blant annet et nytt tilnavn.
H. Surt	8. Hun er den evige ungdoms gudinne, for hun eier de gylne eplene som gir evig ungdom til alle som tar en bit av dem. Blir denne gudinnen bortført av fiendene, eldes de andre gudene raskt. Gudenavnet er i dag også kjent som et fabrikknavn knyttet til ketsjup.
I. Tor	9. Sterkere gud finnes knapt. Da han var tre år gammel, berget han livet til faren sin, tordenguden Tor, ved å løfte vekk en drept jotun fra halsen hans. Etter Ragnarok skal han arve hammeren Mjølner. Navnet betyr «makt», og Norges neste konge har et liknende navn.

NORRØNE MYTER 4

Hvilke navn passer sammen med de ulike opplysningene? Fyll ut tabellen!
Tips: Let etter spor i småtekstene dersom du ikke kan gudelæren på rams ...

A	B	C	D	E	F	G	H	I

A. Brage	1. Denne guden er en av sønnene til Odin og gud for veltalenhet, skaldskap og diktekunst. Den viktigste oppgaven hans er å lage dikt som sikrer at gudenes store gjerninger (bragder) aldri blir glemt. En kjent norsk litteraturpris er kalt opp etter denne guden.
B. Frigg	2. Denne guden er en krigsgud. Han var den eneste som våget å legge armen sin i gapet til Fenrisulven da den skulle bindes fast, og slik mistet han den ene armen. Runebokstaven t er oppkalt etter ham – og det er også den engelske ukedagen 'Tuesday' ...
C. Frøya	3. Denne guden ser så skarpt at han kan se hva som skjer hundre mil borte, og han kan høre gresset gro på marka og ulla vokse på sauene. Til daglig vokter han regnbuebroen Bifrost, veien hjem til gudenes verden. Er det fare på ferde, blåser han i Gjallarhorn, slik han skal gjøre før Ragnarok. Det er sagt at han har ni mødre og tenner av gull. Navnet hans inneholder en diftong.
D. Heimdall	4. Denne gudinnen er gift med Odin og kjenner alles skjebne. Hun eier en fjærham som er slik at alle som tar på den, for en stund forvandles til en falk. Et gassfelt i Nordsjøen bærer hennes navn, og det gjør også et Oslo-lag som sist vant NM i fotball i 1921. Også den siste arbeidsdagen i uka er oppkalt etter henne.
E. Loke	5. Denne gudinnen gråter tårer av gull fordi hun ble forlatt av sin første kjærlighet, guden Od. Hun er kjent som kjærlighetsgudinnen, og ingen er vakrere enn henne. En gang gikk hun til sengs med fire dvergsmeder for å sikre seg det vakre halssmykket Brisingamen. En øykommune i Sør-Trøndelag heter det samme.
F. Nidhogg	6. Denne kvinnen mistet sitt naturlige hår da Loke klippet det av, men som erstatning har hun fått gullhår smidd av dyktige dverger. Nå likner håret hennes sivet på myrene, og ingen menn kan tenke seg noe mer forlokkende. Hun er gift med Tor – og mor til Trud, Mode og Ull.
G. Siv	7. Denne lindormen (dragen) hersker over urverdenen Nivlheim. Til daglig suger han saften ut av de likene som driver inn ved stranda i Nivlhel, for dit kommer de som lider kuldedøden. Han gnager også på røttene til Yggdrasil, og han sender ekornet Ratatosk for å formidle trusler og nidord til ørnene som sitter i toppen av verdenstreet.
H. Tyr	8. Denne urjotunen på tre bokstaver blir også kalt Aurgjelme. Han er skapt av Nivlheims kulde og ble vekket til liv av heten fra Muspellsheim. Så spesiell er han at han kan pare seg med seg selv: Fra den venstre armhulen hans kommer det stadig fram avkom. Alt vann er blodet hans, alt fjell er av skelettet hans, alle trær og planter kommer fra håret hans – og skyene er skapt av hjernen hans.
I. Yme	9. Han er svikets og listens gud. Han er ondskapsfull og svært upålitelig. Det var han som stod bak Balders død og bortføringen av Idun. Men siden han er så sleip, kan han også berge de andre gudene ut av leie kniper. Ved Ragnarok faller han i kamp med Heimdall. Slanguttrykk for å drive dank og å ødelegge.

Praktiske tips til dialektopplæringen

Dialekter er et morsomt tema, som lett kan engasjere mange elever. Digitale hjelpeMidler gjør det lettere enn før å bringe dialekten inn i klasserommet.

Cappelens Forlag har utviklet nettstedet *Dialektor*, der elever og andre kan klikke seg gjennom multimodalt fagstoff og selvrettende oppgaver. Innholdet kan minne mye om det ti år gamle *Dialektspelet*, som Ivar Aasen-tunet selger. Det førstnevnte læremiddelet er gratis og mye brukt. *Dialektspelet* inneholder videosnutter og er nok mer underholdende, men koster noen kroner.

På nettsidene til Joker (se høyre spalte) finnes alle de radioreklamene som er spilt inn hos Joker-forhandlere rundt omkring i landet. Hvert opptak avsluttes med en samtale med språkprofessoren Arne Torp, som på en humoristisk og pedagogisk måte tenker høyt om målprøven som nettopp er blitt spilt for lytterne.

Gratis lytteprøve på iTunes

Hvis elevene får forholde seg til morsomme og kanskje velkjente sangtekster, kan man håpe at elevene lettere får noen knagger å henge kunnskapene sine på. Kupongen på neste side er tenkt brukt i norsktimer der elevene skal gjette på dialekter. Har læreren tilgang på iTunes, er det lett å finne fram til og spille av små snutter. Elevene kan prøve å gjenkjenne artisten, tippe på fylket han eller hun kommer fra – og kanskje også skrive ned noen målmerker. Her er forslag til sanger som kan egne seg godt i en tippekonkurranse om dialekter:

- Busserulls: *Jodletur til Sveits* (Rogaland)
- Vømmøl: *Førarkortet* (Nord-Trøndelag)
- Halvdan Sivertsen: *Ti tusen tommeltotta* (Nordland)
- Odd Nordstoga: *Ein farfar i livet* (Telemark)
- Siri Nilsen: *Alle snakker sant* (Oslo)
- Vazelina Bilophøggers: *Surfbrett* (Oppland)
- Gabrielle: *Ring meg* (Hordaland)
- Jahn Teigen: *Optimist* (Vestfold)
- Kine Hellebust: *Kjærlighetsvise* (Troms)
- DDE: *Julkortet* (Nord-Trøndelag)
- Gaute Ormåsen: *Kjærlighet er mer enn forelskelse* (Hedmark)
- Marit Larsen: *Vår beste dag* (Akershus)
- VAMP: *Tir A Noir* (Rogaland)
- Henning Sommero: *Vårsåg* (Møre og Romsdal)
- Eivind Bøksle: *Reinert med beine'* (Vest-Agder)
- Hellbillies: *På Ål stasjon* (Buskerud)
- Åge Aleksandersen: *Fotbaill* (Sør-Trøndelag)
- Lynni Treekrem: *Mexico* (Møre og Romsdal)

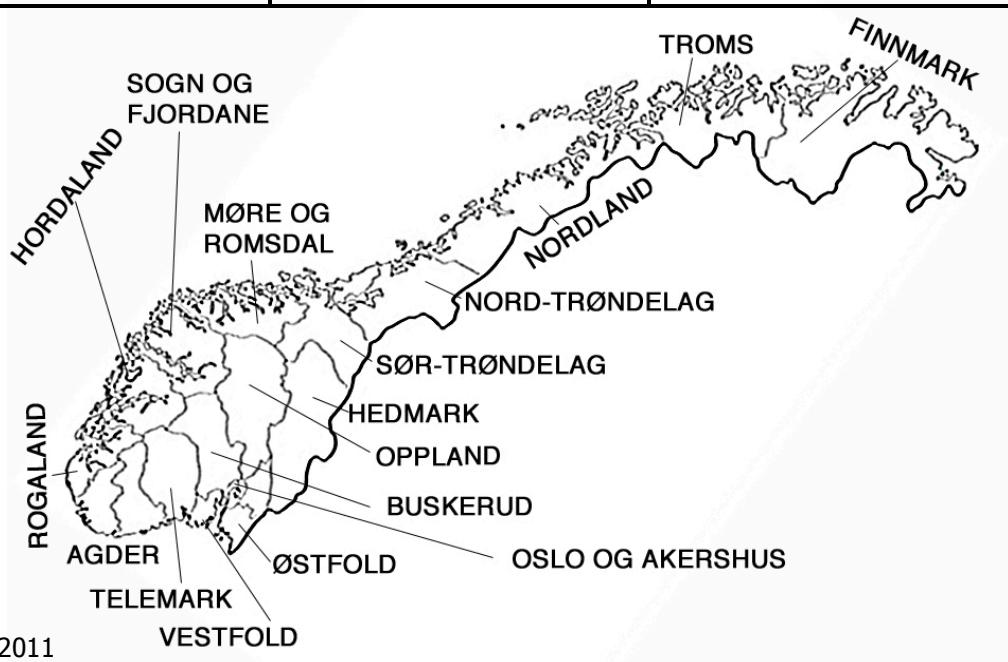
Butikkjeden Joker og dialektforskeren Arne Torp har samarbeidet om over 50 reklamesnutter. Her er nettadressen: www.joker.no/Aktuelt/Joker-radioreklame

- Solør (7-2012) *Ikatisme* (i/y)
- Vingrom (4-2012) "Da ma"
- Engerdal* (1-2012) "Stelle", "roll", "gørkaldt"
- Sandefjord* (52-2011) "Lurær", "alle guttane"
- Suldal (Ryfylke) (51-2011) "Vekå",
- Svorkmo (S-T) (50-2011) *Palatalisering*, "vukku"
- Kristiansand (49-2011) *Bløte konsonanter*, "vi"
- Bergen (48-2011) "Eg" og "no" (gatebergensk)
- Surnadal (45-2011) "Kjøle", "veku", "gæv"
- Luster (44-2011) *Diftonger*
- Sunnfjord* (40-2011) *Dativ*
- Mandal (39-2011) *Tonefall*
- Bodø (34-2011) *Palatalisering*
- Søgne (30-2011) *Verb uten r-endelse*
- Jæren (29-2011) *Skarre-r, bløte konsonanter*
- Ringsaker (28-2011) "Mænd"/menn" og "Je"
- Molde* (27-2011) "I" og "fole"; tynn I
- Bygland i Setesdal (25-2011) *Lyd*
- Oslo vest (23-2011) *Oslo*
- Fosen (22-2011) "Veka", *palatalisering*
- Kongsberg (20-2011) "Innmari populær"
- Andøya (19-2011) "Flagde"
- Arendal (16-2011) "Joker"
- Fredrikstad (15-2011) "Kællæne", "prekæs"
- Tyinkrysset (14-2011) "Kako", "kundadn"
- Fyresdal (9-2011) "Nå med me he"
- Risør* (8-2011) "Hei på du", *tungespiss-r*
- Egersund (7-2011) "okka"
- Smøla (4-2011) "pørsfæst"
- Stord (3-2011) "Da", "veko"
- Trysil (2-2011) "Je", "vekua", "ælj"
- Grimstad (1-2011) *Tonefall*, "heider"
- Honningsvåg (52-2010) *Palatalisering*
- Lesja* (51-2010) "Oss", "i" for "jeg"
- Nærøyfjorden* (50-2010) "Aor", "adle"
- Brevik i Telemark* (49-2010) "Bilær", "gørrgodt"
- Gol* (48-2010) "Følkji oppi dalen her", "viku"
- Tromsø* (41-2010) *Tonegang*
- Vigra (40-2010) "Fole billig", tynn I
- Solør* (34-2010) "Stiggbilli", *ikatisme*
- Sirdal (33-2010) "Adle", "vegå",
- Gausdal (25-2010) "Vikua"
- Arendal (20-2010) "Joker"-ordet
- Nissedal* (19-2010) "Pylsur", "fær", "okkon"
- Aremark (17-2010) "Gørbillig", "ille godt", "stek"
- Senja (15-2010) "Mannj",
- Stavanger* (13-2010) *Om dialekter*
- Valdres (8-2010) "Je", "itte", "vikua", "bjønn"
- Lærdal (7-2010) "Adle", "fjoradn"
- Lillesand (2-2010) "Godsager"

Nordmenn som synger på norsk

DIALEKT-QUIZ

Artist	Hjemfylke	Målmerke(r)
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		

Nye fagbøker om dialekter

Regionalmålene blir viktigere, mens dialektforskjellene krymper

De siste par årene er to omfattende dialektbøker kommet på markedet. Den ene er populærvitenskapelig, den andre strengt vitenskapelig.

Dialektene lever ikke like trygt som de gjorde før, verken i Utkant-Norge eller i lærebøkene.

Studenter ved Universitetet i Oslo kan nå få seg en norsklettortittel uten å møte en eneste artikkel om dialekter på pensum. Jevnt over er det slik at lærerutdanningsinstitusjonene nedprioriterer stillinger knyttet til språkhistorie og dialektlære. Derfor er det ekstra gledelig at to av våre fremste dialekteksperter, Martin Skjekkeland og Eskil Hanssen, har øst av kunnskapen sin og gitt ut hver sin bok om de norske dialektene.

Felles for bøkene er at de gir en god og systematisk gjennomgang av målmerker og dialektforskjeller. Begge forfatterne vektlegger at samfunnsutviklingen har preget de norske dialektene sterkt. De forteller om hvordan nye medievaner gir barn og unge andre språklige impulser enn de hadde tidligere, og de peker også på omfattende flytting på tvers av fylkesgrenser som en trussel mot de gamle dialektene.

Men språkgrensene forsvinner ikke helt. Selv om en del lokale særtrekk blir borte, lever andre videre, og det blir stadig tydeligere at det gir god mening å snakke om regionalmål. Innbyggere på det sentrale Østlandet tar etter snakkemåten på Oslo øst, og tilsvarende trender ser man rundt de andre storbyene.

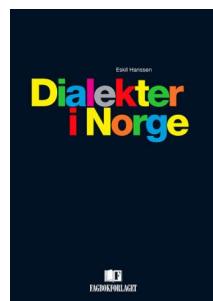
Fin gavebok for dialektelskere

Den mest delikate av de to dialektbøkene er skrevet av Martin Skjekkeland, nordiskprofessor ved Universitetet i Agder. Skrivemåten i

Dialektlandet er tilpasset en stor mottakergruppe av språkinteresserte nordmenn. Faguttrykkene finnes, men Skjekkeland pøser på med gode og litt underholdende eksempler, slik at alle henger med. Dessuten skriver han på glitrende god nynorsk, så språkbruken er i seg selv et argument for å kjøpe boka. Kort sagt har Skjekkeland laget

en populærvitenskapelig bok som bør passe for folk flest.

Dialektlandet bør være en fin gavebok til norsklærere, men også en bok gir norsklærere oppdatert kunnskap om den nyeste utviklingen i Dialekt-Norge. Også ivrige ungdomsskoleelever bør kunne lese lenge i boka uten å gå lei.

Mest for studenter?

Eskil Hanssens bok, *Dialekter i Norge*, har en utpreget akademisk stil. Den viktigste målgruppen må være norskstudenter ved landets ulike universiteter og høyskoler. Gjennomgangen av de ulike målmerkene er systematisk og grundig, men uten den lekenheten som preger dialektboka til Skjekkeland.

Lærere som søker faglig oppdatering, kan hente nye kunnskaper ved å lese *Dialekter i Norge*. Forfatteren, Eskil Hanssen, var på 1970-tallet leder for TAUS, Talemålsundersøkelsen i Oslo, og han har siden fulgt fagfeltet tett som førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo. Særlig interessant er det å lese om de lokale særtrekkene som forsvinner – og nye tendenser som lar seg spore.

De tallrike og treffende eksemplene er en styrke ved begge dialektbøkene. Skjekkelands bok kan leses nårsomhelst og hvorsomhelst. Hanssens bok krever askillig mer arbeidsro.

Martin Skjekkeland:

«Dialektlandet» (150 sider)
Veiledende pris: 349,- kroner
Portal forlag 2010

Eskil Hanssen:

«Dialekter i Norge» (211 sider)
Veiledende pris: 305,- kroner
Fagbokforlaget/LNU 2011

Tema: dialektar

Språkspalta

Tenk deg at du har fått arbeid som språkekspert i ei avis, og at svara dine kvar laurdag kjem på trykk i *Språkspalta*. Spørsmåla frå leserane ser du nedanfor. Legg vekt på å svare godt og fyldig. Bruk gjerne eksempel. (OBS: Spør læraren din om du skal svare på alle spørsmåla eller berre på nokre av dei.)

SPØRSMÅL 1:

Kva er forskjellen på ein dialekt og eit språk? Finst det noko tal på kor mange dialektar vi har i Noreg?

SPØRSMÅL 2:

Finst det dialektar i andre språk enn norsk, eller er dialektar eit særnorsk fenomen?

SPØRSMÅL 3:

Er dialekt, målføre og målform det same?

SPØRSMÅL 4:

Korleis har dialektforskjellane oppstått? Kva er grunnen til at forskjellane mellom dei norske dialektane er så store?

SPØRSMÅL 5:

Er det mogleg å snakke norsk utan samstundes å snakke dialekt?

SPØRSMÅL 6:

Er det sant at nokre dialektar forandrar seg raskt? Kva er grunnen til at nokre dialektar er meir motstandskraftige enn andre?

SPØRSMÅL 7:

Tanta mi sa ein gong at eg burde vere stolt av dialekten min, men samstundes sa ho at søskenbarnet mitt har vore direkte uheldig med den dialekten han har vakse opp med. Er det slik at folk blir oppfatta på ulike måtar avhengig av kva for ein dialekt dei har?

SPØRSMÅL 8:

Er det greitt å snakke dialekt i alle samanhengar, eller finst det situasjonar der ein bør legge om til noko som liknar eit standardtalemål (omtrent slik kongen snakkar)?

SPØRSMÅL 9:

Hadde Noreg vore eit betre land om alle snakka same dialekt? Bør det vere eit mål å bevare dialektane så godt som mogleg?

SPØRSMÅL 10:

Kva er det som gjer at nokre menneske held godt på dialekten sin etter at dei har flytta vekk frå ein stad, medan andre legg heilt om?

SPØRSMÅL 11:

Kva vil det seie å knote?

SPØRSMÅL 12:

Er det riktig å rekne kebabnorsk som ein dialekt?

SPØRSMÅL 13:

Kvífor skriv stadig fleire tekstmeldingar og statusoppdateringar på dialekt? Er det greitt å skrive søknader og minneord på dialekt?

SPØRSMÅL 14:

Finst det norske låtskrivarar som har hatt suksess med å skrive på dialekt? Kva kan eventuelt vere grunnen til at nokre musikarar vel å skrive songane sine på dialekt?

DIALEKT-QUIZ 1

FASIT

1. Hva snakker en nordlending om når han snakker om en «glunt»?	1. En gutt
2. Rundt hvilken innsjø sier innbyggerne «Je vil itte»?	2. Mjøsa
3. Edderkoppen kalles noen steder for vevkjerring, men særlig på Vestlandet kalles edderkoppen også for noe annet. Hva?	3. Kongro
4. I hvilken landsdel støter vi oftest på skarre-r og bløte konsonanter?	4. På Sørlandet
5. Hva mener en sunnmøring når han sier at han har «fole låkt i haude»?	5. At han har «veldig vondt i hodet»
6. Hvilkens rotfrukt kalles ofte for «jordeple» på Jæren?	6. Poteten
7. I hvilken landsdel hender det relativt ofte at replikkene avsluttes med uttrykket «sjø»? («Det var itj æ som skjøyt, sjø!»)	7. Trøndelag; kortform for «skjønner du»
8. Hvem snakker en person i Hallingdal om når han snakker om «gommo»?	8. om bestemoren sin
9. Hva kalles ofte det talemålet som er knyttet til innvandrerungdom på Oslos østkant?	9. Kebabnorsk
10. Hva kalles de fjellene i Sør-Norge som skiller dialektene på Østlandet fra dialektene på Vestlandet?	10. Langfjella
11. I hvilket fylke finner vi flest eksempler på monoftongering, altså at «rein» er blitt til «ren» og «stein» til «sten»?	11. Hedmark
12. Hva het sunnmøringen som på 1840-tallet reiste rundt og samlet inn opplysninger om norske dialekter?	12. Ivar Aasen
13. I hvilket år fikk norske elever rett til å snakke på sin egen dialekt på skolen?	13. I 1878. (Bør man godta +/- ti år???)
14. Hva er det egentlig han har fått, en person fra Hallingdal som sier at han har fått «farang»?	14. Magesjau eller omgangssyke
15. Når vi snakker om dialekter og målmerker, bruker vi noen spesielle begreper. Hvilkens bokstav kalles ofte for tjukk?	15. Bokstaven L
16. Østlendinger har tjukk l i ord som «soL». Hvilke to andre bokstaver kan bli uttalt som tjukk l når de står ved siden av hverandre?	16. Bokstavene r og d, f. eks. i «gaL» og «boL»
17. Hvilket norskfaglig uttrykk bruker vi om talemål som er knyttet til geografiske områder, for eksempel til kommuner?	17. Dialekt (eller geolekt)
18. Hvilket norskfaglig uttrykk bruker vi om talemål som er knyttet til sosiale klasser i en by?	18. Sosiolekt
19. Hvilket norskfaglig uttrykk bruker vi om talemål som er knyttet til bestemte aldersgrupper?	19. Kronolekt
20. Hvilket norskfaglig uttrykk bruker vi om norske talemål som er sterkt knyttet til bestemte innvandrergrupper?	20. Etnolekt

DIALEKT-QUIZ 2

1. Kva heiter den organisasjonen som på 1970-talet hadde «Tal dialekt – skriv nynorsk» som slagord?
2. Kva et ein østerdøl som seier at ho et «kaku»?
3. I kva for ein landsdel hender det oftast at innbyggjarane ikkje seier «sykkelen», men «sykkærn»?
4. Kva er typisk for det sørvestlandske a-målet?
5. I kva for ein landsdel kan ein høyre innbyggjarane seie at dei ser etter ein «mannj med hannjhonnj i bannj»?
6. Kva for eit faguttrykk brukar vi om slik j-uttale av bestemte konsonantar (nemnt i oppgåve 5)?
7. Kva for eit samlebegrep brukar vi gjerne om dei vestlandske og dei nordnorske dialektane?
8. Kva for eit samlebegrep brukar vi gjerne om dei austlandske og dei trønderske dialektane?
9. Kva for eit pattedyr blir i nokre dialektar kalla for trebjørn?
10. På Helgeland kan infinitivane miste endinga, slik at ein seier «å kast», «åsov» og «åtakk». Dette fenomenet kallar vi vokalbortfall. Kva for eit norskfaglig uttrykk kan vi bruke om det same?
11. I Oslo seier politikarspirene «Jæi vil bli statsminister, jæi». I kva for ein by seier dei i staden «I vil bli statsminister, i»?
12. Kva meiner ein mann frå Sandnes dersom han seier at noko kjem til å bli «jysla løye»?
13. Kva kallar vi det målmerket som går ut på at nokre infinitivar i ein dialekt får -e-ending (kaste), medan andre får -a-ending (vera)?
14. Kva kallar vi den r-lyden som blir uttalt ved at den bakre delen av tunga er nær den bakre delen av munntaket?
15. I kva for eit land oppstod skarre-r-en?
16. Kva kallar vi den r-lyden som blir uttalt framme i munnen, altså den r-en som er vanleg i størstedelen av Norge?
17. Kva leika born i Bergen når dei leika «pikken»?
18. I kva for to fylke kan innbyggjarane ha i-ending i hokjønnsord, slik at det heiter «sengi» og «bygdi»?
19. I kva for tre fylke kan innbyggjarane seie «oss» i staden for «vi»?
20. Norsk Ordbok er eit tolvbindsverk som viser ordtilfanget i dei norske dialektane. Verket er ferdig i 2014. Når starta arbeidet?

FASIT

1. Noregs Mållag
2. Ho et brød
3. På Austlandet ++
4. Infinitivane ender på -a (å elska/sova/...)
5. I Trøndelag
6. Palatalisering
7. Vestnorsk
8. Austnorsk
9. Ekorn
10. Apokope
11. I Molde
12. At det vil bli veldig moro
13. Kløyvd infinitiv
14. Skarre-r
15. I Frankrike
16. Rulle-r eller tungespiss-r
17. Dei leika sisten
18. I Telemark og i Sogn og Fjordane
19. I Møre og Romsdal, S-T og Oppland
20. I 1930. Det første heftet kom i 1950

DIALEKT-QUIZ 3

FASIT

1. Da den første biografien om Ole Gunnar Solskjær kom ut, var boktittelen «Æ». Kva tyder bokstaven «æ» på kristiansundsdialekt?
2. Kvar skal du leite dersom ein gamal gudbrandsdøl ber deg leite «inst i dalom»?
3. I Oslo seier borna «Jæi vil ha en is til». I kva for ein landsdel finst born som byt om på ordrekkjefølgja og seier «Æ vil ha en tel is»?
4. I ein norsk storby kan ungane hive samlekort opp i lufta og rope «sjappas» (slurvete uttale av «kjappast»). Den ungen som er raskast til å plukke opp kortet, er den nye eigaren. Kva heiter storbyen?
5. Kva meiner ein person nordafjells som seier at «det går likar no»?
6. Kva slags plagg har han på seg, ein person frå Oppland eller Hedmark som seier at han har på seg ei stuttbukse?
7. Dialektane i nedre Hallingdal, Lærdal i Sogn og Solør i Hedmark har mangla ein vokal. Kva for ein?
8. På kva for ei side skal du stå dersom ein sunnmørning ber deg om å stå på «hi sida»?
9. Kjell Aukrust, forfattaren av *Flåklypa Grand Prix*, spurde som liten: «Du far, er det farlig å skjæra ta seg huggu?» Kva er «huggu»?
10. Kva for eit uttrykk brukar Oslo-ungdom om det som mange stader elles i landet blir kalla «å slå kollbøtte»?
11. I kva for ein landsdel finn vi mange menneske som talar «flatbygdmål»?
12. Kva kallar dei fleste nordmenn det tøystykket som særleg i Trøndelag kan bli kalla for «snørrklut»?
13. Kva kallar dei fleste nordmenn det tøystykket som i innlandsfylka, Oppland og Hedmark, kan bli kalla for «sikleklut»?
14. Kva er ein idiolekt?
15. Nokre skjellsord blir særleg mykje brukt i enkelte landsdelar. I kva for ein landsdel kan du mest sannsynleg høre ordet «hæstkuk»?
16. Kva for ein fugl blir i nokre dialektar kalla steinulv? Fuglen har fjærtoppar som minner om horn og er den største ugla i Noreg.
17. Kva heiter den fisken som på Austlandet kan bli kalla for hellefisk? Fisken kan bli 300 kilo tung, men smakar betre når han er mindre.
18. Kva heiter den fuglen som i Telemark ofte blir kalla elveprest? Fuglen likar seg nær rennande vatn og er Noregs nasjonalfugl.
19. Kva heiter den fuglen som i nokre dialektar blir kalla sjøpapegøye? Fuglen høyrer til alcefuglane og har eit fargerikt nebb om våren.
20. Kva for eit stort rovdyr blir i nokre dialektar kalla for fillefrans? Dyret heiter *Vielfraß* (=storetar) på tysk, ei forvanskning av fjellkatt.

DIALEKT-QUIZ 4

	SANT	USANT
1. Replikken «Dæm hørt ittj på a, æ veit ittj om n kjenne a» er et typisk eksempel på bergensdialekt.		
2. Vest for Langfjella sier innbyggerne ofte «me» eller «mi» istedenfor «vi».		
3. Også fuglene synger på dialekt. Danskene fant i 1995 fram til sju ulike dialekter hos gulspurven.		
4. Replikken «Du må kjøba ei kaga å någå anna mad» er et typisk eksempel på dialektene i Møre og Romsdal.		
5. Når eldre dialektbrukere i Hallingdal og Valdres snakker om «guttene og jentene», kan de si «gutadn å jentudn».		
6. Nordlendingene har «itte» som nektingsadverb.		
7. Et målføre er det samme som en dialekt.		
8. Dialektene i Numedal, Hallingdal og Valdres kalles for fjellbygdmål.		
9. Ordene «regn» og «løgn» uttales uten diftong på Østlandet, men med diftong på Vestlandet.		
10. Tungespiss-r er det samme som rulle-r.		
11. I Ryfylke har det vært vanlig å si «bjødn» for «bjørn».		
12. På Vestlandet sier folk at «det er varnt i dag», mens folk ellers i landet sier at det er «det er varmt i dag» med en tydelig m-lyd.		
13. På Østlandet, for eksempel på Hadeland, vinner pronomenformen «jæi» fram på bekostning av «je».		
14. Skarre-r blir mindre og mindre utbredt i Norge, mens bløte konsonanter blir mer og mer utbredt.		
15. På Østlandet bruker de spørreord som «kem», «ka» og «korfår».		
16. Replikken «E vetsje koti hon komma» er typisk for penbergensk, mens «Jei vet ikke når hun kommer» er typisk for gatebergensk.		
17. Oslo-folk sier enten «Oslo» eller «Oschlo» om byen sin. Det er særlig beboerne på vestkanten som sier «Oschlo» med en sch-lyd.		
18. Uttrykket «min far» er vanligere på Oslo vest enn på Oslo øst, der de heller sier «faren min».		
19. Replikken «Henne er bestevenninna mi», med en objektsform som subjekt, er mer typisk for Oslo vest enn for Oslo øst.		
20. Replikken «Døm prekær ille brett» er et typisk eksempel på dialekten i Fredrikstad.		

DIALEKT-QUIZ 5

	SANT	USANT
1. I Arendal/Grimstad-området seier mange ungdommar «Mi ska te du i mårrå» – med «du» (ikkje «deg») som objektsform.		
2. I bygdene på Austlandet held tenåringsgutane i større grad enn tenåringsjentene på den lokale dialekten.		
3. Når ein nordlending snakkar om «ein sørting», snakkar han om ein person frå Syden.		
4. Dialektene står sterkare i Sverige og Danmark enn i Noreg.		
5. I Kristiansand kan dei seie «windusruda på Sørlandsruta», altså blaute konsonantar i gamle ord og harde konsonantar i nye ord.		
6. I austlandske, trønderske og nordnorske dialektar finn vi alltid ein tydeleg rulle-r i ord som «port», «bursdag», «perle» og «ferdig».		
7. På Oslo vest, i Nord-Noreg og på Vestlandet legg dei trykket på den første stavinga i importord som «STAsjon», «BAnan» og «BENSin».		
8. På vestlandskysten, frå Sunnhordaland til Sunnmøre, har det vore vanleg å uttale d-en heilt tydeleg i ord som «kveld» og «sand».		
9. I Nord-Gudbrandsdalen legg dialektbrukarane trykk på det siste leddet i samansette ord som «lasteBIL» og «spiseSKEI».		
10. I Finnmark seier dei ofte «ennte» og «innte» i staden for «ikkje».		
11. Dei aller fleste Oslo-born brukar lys l i ord som «litt» og «kul». No spreier den såkalla Østfold-l-en seg til ord som «ball» og «bolle».		
12. I Nord-Noreg seier dei «måke» om den fuglen dei kallar «måse» på Austlandet.		
13. Replikken «Stao nou pao» («Stå nå på») er eit døme på korleis dei kan snakke i Sogndal.		
14. Språkforskarane kallar det palatalisering når stavingar og lydar i slutten av eit ord vert hogde av. (Døme: «gutan_» og «å søng_»)		
15. Fordi så mange industriarbeidarar flytta dit, er talemåla i Odda i Hardanger og Høyanger i Sogn prega av austlandske dialektar.		
16. Vi finn skarre-r-en i ei ganske samanhengjande stripe langs kysten frå Tvedstrand i Aust-Agder til Måløy på Nordvestlandet.		
17. Den norske topografien, med mange høge fjell og lange fjordar, har hindra folk i å ha kontakt og slik skapt dialektgrenser i landet vårt.		
18. På Vestlandet er hokjønnsforma av substantivet blitt borte. Unntaket er Bergen, der det er fleire hokjønnsord enn hankjønnsord.		
19. I norske filmar og hørespel var det lenge vanleg at forbrytarane snakka vikværsk eller austkantmål, medan heltane snakka «pent».		
20. Orkdalsdialekten i Sør-Trøndelag har såkalla utjamning, slik at det gamalnorske ordet «vika» («veke») er blitt til «vukku».		

DIALEKT-QUIZ 6

	SANT	USANT
1. En person som taler bredt, har en utvasket dialekt som ligger nær standardtalemålet i hovedstaden.		
2. En dialektprøve kan være en skoleprøve om dialekter, men en dialektprøve kan også være et lydopptak av en dialekt.		
3. Alle norske dialekter har lik setningsmelodi, så man må ha gode grammatikkunnskaper for å finne ut hvor en person er fra.		
4. Møter du en gutt fra innlandsfylkene og han spør etter pussegummi, blir gutten fornøyd om du gir ham et viskelær.		
5. På Svalbard snakker innbyggerne en dialekt som er en blanding av nordnorsk, islandsk og færøysk.		
6. Når Oslo-folk dekker på bordet og spør etter «en-sånn-til-å-sette-ring-på», tenker de på det finnmarkinger kaller en bordskåner.		
7. Dialektene i Nord-Tyskland kalles for lavtysk, mens dialektene i Midt- og Sør-Tyskland kalles for høytysk.		
8. Den trekkfuglen som i noen sørlandske dialekter kalles for vippestjert, blir stort sett omtalt som linerle.		
9. En trønderjente som forteller at hun er «klar», har som regel sex i tankene.		
10. På nyhetssendingene til NRK og TV2 tekster de alltid intervjuobjekt som snakker bergensk eller stavangersk.		
11. På hele 1800-tallet var det offisiell politikk både i Sverige, Danmark og Norge at på skolen skulle elevene snakke som i hovedstaden.		
12. Når folk snakker om at Egil «Drillo» Olsen (landslagstrener fra Fredrikstad) bruker «pæler», sikter de til lykkeamulettene hans.		
13. I Bergen er kj-lyden blitt helt borte: Selv pensjonistene sier «sjinn» både om kinn og skinn - og «sjenne» både om kjenne og skjenne.		
14. En isogloss er en linje på et språkgeografisk kart som angir grensen for et dialektfenomen.		
15. I Norge er det dialektene innerst i Sognefjorden som likner mest på islandsk.		
16. Ordgeografi er den delen av dialektforskningen som handler om ordenes geografiske utbredelse.		
17. De kongelige i England snakker den dialekten som kalles cockney-dialekt.		
18. Et halvemål er en dialekt der h-en ikke blir uttalt i framlyd foran en vocal – men den kan bli plassert der «an hikkje øyrer eime».		
19. Fra Stortingets talerstol skal det bare snakkes standard Oslo-mål. Representanter som bruker lokale dialekter, blir klubbet ned.		
20. I et dialektområde kan det være klare forskjeller på hvordan menn og kvinner snakker. De to variantene kan kalles sexolekter.		

HEILDAGSPRØVE I NYNORSK (SKJØNNLITTERATUR)

TEMA: LØGN OG SANNING

Til venstre i toppteksten skriv du inn nummeret på den oppgåva du har valt.

Til høgre i toppteksten skriv du inn namn og klasse. I botnteksten set du inn sidenummer.

Skriv teksten i Times New Roman (12 punkt). Still inn linjeavstanden på 1,5.

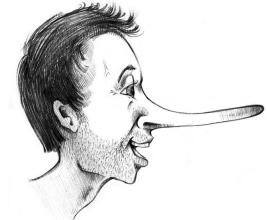
Vel **ei** av oppgåvene nedanfor.

Oppgåve 1

Skriv ei forteljing om ein person som ikkje torer å fortelje at han eigentleg ikkje skjørnar kva som blir forventa av han. Lat forteljinga begynne slik:

- Du skjørnar kva eg meiner, ikkje sant?
- Sjølvsagt. Eg skal gjere som du seier.

Lag tittelen sjølv.

Oppgåve 2

Skriv ein skjønnlitterær tekst der hovudpersonen irriterer seg over ein familiemedlem eller ein nær ven som ligg mykje. Bruk «Løgnhalsen» som tittel.

Oppgåve 3

Skriv eit moderne eventyr om ein konge som søker sanninga om landet han styrer. Lag tittelen sjølv.

Oppgåve 4

«Det fryktelege er at når du søker sanninga, så finn du henne», sa den franske forfattaren Rémy de Gourmont (1858–1915). Skriv ei novelle der bodskapen passar med dette sitatet.

Bruk «Den fryktelege sanninga» som tittel.

Oppgåve 5

Skriv ein dramatekst der denne sjekkereplikken er sentral:

- Du er den vakraste eg veit om. Kanskje ikkje på utsida, men du har vakre tankar, og det kompenserer for mange av ulempene ...

Forholdet mellom løgn og sanning skal stå sentralt i dramateksten. Lag tittelen sjølv.

Oppgåve 6

Lag ei forteljing som heiter «Løgndetektoren». Hovudpersonen skal fleire gonger i forteljinga tenkje tilbake på barndomen.

HELDAGSPRØVE I BOKMÅL (SAKPROSA)

TEMA: DEMOKRATI OG YTRINGSFRIHET

*Til venstre i toppteksten skriver du inn nummeret på den oppgaven du har valgt.
Til høyre i toppteksten skriver du inn navn og klasse. I bunnteksten setter du inn sidenummer.
Teksten skal være skrevet i Times New Roman (12 punkt). Vælg halvannen linjeavstand.*

Vælg én av oppgavene nedenfor.

Oppgave 1

Skriv et kåseri om elevmedvirkning og elevdemokrati ved skolen din. Lag tittel selv.

Oppgave 2

Skriv en artikkel der du gir leseren råd om hvordan man kan vinne fram med synspunktene sine i en diskusjon. Lag tittel selv.

Oppgave 3

Terrorhandlingene i Norge den 22. juli 2011 opprørte en hel verden. I ettertid har norske redaktører stått overfor en rekke etiske valg, og den kommende rettssaken mot gjerningsmannen vil by på enda flere utfordringer.

Skriv et formelt brev til Norsk Redaktørforening der du gjør rede for tankene dine om pressens rolle etter terrorangrepene. Hvilke hensyn bør pressen ta? Lag tittel selv.

PS: Rett brevet til generalsekretær Nils E. Øy. Postadressen til Norsk Redaktørforening er Rådhusgaten 17, Postboks 624 Sentrum, 0106 Oslo.

Oppgave 4

Det siste året har de politiske ungdomsorganisasjonene opplevd stor medlemsvekst. Hva er det som kan gi ungdommer lyst til å melde seg inn i en politisk ungdomsorganisasjon? Hvorfor har ikke enda flere ungdommer meldt seg inn?

Skriv en artikkel der du reflekterer over den holdningen som dagens ungdom har til partipolitisk arbeid. Lag tittel selv.

Oppgave 5

Lag en artikkel der du beskriver konsekvensene av hatefulle ytringer på nettet, og diskuter hvem som kan gjøre hva for å stoppe slike ytringer. Lag tittel selv.

Oppgave 6

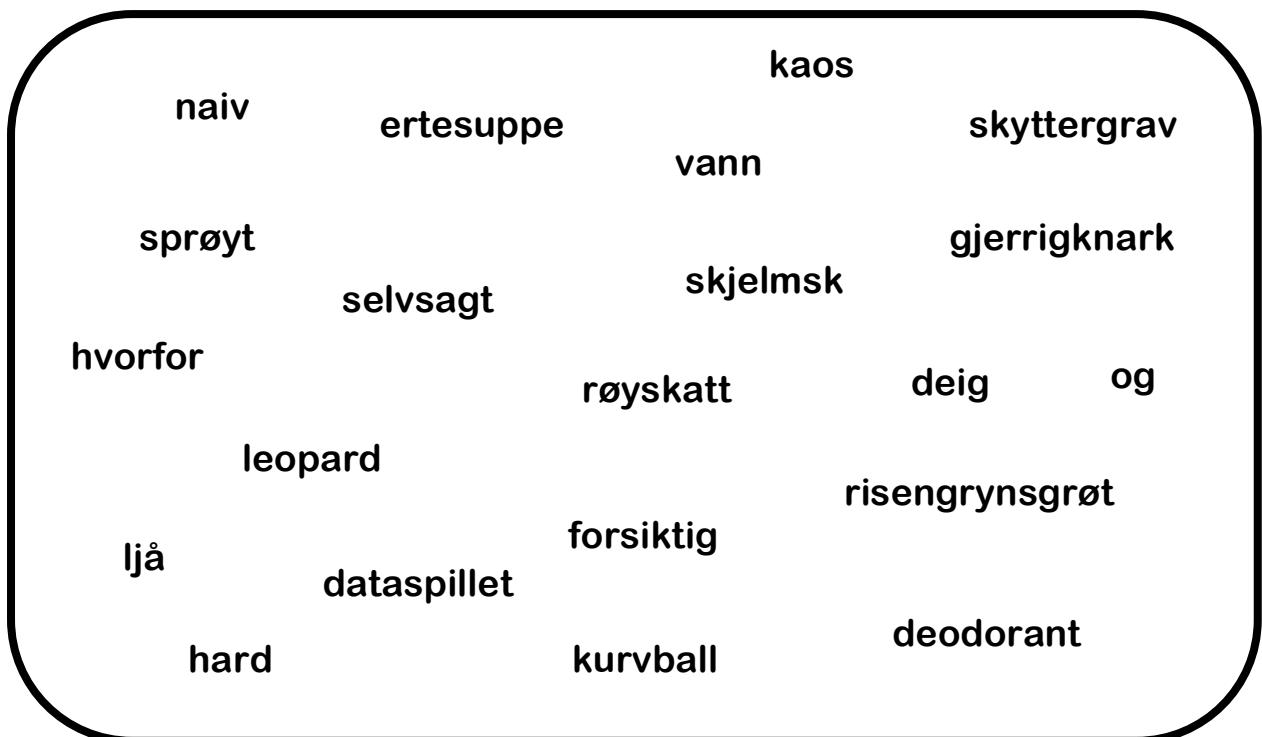
FNs menneskerettighetserklæring sier at enhver har rett til menings- og ytringsfrihet, men denne rettigheten er på ingen måte oppfylt i alle land.

Skriv en sakpreget tekst med tittelen «Ytringsfrihet under press».

VOKALER OG KONSONANTER

Kunnskap om vokaler og konsonanter kan hjelpe oss til å skrive riktig norsk. For eksempel er det slik at ordene våre blir delt inn i stavelser, som bare kan deles opp med bindestrek på bestemte steder (mellan stavelsene).

«Ost» og «tøys» er enstavelsesord: Det første ordet inneholder én vokal (monoftong), det andre ordet to vokaler som uttales sammen (diftong). «Le-ke» er et tostavelsesord, mens ordet «sta-vel-ser» et trestavelsesord. Det er ikke helt uvanlig at ord inneholder enda flere stavelser!

A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
Æ
Ø
Å

Oppgave 1

Fargelegg alle vokalene i alfabetstolpen.

Oppgave 2

Finn tre ord som inneholder én vokal.

Oppgave 3

Finn tre ord som inneholder diftonger.

Oppgave 4

Finn tre ord som inneholder to vokaler som står ved siden av hverandre, men som likevel ikke er diftonger.

Oppgave 4

Lag en tabell der du plasserer enstavelsesord, tostavelsesord, trestavelsesord og firestavelsesord i hver sin kolonne.

Oppgave 5

Vis hvordan du kan dele opp de ulike ordene med bindestrek.

Oppgave 6

Konsonanter som ikke uttales, kalles «stumme konsonanter». I hvilke av ordene finner du slike stumme konsonanter?

DE FORSVUNNE VOKALENE

I ordene nedenfor er alle vokalene blitt borte. Klarer du å gjenskape de tolv ordene?

1. bltt
4. nsjnldg
7. ftnpstn
9. sjmpns
12. prfsjnl
3. ftbllkmp
6. fjrnsnspprt
10. rrngmntskmt
2. spklis
5. grsshpp
8. ngdmsskl
11. nrsk

Oversikt over Norsknytt-sider 2007–2011

Hvilke Norsknytt-oppgaver har elevene fått, og hvilke har de ikke fått? Ivrige brukere av Norsknytt kan fort gå i surr ... Nedenfor bringer vi en oversikt over kopioriginalene i Norsknytt i de fem siste årgangene, fra 2007 til 2011.

Dialekter

- Dialekt-quiz 1; 2011-3/4 (s. 26)
- Dialekt-quiz 2; 2011-3/4 (s. 27)
- Dialekt-quiz 3; 2011-3/4 (s. 28)
- Dialekt-quiz 4 (riktig/galt); 2011-3/4 (s. 29)
- Dialekt-quiz 5 (riktig/galt); 2011-3/4 (s. 30)
- Dialekt-quiz 6 (riktig/galt); 2011-3/4 (s. 31)
- Dialekt-quiz om norske låter; 2011-3/4 (s. 23)
- Språkspalta om dialektar; 2011-3/4 (s. 25)

Film

- Filmstudieark om Max Manus; 2008-4 (s. 15)
- Fleip eller fakta om filmens virkemidler; 2010-2 (s. 23)
- Foredrag om kortfilmer; 2011-1/2 (s. 16)
- Norsk filmhistorie 1; 2010-2 (s. 18)
- Norsk filmhistorie 2; 2010-2 (s. 19)
- Norsk filmhistorie 3; 2010-2 (s. 20)
- Norsk filmhistorie 4; 2010-2 (s. 21)
- Quiz om norsk film; 2010-2 (s. 22)

Grammatikk

- Adverb; 2007-3/4 (s. 28)
- Bestemmerord; 2007-3/4 (s. 30)
- Døgnet rundt med preposisjoner; 2007-2 (s. 14)
- Parverb; 2007-3/4 (s. 20)
- Preposisjoner; 2007-3/4 (s. 32)
- Pronomen: de eller dem?; 2007-3/4 (s. 31)
- Setningsanalyse 1 (finn setningsleddet); 2010-1 (s. 24)
- Setningsanalyse 2 (finn setningsleddet); 2010-1 (s. 25)
- Setningsleddkryss 1; 2010-1 (s. 28)
- Setningsleddkryss 2; 2010-1 (s. 29)
- Subjektkryss og objektkryss; 2010-1 (s. 26)
- Substantiv; 2007-3/4 (s. 21)
- Substantivoppgaver 1; 2007-3/4 (s. 22)
- Substantivoppgaver 2; 2007-3/4 (s. 23)
- Verb; 2007-3/4 (s. 18)
- Verbalkryss og adverbialkryss; 2010-1 (s. 27)
- Verbtyper; 2007-3/4 (s. 19)
- Øvelser med adverb; 2007-3/4 (s. 29)

Kryssord

- Antonymkryss 1; 2007-3/4 (s. 56)
- Antonymkryss 2; 2007-3/4 (s. 57)
- Antonymkryss 3; 2007-3/4 (s. 58)
- Antonymkryss 4; 2007-3/4 (s. 59)
- Antonymkryss 5; 2007-3/4 (s. 60)
- Antonymkryss 6; 2007-3/4 (s. 61)
- Antonymkryss 7; 2007-3/4 (s. 62)
- Antonymkryss 8; 2007-3/4 (s. 63)
- Antonymkryss A-B; 2007-2 (s. 32–33)
- Araberkryss; 2008-2 (s. 30)
- Avløserord 1; 2008-4 (s. 22)

- Avløserord 2; 2008-4 (s. 23)
- Avløserord 3; 2008-4 (s. 24)
- Avløserord 4; 2008-4 (s. 25)
- Bindestrek-kryssord; 2007-2 (s. 27)
- Datakryssord 1 (A3) NN; 2011-3/4 (s. 62/63)
- Datakryssord 2 (A3) NN; 2011-3/4 (s. 64/65)
- Datakryssord 3 (A3) BM; 2011-3/4 (s. 66/67)
- Ditt-og-datt-kryssord; 2008-4 (s. 32)
- Filmkryss – Blod og ære NN; 2008-2 (s. 33)
- Filmkryss – Mannen som elsket Yngve NN; 2007-3/4 (s. 47)
- Filmkryss – Revejakta NN; 2008-2 (s. 32)
- Filmkryss – Tatt av kvinnen NN; 2007-2 (s. 25)
- Filmkryss – Veiviseren NN; 2007-3/4 (s. 46)
- Forkortelseskryssord 1; 2009-1/2 (s. 62)
- Forkortelseskryssord 2; 2009-1/2 (s. 63)
- Forkortelseskryssord 3; 2009-1/2 (s. 64)
- Forkortelseskryssord 4; 2009-1/2 (s. 65)
- Forkortingskryss 1 NN; 2009-1/2 (s. 59)
- Forkortingskryss 2 NN; 2009-1/2 (s. 60)
- Forkortingskryss 3 NN; 2011-3/4 (s. 64)
- Framandkryssord 1 NN; 2007-3/4 (s. 37)
- Framandkryssord 2 NN; 2007-3/4 (s. 38)
- Framandkryssord 3 NN; 2007-3/4 (s. 39)
- Framandkryssord 4 NN; 2007-3/4 (s. 40)
- Framandkryssord 5 NN; 2007-3/4 (s. 41)
- Framandkryssord 6 NN; 2007-3/4 (s. 42)
- Framandkryssord 7 NN; 2007-3/4 (s. 43)
- Framandkryssord 8 NN; 2007-3/4 (s. 44)
- Framandkryssord 9 NN; 2007-3/4 (s. 45)
- Framandord som sluttar på -ment NN; 2008-1 (s. 28)
- Framandord som sluttar på -ør NN; 2008-1 (s. 29)
- Fremmedkryssord (eks-); 2007-1 (s. 25)
- Fremmedkryssord (in-); 2007-1 (s. 24)
- Fremmedkryssord (kom-); 2007-1 (s. 26)
- Fremmedkryssord (kon-); 2007-1 (s. 27)
- Fremmedkryssord (pro-); 2007-2 (s. 28)
- Fremmedkryssord (re-); 2007-2 (s. 29)
- Fremmedord på -sjon 1; 2008-3 (s. 14)
- Fremmedord på -sjon 2; 2008-3 (s. 15)
- Italia-kryss; 2008-3 (s. 9)
- Korrekturkryss 01 BM; 2009-3 (s. 28)
- Korrekturkryss 01 NN; 2009-3 (s. 30)
- Korrekturkryss 02 BM; 2009-3 (s. 29)
- Korrekturkryss 02 NN; 2009-3 (s. 31)
- Korrekturkryss 03 BM; 2009-4 (s. 30)
- Korrekturkryss 03 NN; 2009-4 (s. 28)
- Korrekturkryss 04 BM; 2009-4 (s. 31)
- Korrekturkryss 04 NN; 2009-4 (s. 29)
- Korrekturkryss 05 BM; 2010-2 (s. 30)
- Korrekturkryss 05 NN; 2010-2 (s. 32)
- Korrekturkryss 06 BM; 2010-2 (s. 31)
- Korrekturkryss 06 NN; 2010-2 (s. 33)
- Korrekturkryss 07 BM; 2010-3 (s. 28)
- Korrekturkryss 07 NN; 2010-3 (s. 30)
- Korrekturkryss 08 BM; 2010-3 (s. 29)

- Korrekturkryss 08 NN; 2010-3 (s. 31)
- Korrekturkryss 09 BM; 2010-4 (s. 28)
- Korrekturkryss 09 NN; 2010-4 (s. 30)
- Korrekturkryss 10 BM; 2010-4 (s. 29)
- Korrekturkryss 10 NN; 2010-4 (s. 31)
- Korrekturkryss 11 BM; 2011-3/4 (s. 46)
- Korrekturkryss 11 NN; 2011-3/4 (s. 52)
- Korrekturkryss 12 BM; 2011-3/4 (s. 47)
- Korrekturkryss 12 NN; 2011-3/4 (s. 53)
- Korrekturkryss 13 BM; 2011-3/4 (s. 48)
- Korrekturkryss 13 NN; 2011-3/4 (s. 54)
- Korrekturkryss 14 BM; 2011-3/4 (s. 49)
- Korrekturkryss 14 NN; 2011-3/4 (s. 55)
- Korrekturkryss 15 BM; 2011-3/4 (s. 50)
- Korrekturkryss 15 NN; 2011-3/4 (s. 56)
- Korrekturkryss 16 BM; 2011-3/4 (s. 51)
- Korrekturkryss 16 NN; 2011-3/4 (s. 57)
- Kryssord med ofte feilbøygde verb (A3); 2011-3/4 (s. 60/61)
- Lydkryss; 2007-2 (s. 31)
- Lydkryss 1; 2007-3/4 (s. 48)
- Lydkryss 2; 2007-3/4 (s. 49)
- Lydkryss 3; 2007-3/4 (s. 50)
- Lydkryss 4; 2007-3/4 (s. 51)
- Lydkryss 5; 2007-3/4 (s. 52)
- Lydkryss 6; 2007-3/4 (s. 53)
- Motsetningskryss 1 BM; 2009-1/2 (s. 44)
- Motsetningskryss 1 NN; 2009-1/2 (s. 48)
- Motsetningskryss 2 BM; 2009-1/2 (s. 45)
- Motsetningskryss 2 NN; 2009-1/2 (s. 49)
- Motsetningskryss 3 BM; 2009-1/2 (s. 46)
- Motsetningskryss 3 NN; 2009-1/2 (s. 50)
- Motsetningskryss 4 BM; 2009-1/2 (s. 47)
- Motsetningskryss 4 NN; 2009-1/2 (s. 51)
- Motsetningskryss 5 BM; 2010-1 (s. 31)
- Motsetningskryss 5 NN; 2009-1/2 (s. 52)
- Motsetningskryss 6 NN; 2009-1/2 (s. 53)
- Motsetningskryss 7 NN; 2010-1 (s. 30)
- Negative forstavelser; 2007-2 (s. 30)
- Ord med historie 1 BM; 2009-3 (s. 21)
- Ord med historie 2 BM; 2009-3 (s. 22)
- Ord med historie 3 BM; 2009-3 (s. 23)
- Ord med historie 4 NN; 2009-3 (s. 24)
- Ord med historie 5 NN; 2009-3 (s. 25)
- Ord med historie 6 NN; 2009-3 (s. 26)
- Ord med historie 7 BM; 2009-3 (s. 27)
- Ordjakt etter ord med «-ord» 1; 2011-3/4 (s. 16)
- Ordjakt etter ord med «-ord» 2; 2011-3/4 (s. 17)
- Personkryssord 1 BM; 2011-1/2 (s. 52)
- Personkryssord 2 NN; 2011-1/2 (s. 53)
- Personkryssord 3 BM; 2011-1/2 (s. 54)
- Personkryssord 4 NN; 2011-1/2 (s. 55)
- Personkryssord 5 BM; 2011-1/2 (s. 56)
- Personkryssord 6 NN; 2011-1/2 (s. 57)
- Preteritumskryss 1 NN; 2009-1/2 (s. 42)
- Preteritumskryss 2 NN; 2009-1/2 (s. 43)
- Spanskekryss; 2008-2 (s. 31)
- Teaterkryssord 1; 2008-4 (s. 26–27)
- Teaterkryssord 2; 2008-4 (s. 28–29)
- Tegnkryss 1; 2007-3/4 (s. 54)
- Tegnkryss 2; 2007-3/4 (s. 55)
- Wergeland-kryssord; 2008-1 (s. 7)

Lesing

- Gi tips om lesestrategier!; 2007-3/4 (s. 5–7)
- Ordbokøvelser – tempo og oppslagsord 1 BM; 2010-2 (s. 14)
- Ordbokøvingar – tempo og oppslagsord 2 NN; 2010-2 (s. 15)
- Spørreskjema om lesing; 2008-2 (s. 16–17)
- Tips om lesestrategier; 2008-2 (s. 11–13)

Muntlig

- Bli-kjent-intervju 1; 2010-2 (s. 12)
- Bli-kjent-intervju 2; 2010-2 (s. 13)
- Boktittelimpvisasjoner; 2007-1 (s. 30–31)
- Båtforliset – et dilemma; 2009-4 (s. 12)
- Elevomtaler; 2008-1 (s. 21)
- Grammatikk-loop A; 2007-3/4 (s. 33)
- Grammatikk-loop B; 2007-3/4 (s. 34)
- Grammatikk-loop C; 2007-3/4 (s. 35)
- Hytteturdiskusjonen; 2009-4 (s. 13)
- Karakterbeskrivelser – muntlig eksamen; 2009-1/2 (s. 36–37)
- Klasseomtaler; 2008-1 (s. 20)
- Rollekort i gruppeditiskusjoner; 2009-1/2 (s. 33)
- Rollespillkort; 2008-1 (s. 4–5)
- Taleanalyse; 2008-4 (s. 7)
- Tips til oppleseren; 2008-4 (s. 5)

Nabospråk

- Dansk ordbingo; 2008-3 (s. 32)
- Dansk-norsk kryssord 1; 2008-3 (s. 28)
- Dansk-norsk kryssord 2; 2008-3 (s. 29)
- Dansk-norsk kryssord 3; 2008-3 (s. 30)
- Dansk-norsk kryssord 4; 2008-3 (s. 31)
- Danske bidespråk 1; 2008-3 (s. 24)
- Danske bidespråk 2; 2008-3 (s. 25)
- Danske bidespråk 3; 2008-3 (s. 26)
- Danske bidespråk 4; 2008-3 (s. 27)
- Danske sitater – paringsoppgaver; 2008-3 (s. 20)
- Norsk-islandsks – paringsoppgaver; 2007-1 (s. 16–19)
- Quiz om dansk språk og kultur; 2008-3 (s. 21)
- Svensk-norsk kryssord 1; 2008-1 (s. 30)
- Svensk-norsk kryssord 2; 2008-1 (s. 31)
- Svensk-norsk kryssord 3; 2008-1 (s. 32)
- Svensk-norsk kryssord 4; 2008-1 (s. 33)

Nynorsk

- Innstramming og modernisering (kommentar); 2011-3/4 (s. 59)
- Innstramming og modernisering (oppgåver); 2011-3/4 (s. 58)
- Ny nynorsk rettskriving frå 2012 (kommentar); 2011-1/2 (s. 7)
- Ny nynorsk rettskriving frå 2012 (oppgåver); 2011-1/2 (s. 6)
- Nynorsktest 01: Hankjønnsord; 2011-1/2 (s. 30)
- Nynorsktest 02: Hokjønnsord; 2011-1/2 (s. 31)
- Nynorsktest 03: Inkjekjønnsord; 2011-1/2 (s. 32)
- Nynorsktest 04: Substantiv; 2011-1/2 (s. 33)
- Nynorsktest 05: Svake verb; 2011-1/2 (s. 34)
- Nynorsktest 06: Sterke verb; 2011-1/2 (s. 35)
- Nynorsktest 07: Frå presens til preteritum; 2011-1/2 (s. 36)

- Nynorsktest 08: Frå preteritum til presens; 2011-1/2 (s. 37)
- Nynorsktest 09: Litt sjeldne verb; 2011-1/2 (s. 38)
- Nynorsktest 10: Parverb; 2011-1/2 (s. 39)
- Nynorsktest 11: Pronomen; 2011-1/2 (s. 40)
- Nynorsktest 13: Adjektiv – gradbøyning; 2011-1/2 (s. 42)
- Nynorsktest 14: Adjektiv – bøyning i kjønn og tal; 2011-1/2 (s. 43)
- Nynorsktest 15: Frå bokmål til nynorsk; 2011-1/2 (s. 44)
- Nynorsktest 16: Feilfinning og feilretting; 2011-1/2 (s. 45)
- Nynorsktest 17: Frå svensk til nynorsk; 2011-1/2 (s. 46)
- Nynorsktest 18: Frå dansk til nynorsk; 2011-1/2 (s. 47)
- Nynorsktest 19: Grunnformer; 2011-1/2 (s. 48)
- Nynorsktest 20: Grammatikkspørsmål; 2011-1/2 (s. 49)
- Nynorsktest 21: Ordklassekjennskap; 2011-1/2 (s. 50)
- Nynorsktest 22: Setningsanalyse; 2011-1/2 (s. 51)

Ordkunnskap

- Antonym eller synonym?; 2009-1/2 (s. 40)
- Bestiser og kompiser; 2008-4 (s. 19)
- Bokstavomstokking; 2007-3/4 (s. 11)
- Dobbel betydning 1; 2008-3 (s. 11)
- Dobbel betydning 2; 2008-3 (s. 12)
- Dobbel betydning 3; 2008-3 (s. 13)
- Ein-skal-ut-oppgåver 1 NN; 2009-1/2 (s. 54)
- Ein-skal-ut-oppgåver 2 NN; 2009-1/2 (s. 55)
- Ein-skal-ut-oppgåver 3 NN; 2009-1/2 (s. 56)
- Ein-skal-ut-oppgåver 4 NN; 2009-1/2 (s. 57)
- Ein-skal-ut-oppgåver 5 NN; 2009-1/2 (s. 58)
- En-skal-ut-oppgave 1 BM; 2008-4 (s. 30)
- En-skal-ut-oppgave 2 BM; 2008-4 (s. 31)
- Fargerike adjektiv; 2007-3/4 (s. 24)
- Fleip eller fakta?; 2008-1 (s. 12–13)
- Forkortelser og forbokstavord 1; 2010-3 (s. 18)
- Forkortelser og forbokstavord 2; 2010-3 (s. 19)
- Forledd og etterledd 1; 2009-1/2 (s. 38)
- Forledd og etterledd 2NN; 2009-1/2 (s. 39)
- Halshogde importord 1; 2010-3 (s. 16)
- Halshogde importord 2; 2010-3 (s. 17)
- Halvferdige Bjørnstjerne-setninger 1; 2010-1 (s. 22)
- Halvferdige Bjørnstjerne-setninger 2; 2010-1 (s. 23)
- Hunnprins og hannprins; 2007-3/4 (s. 15)
- Hva betyr fremmedordene?; 2008-1 (s. 16)
- Hva betyr fremmedordene?; 2008-4 (s. 16)
- Hva er forskjellen – forvekslingsord; 2009-3 (s. 32)
- Informasjonssøk på nettet; 2011-1/2 (s. 23)
- Innbyggernavn (land); 2007-3/4 (s. 12–13)
- Livet hang i en tynn tråd; 2008-2 (s. 23)
- Norske innbyggernavn; 2007-3/4 (s. 14)
- Nynorskbingo 1; 2007-1 (s. 23)
- Nynorskbingo 2; 2007-2 (s. 16)
- Ord og uttrykk som ofte blir forvekslet; 2009-4 (s. 26)
- Ord som lett forveksles 1; 2008-2 (s. 28)
- Ord som lett forveksles 2; 2008-2 (s. 29)

- Ordbokøvelser 1 BM; 2011-3/4 (s. 62)
- Ordbokøvelser 2 NN; 2011-3/4 (s. 63)
- Ordenes opphav (akilleshæl); 2008-2 (s. 25)
- Ordenes opphav (alfa og omega); 2008-2 (s. 24)
- Ordkart om vann; 2007-1 (s. 10)
- Ordkunnskap – 4 temaer; 2008-1 (s. 10)
- Ordkunnskap – 4 temaer; 2008-4 (s. 17)
- Personbeskrivelser med konkret opphav 1; 2010-3 (s. 22)
- Personbeskrivelser med konkret opphav 2; 2010-3 (s. 23)
- Radikale og konservative former; 2008-1 (s. 9)
- Sammensatte adjektiv 1; 2007-3/4 (s. 25)
- Sammensatte adjektiv 2; 2007-3/4 (s. 26)
- Sammensatte adjektiv 3; 2007-3/4 (s. 27)
- Sammensatte adjektiv 4; 2007-2 (s. 17)
- Sammensatte substantiv 1; 2007-1 (s. 20)
- Sammensatte substantiv 2; 2007-1 (s. 21)
- Sammensatte substantiv 3; 2007-1 (s. 22)
- Synonym eller antonym?; 2009-1/2 (s. 41)
- Å få så hatten passer; 2008-2 (s. 22)

Rettskrivning

- 5x6 mangelfulle ytringer 1 BM; 2011-3/4 (s. 43)
- 5x6 mangelfulle ytringer 2 BM; 2011-3/4 (s. 44)
- 5x6 mangelfulle ytringer 3 BM; 2011-3/4 (s. 45)
- Bindestreker og bindebokstaver; 2007-2 (s. 26)
- Bokstavtrøbbel – små og store bokstaver 1; 2009-4 (s. 14)
- Bokstavtrøbbel – små og store bokstaver 2 NN; 2009-4 (s. 15)
- En eller to konsonanter?; 2008-1 (s. 11)
- Fortidsprøven; 2010-4 (s. 23)
- Forvekslingsord utan raud strek (nynorsk) 1; 2011-3/4 (s. 40)
- Forvekslingsord utan raud strek (nynorsk) 2; 2011-3/4 (s. 41)
- Kva oppdagar stavekontrollen? NN; 2008-2 (s. 19)
- Mellomrom eller ikke mellomrom 1; 2009-4 (s. 24)
- Mellomrom eller ikkje mellomrom 2 NN; 2009-4 (s. 25)
- Nynorsk rettenøkkel; 2009-1/2 (s. 8)
- Orddeling ved linjeslutt; 2007-1 (s. 28–29)
- Rettskrivningsprinsipper; 2008-1 (s. 22–23)
- Rettskrivningsskjema; 2007-2 (s. 10–11)
- Samanskriving eller særskriving 2 NN; 2009-4 (s. 23)
- Sammenskriving eller særskriving 1; 2009-4 (s. 22)
- Skal vi bruke "å" eller "og"?; 2010-4 (s. 22)
- Skriveregler på 1-2-3 (om tal) NN; 2009-4 (s. 19)
- Skriveregler på 1-2-3 (om tall); 2009-4 (s. 18)
- Språksjekken 2 NN; 2009-1/2 (s. 14)
- Språksjekken 3 NN; 2009-1/2 (s. 15)
- Språksjekken 4 NN; 2009-1/2 (s. 16)
- Språksjekken 5 NN; 2009-1/2 (s. 17)
- Språksjekken 6 NN; 2009-1/2 (s. 18)
- Språksjekken 7 NN; 2009-1/2 (s. 19)
- Språksjekken 8 NN; 2009-1/2 (s. 20)
- Språksjekken 9 NN; 2009-1/2 (s. 21)
- Surfetur i Nynorskordboka 1 NN; 2008-2 (s. 20)
- Surfetur i Nynorskordboka 2 NN; 2008-2 (s. 21)
- Særskriving eller sammenskriving? (en-skal-ut); 2009-4 (s. 27)

- Søk-og-erstatt-lista NN; 2009-1/2 (s. 9–11)
- Vokaler og konsonanter; 2011-3/4 (s. 34)
- Å/og-oppgaver 1 BM; 2009-4 (s. 16)
- Å/og-oppgåver 2 NN; 2009-4 (s. 17)

Skjønnlitteratur

- Asbjørnsen og Moe 1 – paringsoppgave; 2009-3 (s. 14)
- Asbjørnsen og Moe 1 – paringsoppgave NN; 2009-3 (s. 15)
- Bjørnstjerne-kryssord; 2010-1 (s. 17)
- Bjørnsternes diskusjonsinnlegg; 2010-1 (s. 12)
- Brødrene Grimm 1 – paringsoppgave; 2009-3 (s. 12)
- Brørne Grimm 2 – paringsoppgave NN; 2009-3 (s. 13)
- Dødslekene – oppgaver til romanen; 2010-4 (s. 17–19)
- Et slemt barndomsminne; 2010-1 (s. 18–19)
- Eventyr (paringsoppgave); 2007-3/4 (s. 8)
- Forfatternavn fra 1900-tallet – paringsoppgave; 2008-4 (s. 18)
- H.C. Andersens eventyr; 2009-3 (s. 11)
- Informasjonssøk på nettet – Henrik Ibsen; 2011-1/2 (s. 25)
- Informasjonssøk på nettet – teater; 2011-1/2 (s. 24)
- Jakten – diskusjonsoppgaver; 2011-3/4 (s. 60)
- Jakten – fordypningsoppgaver; 2011-3/4 (s. 61)
- Kjeldeliste om Bjørnstjerne; 2010-1 (s. 14)
- Landet under isen – oppgåver til romanen; 2010-3 (s. 12–15)
- Nørøne mytar 1 NN; 2011-3/4 (s. 18)
- Nørøne mytar 2 NN; 2011-3/4 (s. 19)
- Nørøne myter 3 BM; 2011-3/4 (s. 20)
- Nørøne myter 4 BM; 2011-3/4 (s. 21)
- Opplesningskonkurranse; 2010-1 (s. 15)
- Overnaturlige skapninger (paringsoppgave); 2007-3/4 (s. 9)
- Quiz om Bjørnstjerne; 2010-1 (s. 13)
- Sjangeroppgave om Bjørnstjerne; 2010-1 (s. 16)
- Tekst m/oppgaver: *Råhet* (Bjørnstjerne); 2010-1 (s. 20–21)
- Viktige tekster av Henrik Ibsen 1; 2011-1/2 (s. 26)
- Viktige tekster av Henrik Ibsen 2; 2011-1/2 (s. 27)
- Viktige årstall i Henrik Ibsens liv; 2011-1/2 (s. 28)

Skriving

- Avisartiklenes kjennetegn; 2008-4 (s. 11)
- Avsnittets byggeklosser 1; 2009-1/2 (s. 22)
- Avsnittets byggeklosser 2; 2009-1/2 (s. 23)
- Den gode starten; 2009-1/2 (s. 24–25)
- Kong Haralds ord; 2008-4 (s. 9)
- Påstand+begrunnelse=argument 1; 2010-3 (s. 20)
- Påstand+begrunnelse=argument 2; 2010-3 (s. 21)
- Rollekort; 2010-2 (s. 9)
- Siste sjekk - korrekturark; 2007-1 (s. 11)
- Sitatbruk; 2008-4 (s. 8)
- Sjekkliste for databrukaren (mac); 2011-3/4 (s. 39)
- Skriveråd BM; 2009-1/2 (s. 26)
- Skriveråd NN; 2009-1/2 (s. 27)
- Slik lager du en kildeliste; 2009-1/2 (s. 29)

- Typografi – paringsoppgave; 2008-3 (s. 7)

Språk

- 77 forslag til språklig fordypning; 2011-3/4 (s. 14)
- 77 forslag til språklig fordypning; 2011-3/4 (s. 15)
- LIKS – lesbarhetsindeks; 2009-4 (s. 8)
- Norske språkblomster; 2007-2 (s. 12–13)
- OVIKS – ordvariasjonsindeks; 2009-4 (s. 9)
- Språkspalta NN; 2008-4 (s. 21)
- Språkspalta (spørsmål 1–13); 2010-3 (s. 26)
- Språkspalta (spørsmål 14–27); 2010-3 (s. 27)
- Språkspalten; 2008-4 (s. 20)
- Språkspalten (spørsmål 1–15); 2010-3 (s. 24)
- Språkspalten (spørsmål 16–28); 2010-3 (s. 25)
- Stilbrudd; 2007-2 (s. 15)
- Uhedlige formuleringer; 2008-3 (s. 8)
- Vurdering av språklig fordypning; 2011-3/4 (s. 13)

Tegnsetting

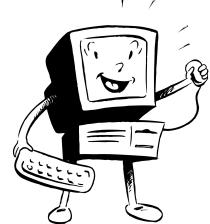
- Enda kulere kommaoppgaver; 2008-1 (s. 15)
- Ganske kule kommaoppgaver; 2008-1 (s. 14)
- Kommaoppgaver med nyord fra 1900-talet BM; 2010-2 (s. 10)
- Kommaoppgaver med rettskrivningsfeil BM; 2010-4 (s. 20)
- Kommaoppgåver med nyord frå 2000-talet NN; 2010-2 (s. 11)
- Kommaoppgåver med nyord frå 2010 NN; 2010-4 (s. 21)
- Korte og lange streker 1 BM; 2009-4 (s. 20)
- Korte og lange strekar 2 NN; 2009-4 (s. 21)
- Orddeling ved linjeslutt 1 BM; 2010-4 (s. 24)
- Orddeling ved linjeslutt 2 NN; 2010-4 (s. 25)
- Orddeling ved linjeslutt 3 BM; 2010-4 (s. 26)
- Orddeling ved linjeslutt 4 NN; 2010-4 (s. 27)
- Tegnsettingstest 1 BM; 2009-3 (s. 16–17)
- Teiknsetjingstest 2 NN; 2009-3 (s. 18–19)

Tentamen/eksamen

- Notatark om krig; 2007-1 (s. 9)
- Notatark om norskeksamen; 2007-1 (s. 8)
- Tankediagrammer; 2007-1 (s. 7)
- Mini-teksthefte om Norden; 2008-3 (s. 16–17)
- Mini-teksthefte om oppturer og nedturer; 2008-1 (s. 24–25)
- Mini-teksthefte om skam; 2007-2 (s. 20–21)
- Norsktentamen BM; 2007-1 (s. 12–13)
- Norsktentamen NN; 2007-1 (s. 14–15)
- Sakprosaoppgaver BM; 2007-2 (s. 23)
- Sakprosaoppgaver BM; 2008-3 (s. 18)
- Sakprosaoppgåver NN; 2008-1 (s. 26)
- Sakprosaoppgåver NN; 2010-1 (s. 10)
- Skjønnlitterære oppgaver BM; 2008-1 (s. 27)
- Skjønnlitterære oppgaver BM; 2010-1 (s. 11)
- Skjønnlitterære oppgåver NN; 2007-2 (s. 22)
- Skjønnlitterære oppgåver NN; 2008-3 (s. 19)
- Skriveoppgaver – ytringsfrihet; 2011-3/4 (s. 32)
- Skriveoppgåver – løgn og sanning; 2011-3/4 (s. 33)
- Vurderingskriterier ved skriftlig eksamen; 2011-1/2 (s. 11)

SJEKKLISTE FOR DATABRUKAREN

- Eg har stilt inn stavekontrollen på riktig målform, for eksempel ved å gå til **Verktøy** på menylinja, trykkje på **Språk** og velje **Norsk (nynorsk)** eller **Norsk (bokmål)**.
- Eg har brukt søkjeverktøyet i Word for å spore opp og rette opp feil som eg ofte gjer. (Dei «farlege» orda har eg funne i ei hugsliste, ei feilsamling eller ei oversikt over forvekslingsord. Søkjefunksjonen har eg for eksempel funne fram til ved å gå til **Rediger** på menylinja og trykkje på **Søk**.)
- Eg har stilt inn orddelingskontrollen på **Automatisk orddeling i dokumentet**, ved å gå til **Verktøy** på menylinja, trykkje på **Orddeling** og huke av for automatisk orddeling. På denne måten unngår eg at høgremargin blir så ujamn. Der datamaskinen har plassert bindestreken på gal stad, har eg sett inn ein mjuk bindestrek på riktig stad, ved å trykkje inn CTRL-tasten og bindestrekstasten samstundes.
- Eg brukar ein tankestrek som replikkstrek, ikkje den vanlege bindestreken. På den måten held eg meg til den korrekte måten å bruke teikn på, og eg unngår at tekstbehandlingsprogrammet tolkar replikkane som ei punktliste, slik at avsnitta flyttar seg inn på sida. (Replikkstreken får eg fram for eksempel ved å skrive «hipp -- hipp hurra»: Dei to bindestreka- ne forandrar seg til éin tankestrek før eg kjem til «hurra». Så kopierer eg og limer inn replikkstreken der han skal vere.)
- Eg har sett inn sidetal i dokumentet mitt, for eksempel ved å gå til **Sett inn** på menylinja, trykkje på **Sidetal** og **OK**.
- Eg har skrive inn datoén og namnet mitt (eller ID-nummeret mitt) som topptekst. (Topp- tekst får eg fram for eksempel ved å gå til **Vis** på menylinja og trykkje på **Topptekst og bunntekst**.)
- Eg har laga eit filnamn som gir nytig informasjon både til meg sjølv og til andre som skal opne fila mi, til dømes «Oppgave1_Erik_8C» eller «Diktanalyse_Bettina_9A».
- Dersom eg vil ha blanklinje mellom avsnitta, har eg gått til **Format** på menylinja og trykt på **Avsnitt**. I den dialogboksen som kom fram, stilte eg inn på «0 pkt» der det stod «Før:» og på «12 pkt» (som skriftstørrelsen) der det stod «Etter:». På den måten slepp eg å tenke på blanklinjer, og det blir aldri noko problem med for få eller for mange blanklinjer i side- overgangane.
- Dersom eg ikkje vil ha blanklinje mellom avsnitta, har eg gått til **Format** på menylinja og trykt på **Avsnitt**. I den dialogboksen som kom fram, stilte eg inn på «0 pkt» både der det stod «Før:» og der det stod «Etter:». På den måten slepp eg dobbel og ukorrekt markering av avsnitt. I staden har eg markert avsnitt ved å lage innrykk (eitt trykk på TAB-tasten).
- Eg har passa på at linjeavstanden er lik gjennom heile dokumentet. Dersom eg vil endre på noko, markerer eg den aktuelle teksten, går til **Format** på menylinja, trykkjer på **Avsnitt** og stiller inn linjeavstanden slik eg vil at han skal vere.

FORVEKSLINGSORD

- ORD SOM STAVEKONTROLLEN IKKJE TEK

Orda i den venstre kolonnen har lovleg skrivemåte, men tyder kanskje noko anna enn det du trur ...
I mange tilfelle bør du velje bort skrivemåten i venstre kolonne og velje skrivemåten i høgre kolonne.

NB: Skriv du i Word, kan du bruke søk-og-erstatt-funksjonen for å rette opp feil i teksten din!

arma (verb, "gjere maktlaus")	eller	armane (hankjønnsord, b.f. fleirtal)
ble (infinitiv, "bla i ei bok")	eller	blei (preteritum av å bli)
brett (inkjekjønnsord, ub.f.)	eller	breitt (adjektiv)
brøyt (imperativ av å brøyte)	eller	braut (preteritum av å bryte)
de (pronomen, 2. person fleirtal)	eller	dei (pronomen, 3. person fleirtal)
dekka (inkjekjønnsord, b.f. fleirtal)	eller	dekte (preteritum av å dekkje)
disse (infinitiv, "gynde att og fram")	eller	desse (peikeord)
dokke (hokjønnsord, ub.f. eintal)	eller	dokker (pronomen, 2. person fleirtal)
dom (hankjønnsord, ub.f. eintal)	eller	dei (pronomen, 3. person fleirtal)
eiter (inkjekjønnsord, "svidande væske")	eller	etter (preposisjon)
eksemplar ("han stal eit eksemplar av boka")	eller	eksempel ("vi står fram som gode eksempel")
en (fransk småord)	eller	ein (artikkel, hankjønn)
et (imperativ av å ete)	eller	eit (artikkel, inkjekjønn)
falt (adjektiv)	eller	fall (preteritum av å falle)
fant (hankjønnsord, ub.f. eintal)	eller	fann (preteritum av å finne)
flaut (preteritum av å flyte)	eller	flau/flautt/flaue (adjektiv)
fløy (hokjønnsord, ub.f. eintal)	eller	flaug (preteritum av å fly)
frem (imperativ av å fremje)	eller	fram (retningsadverb)
funnet (inkjekjønnsord, b.f. eintal)	eller	funne (perfektum av å finne)
gang (hankjønnsord, "korridor")	eller	gong (hankjønnsord, som i "ein gong i 2014")
gleda (hokjønnsord, b.f. eintal)	eller	gledde (preteritum av å glede)
ham (hankjønnsord, ub.f. eintal)	eller	han (pronomen, 1. person eintal, sub./obj.)
heit (adjektiv)	eller	heitte (preteritum av å heite)
holde (infinitiv, "få hold")	eller	halde (infinitiv, synonymt med "ha grep rundt")
hove (perfektum av å hevje)	eller	hovudet (inkjekjønnsord, b.f. eintal)
hun (hankjønnsord, "bjørnunge")	eller	ho (pronomen, 3. person eintal)
huskar (hankjønnsord, synonymt med tenar)	eller	hugsar (presens av å hugse, "minnast")
høy (inkjekjønnsord, ub.f., "tørka gras")	eller	hog (adjektiv)
kjem (presens av å kome)	eller	kom (preteritum av å kome)
komma (inkjekjønnsord, ub.f.)	eller	kome (infinitiv)
kviste (infinitiv, "å skjere vekk kvister")	eller	visste (preteritum av å vite)
lata (kløyvd infinitiv, å late/lata)	eller	lét (preteritum av å late)
lav (inkjekjønnsord, "planteart")	eller	lag (adjektiv)

leda (adjektiv)	eller	leidde (preteritum av å <i>leie</i>)
lekte (hokjønnsord, "langt trestykke")	eller	leika/leikte (preteritum av å <i>leike</i>)
lest (infinitiv, "å utvide sko på ein leist")	eller	las (preteritum av å <i>lese</i>)
lette (adjektiv, fleirtalsform)	eller	leita/leitte (preteritum av å <i>leite</i>)
lærer (presens av å <i>lære</i>)	eller	lærar (hankjønnsord, ub.f. eintal)
lop (inkjekjønnsord, ub.f.)	eller	sprang (preteritum av å <i>springe</i>)
loyp (imperativ, "gje eit oppkok")	eller	sprang (preteritum av å <i>springe</i>)
loys (imperativ av å <i>loyse</i>)	eller	laus (adjektiv)
man (inkjekjønnsord, "hestehår")	eller	ein (ubunden pronomen)
mitt (eigedomsord, til inkjekjønnsord)	eller	midt (adjektiv)
nesa (inkjekjønnsord, b.f. fleirtal)	eller	nasen (hankjønnsord, b.f. eintal)
pleiar (hankjønnsord, ub.f. eintal)	eller	plar (presens av å <i>pla</i> , "ha for vane")
regnar (presens av å <i>regne</i> , "fell som regn")	eller	reknar (presens av å <i>rekne</i> , "telje")
rekna (preteritum av å <i>rekne</i> , "talde")	eller	regna (preteritum av å <i>regne</i> , "fall som regn")
sank (imperativ av å <i>sanke</i> , "å plukke/samle")	eller	sokk (preteritum av å <i>søkke</i> , "sige")
sat (preteritum av å <i>sitje</i>)	eller	sette (preteritum av å <i>setje</i>)
savne (adjektiv)	eller	sakne (infinitiv, synonymt med "vere utan")
si (inkjekjønnsord, "laus tråd av kuhår")	eller	seie (infinitiv, "å uttale/hevde/fortelje")
sida (hokjønnsord, b.f. eintal)	eller	sidan (tidsadverb)
skaua (substantiv, "forhud på lemen til hest")	eller	skogen (hankjønnsord, b.f., eintal)
skule (substantiv, ub.f., eintal)	eller	skulle (preteritum av å <i>skulle</i>)
skvetta (preteritum, "gav frå seg væske")	eller	skvatt (preteritum, "fekk ein støkk")
spille (infinitiv, "å sløse bort")	eller	spele (infinitiv, "drive med ball; vedde")
spist (adjektiv, "som har brodd; kvass")	eller	ete (perfektum av å <i>ete</i>)
sto (substantiv, "kvileplass for krøter")	eller	stod (preteritum av å <i>stå</i>)
så (adverb, "slik; på den måten")	eller	såg (preteritum av å <i>sjå</i>)
tel (substantiv, "fin ull på sau'en")	eller	til (preposisjon)
trette (hokjønnsord, "krangel, munnhoggeri")	eller	trøytte (adjektiv, fleirtalsform, "slitne")
tro (substantiv, "avlægt kar")	eller	tru (inf., "lite på" eller substantiv, "overtyding")
tross (substantiv, "militært utstyr")	eller	trass (preposisjon, "likevel")
turte (substantiv, "korgblomstra plante")	eller	torde (preteritum av å <i>tore</i> , "å våge")
vart (preteritum av å <i>verte</i> , "å bli")	eller	var (preteritum av å <i>vere</i>)
veske (hokjønnsord, ub.f. eintal, "pose/taske")	eller	væske (hokjønnsord, "flytande stoff")
virka (inkjekjønnsord, b.f. fleirtal)	eller	verka (preteritum av å <i>verke</i>)
viste (preteritum av å <i>vise</i>)	eller	visste (preteritum av å <i>vite</i>)
vokse (infinitiv, "å stryke voks på")	eller	vakse (perfektum av å <i>vekse</i> , "å bli større")
vær (substantiv, "hamn ved havet")	eller	vêr (substantiv, "hanndyr av sau; vind/nedbør")
vårast (verb, "bli vår; avslutte vinteren")	eller	vår (eigedomsord)
øst (adjektiv, inkjekjønnsform, "oppeskaka")	eller	aust (adverb, "i austleg retning")
øyane (hokjønnsord, b.f., fl., "landområde")	eller	auga (inkjekjønnsord, b.f., fleirtal, "synsorgan")
årane (hankjønnsord, b.f. fl., "røreiskap")	eller	åra (inkjekjønnsord, bf., fl., "tidsperiodane")

Nynorske festspill med sang som hovedtema

«Dei nynorske festspela» blir arrangert i Ørsta og Volda fra torsdag 28. juni til søndag 1. juli. Årets festspilldikter er hallingen Arne Moslåtten, en av låtskriverne i Hellbillies. Også Aina Basso, Ragnar Hovland og Stein Torleif Bjella kommer til festspillene.

Lars August Fodstad ny leder for LNU

Landslaget for norskundervisning (LNU) har fått ny leder, etter at Per Christian Bjerke har ledet organisasjonen i fire år. Den nye lederen, Lars August Fodstad, er til daglig førsteamannusis ved lærerutdanningen på Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST).

Elever i Hordaland går fra nynorsk til bokmål

Tall fra Hordaland fylkeskommune viser at 91 prosent av elevene i de videregående skolene i Hordaland benytter bokmål som hovedmål. I grunnskolen er det 66 prosent av elevene som har bokmål som hovedmål, skriver Bergens Tidende.

Tips om vurderingsmåte

Samtaler om korrekt språkbruk

Skal elevene bli sikre språkbrukere, bør de kunne sette ord på hva som er bra og dårlig ved små eksempeltekster. På de følgende sidene bringer Norsknytt 90 ytringer av ymse kvalitet.

Norskplanen i Kunnskapsløftet sier at elevene skal kunne vurdere sine egne tekster. Det blir ikke presistert hvilke vurderingsområder det er snakk om, men for en norsklærer er det ikke helt unaturlig å tenke at «språkbruk» og «formelle ferdigheter» kan være to av de områdene elevene får ytre seg om. Et helt annet spørsmål er hvordan man kan skape gode lærings- og vurderingssituasjoner i klasserommet.

Samarbeidslæring i par

På de neste sidene har vi gruppert seks og seks ytringer – og merket hvert av de 15 settene med en stor bokstav. Tanken er at et elevpar eller små grupper kan få i oppgave å studere nærmere de ytringene som blir utlevert. Hvilke skriveregler og tegnsettingsregler blir brutt? Finnes det eksempler på ytringer som burde ha vært formulert annerledes? Hvor godt klarer elevene å beskrive de manglene som de oppdager?

Det går an å utarbeide flere ulike undervisningsopplegg med utgangspunkt i de mangelfulle ytringene. Ett opplegg kan gå ut på at klassen deles i små grupper, og at hver gruppe får utlevert en lapp med seks mangelfulle ytringer (for eksempel lapp A i første omgang). Etter fem minutter trekker læreren lodd om hvilken gruppe som skal presentere sine funn for resten av klassen.

For å fremme samarbeidet på gruppen kan det være hensiktsmessig å bestemme at ikke alle elevene på gruppa får lov til å være med på å presentere funnene. Hvis det er en risiko for at den flinkeste eleven får en form for

munnbind, blir det desto viktigere at denne eleven under selve gruppearbeidet formidler til de andre hva som er riktig og galt – og hvorfor. Ønsker læreren virkelig å stramme grepet, kan læreren bestemme at gruppresentanten ikke får kikke på den lappen som gruppen har skriblet på. Når eleven skal tale, kan han eller hun få en ny lapp helt uten feilrettinger.

Diskusjon om poenggivning

Elever, og særlig gutter, kan sette ekstra pris på alt som minner om lek og konkurranser. En korrekturleserkonkurranse er ikke det alle guttene drømmer mest om, men det går an å skape regler som gir alle elevene visse vinnersjanser. Det kan være et poeng i seg selv å diskutere eventuelle konkuranseregler med elevene: Må alle feilene i en ytring rettes før elevene får poeng? Skal elevene miste poeng dersom de retter noe som er riktig til noe som er galt? Bør elevene få ekstrapoeng dersom de bruker bestemte norskefaglige begreper på en korrekt måte? En diskusjon om konkuranseregler kan gi elevene økt bevissthet om hva som er en god norskefaglig prestasjon. Dessuten får elevene øvd seg på å argumentere.

Nyttig kunnskap for læreren

De mangelfulle ytringene kan også danne utgangspunktet for nøkterne fagsamtaler om rettskrivning og grammatikk. Elevenes evne til å ytre seg presist om språk, språkbruk og språkriktighet kan fint inngå som en del av lærerens karaktergrunnlag.

Mangelfulle ytringer 1

Kommenter tvetydigheter, feil og mangler ved ytringene nedenfor.

A

1. Stå på Kari.
2. Reisebyråagenten påstod at syden og Midt-Østen egentlig var samme sted.....
3. Da jeg kom hjem fikk jeg av alle ting frityr stekt mat.
4. Bedriftseieren reagerte sterkt på kontraktsfornyelsesunnlatelsen.
5. Naboen er reist av gåre til Frankriket.
6. Han tok Bibelen sin med i bowlinghallen og leste på den mellom kastene.

B

1. Den litt useriøse snakke og væremåten passet meg på en måte.
2. Man kan med fordel spise frokost men du bør ikke glemme lunch heller!
3. For Bibi var bare det beste gått nok. Nå hadde hun kjøpt et lite vakkert hus.
4. Slalom er ikke lengre en sport der nordmenn hele tiden dummer seg ut.
5. Også hadde jeg hørt at det fantes et sted som hette Langesund.
6. Da læreren gav hun feil på et spørsmål om grunnloven brast det for Ina.

C

1. Ingen av Oslo-avisene hadde bilder av vinter-Norge på forsiden.
2. Gro Harlem Brundtland var den første, kvinnelige statsministeren i Norge.
3. Til festningen gikk tre hundre soldater som skulle dimitteres.
4. Fredrik hatet Engelsk men elsket Samfunnsfag og RLE.
5. Ettervært var jeg ganske fornøyd med å leve et A4 liv.
6. Jeg hadde med meg alt alikevel: Tennis sokker, undertøy og toalettsaker.

D

1. Risikoen for og vinne i lotto er størst for dem som satser mye penger.
2. Jeg er veldig glad i deg å pappa.
3. Mannen som kom gåene langs veien, som het Landingsveien hadde gnagsår.
4. Han likte skigåing og å svømme.
5. Dieter var den første Østerrikeren som broren min ble kjent med.
6. Elevene påstod at vikaren hadde oppført seg høyest upassene.

E

1. Kongen hadde ikke sans for at Regjeringen skulle gå først i 17. Mai-toget.
2. «Jeg føler at vi står på kanten av stupet nå må vi ta et skritt framover»
3. Læreren traff ekseleven på Gardemoen. Tre måneder senere var han død.
4. Terrorbomben sprang på torget, og tjue fire mennesker døde.
5. Spark ham ikke vent til jeg kommer.
6. Læreren min er aldri enig med det jeg sier.

Mangelfulle ytringer 2

Kommenter tvetydigheter, feil og mangler ved ytringene nedenfor.

F	<ol style="list-style-type: none">1. Brødrene sykklet om kap i skogen, men dem holdt øyet med hverandre.2. Naturfaglæreren var helt hekta på laboratoriumsforsøk.3. Hun reiste til Storbritania som president i Norsk Rasekatt Klubb.4. Du må vende deg til å takke pent når du får noe din uhøffelige unge!5. Den lille Prinsen befalte «Kom fram!»6. Jeg skal innrømme at jeg skvettet da elgen kom inn i Rema butikken.
G	<ol style="list-style-type: none">1. Læreren følte han hadde gjort noe banebrytene da elevene fikk sitte to og to.2. Det går to Karl Lindbæk-er i klassen min, å så går det visst en i C-klassen åsså.3. Fetteren gravde ned plastikk dinosauruser i sanden på badestranden.4. Det er sikkert og vist brølte naboen kjerringa da jeg sa at jeg likte høy musikk.5. Når VM gullet glapp for Bjørndalen i 2012 forsvant noe av livsgnisten min.6. Tante Else satt seg på første benk og ble desværre trukket opp på senen.
H	<ol style="list-style-type: none">1. «Kan de reise dem?» spurte jeg den tilsynelatene gamle fruen.2. Det var irriterende at han ikke klarte og knyte hånkleet fast rundt kroppen.3. Og jeg som trodde at dem var fra Hedemark fylke!4. Da jeg så en 1. klasse komme inn på trikken løp jeg selvfølgelig rett ut!5. Normannen hadde aldri tidligere hørt om «Estonia»s forlis.6. Det gikk som det måtte gå: Satelitten kolliderte med romsøppel og ble ødlagt.
I	<ol style="list-style-type: none">1. Sigbjørn synes at alt var som det skulle da han så Ola kysse kona si.2. Kong Harald 5. har i lang tid ønsket seg akvariumsfisk på sove rommet.3. Søren heller! Jeg har jo glemt a`en i passordet mitt.....4. Skal man gå helt til tops i samfunnet må du huske på gjøre leksene grundig.5. I drømmehuset mitt er det tre wc'er, én wc i hver etasje.6. Da bygutten så at kuen skjet ved hytten, ringte han hjem til mora si.
J	<ol style="list-style-type: none">1. Pjokken hadde med seg Donald Duck bladet når han kjørte karusel.2. Gallepiggen er vist litt høyere en glittertind.3. «skal du slos?» spurte jeg og stakk annsiktet mitt noen cm fram.4. Hva jeg vet om Grete Waitz? Bare at Waitzes løp ble fulgt med stor spenning!5. Feministen blåste av ordet «formann» men snakket selv om «jærningsmann».6. Anonsen sa at det var ved til salgs hos bonde som har ligget til tørk på loven.

Mangelfulle ytringer 3

Kommenter tvetydigheter, feil og mangler ved ytringene nedenfor.

K

1. SV politikeren hadde håpet på kontorplass i Oslo Rådhus etter valget.
2. Henne har en skikkerlig fin fasong, eller hva syntes du i dag Georg?
3. Han stod overfor meg på stigen, men vi satt ovenfor værandre ved bordet.
4. Oppfinneren viste stolt fram et helt nytt amfibiumfly.
5. Politi og beredskapsministeren aventuret sitvasjonen inntil videre.
6. Ola`s bil, som jeg har kjent siden jeg var liten, ble solgt for tusen kr.

L

1. Ingen skiløpere var blitt tatt av skredet på Buskerud, i følge NRK Dagsnytt.
2. Espen fikk jobb som kassadame, men hadde mest lyst til å være helsesøster.
3. «Kanskje er det», antydet jeg, «Den forreste som vinner?»
4. Jeg skal hvertfall reise til U.S.A. med den dollarkursen som er nå.
5. Et godt eks. kan være innvasjonen i Vietnam.
6. Den voksne roeren trodde det var stor sjangse for at han var HIV positiv.

M

1. Da utøveren ble tatt i doping spørte det for handikapolymiadedeltakelsen.
2. På veggen stod skrevet: «Du er veid og funnet for lett!».
3. Gjesten kom i skade for å tråkke på Dronningens skjole.
4. Ved hjuletider synger vi, Jorunn og jeg gjerne Elias Blix salmer.
5. Den unge kvinnen sjøpte turreturbilett til Afghanistan.
6. I kjølevannet av den økonomiske krisen dukket det opp nye bedrifter.

N

1. Eleven lovte å byne å intresere seg for latinske forstavelser.
2. i det jeg gikk ut av klasserommet, viste jeg hun fingeren.
3. Liseberg er nokk Göteborg`s aller største severdighet.
4. I steden for å stå her å sutre kan vi kanskje ta et lite muntert hurrap?
5. Han solgte pcen sin får en tusen lapp.
6. - Det var ikke min skyld! utsalte Molde-spissen etter kampen.

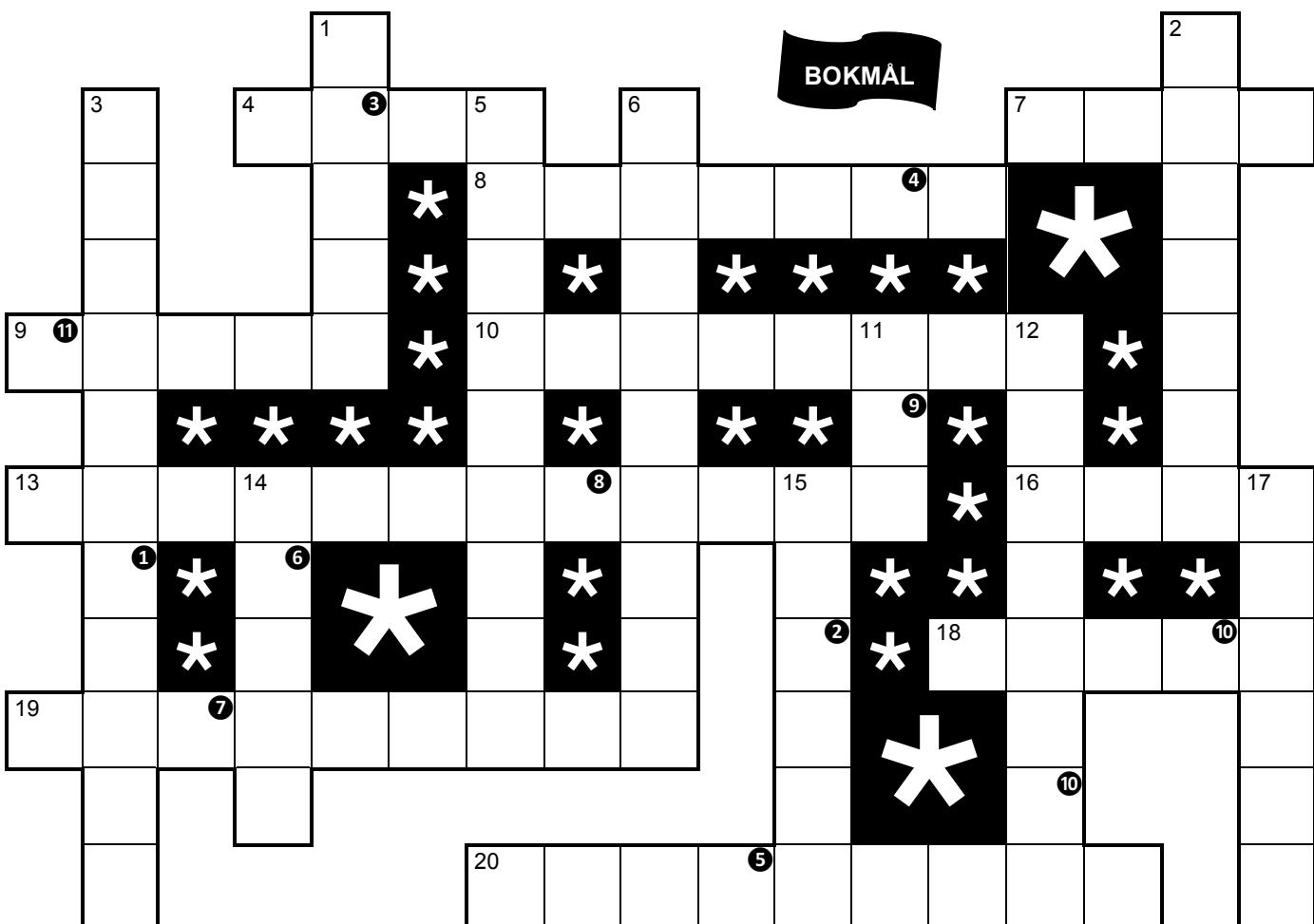
O

1. Det ble mye søl for flaska falt på gulvet og knuste.
2. Det var stappfullt i garasjen, så jeg la ski utstyre på loftet.
3. Henne har vi ikke kontrollert årntli.
4. «Var det det det dreide seg om?», spurte Pål nyskjerrig.
5. Hun ønsket seg snillere barn, høyere lønn og gå tidligere hjem fra jobben.
6. Du må bruke de emnene du har fått utdelt! Talent skal ikke sløses bort!

Korrekturkryssord 11

Hver av setningene nedenfor inneholder ett feilstavet ord. Den riktige stavemåten utgjør løsningsordet!

BOKMÅL

VANNRETT

4. Sjåføren ville ikke bremse opp foran en homp.
7. Det blir flere hovedsteder å pugge vis skottene velger å bli uavhengige fra Storbritannia.
8. Politikeren mente at fly var avlegs og at superraske lyntog var framtidens reisemåte.
9. Her er gepard i stua og zebra på soverommet!
10. Nettavisene er appåtil gratis, så hvorfor ikke?
13. Den daglige lederen for treningsstudioet sa at han selfølgelig ikke kunne kontrollere dopingbruka.
16. Fruen mente at det passet gått å ri på E6.
18. Moren sa at ikke alle barn er like mye hvert.
19. Stadig flere skaffer seg en personlig trener.
20. Jubilanten ønsket både tidligere kjæresten, venner, kollegaer og slektninger velkommen.

LODDRETT

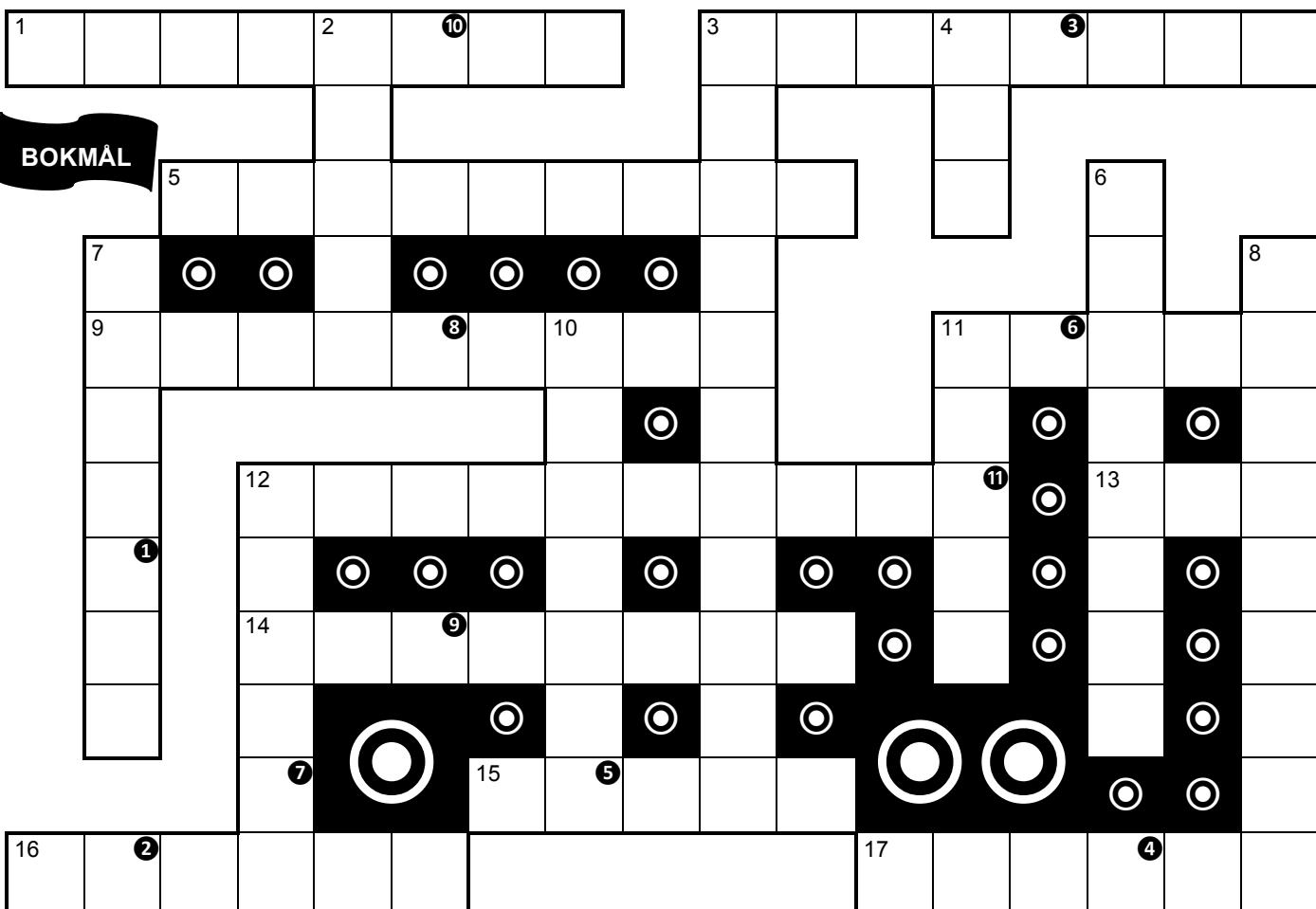
1. Tenåringer sitter på rompa 70 % av sin våkne tid.
2. EU ble utvidet med Østerrike, Sverige og Finnland i 1995.
3. Vi gjør det ungene er intresert i, enten det er å snakke om fuglereder eller å fikse hinderløyper.
5. Finnes det egentlig noen parallell mellom Justin Biebers livsløp og mitt eget?
6. Asylbarna forsvarer helt plutselig fra kommunen.
11. De kunne velge mellom buss, tåg, fly og bil.
12. At noe lignende skjer med Obama, er ikke umulig.
14. Gårsdagen startet på værst mulig måte for den svenske storhopperen: Han falt i ovarennet.
15. Ser vi for mye vold i spill og tv-serier, kan vi kanskje bli imune mot sterke bilder fra virkeligheten?
17. Forfatteren lette etter en passende titel.

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Korrekturkryssord 12

Hver av setningene nedenfor inneholder ett feilstavet ord. Den riktige stavemåten utgjør løsningsordet!

VANNRETT

1. Fasaden er ren og fri, uten plakater, grafitti eller andre forstyrrende elementer.
 3. Elevframføringene var kreative og lærerrike.
 5. Han håpet på suksess, men var forbrett på fiasko.
 9. Presidentkandidaten fikk hjerneteppe.
 11. Bivirkningene var værre enn legestanden trodde.
 12. Det er lite sansynlig at Iran vil provosere fram en krig med atomvåpen, tror generalløytnant Burgess.
 12. Brannmannen ba oss være utsatt på bråtebrann.
 14. Romvesenet hadde lite kjennskap til norsk politik.
 15. Leken i skolegården ble etter vært for voldsom, så rektoren innførte forbud mot alle slags kampsporter.
 16. Ungdom skal ikke være utlært før de er voksne.
 17. Noen ganger hente det at vi manglet penger.

LODDRETT

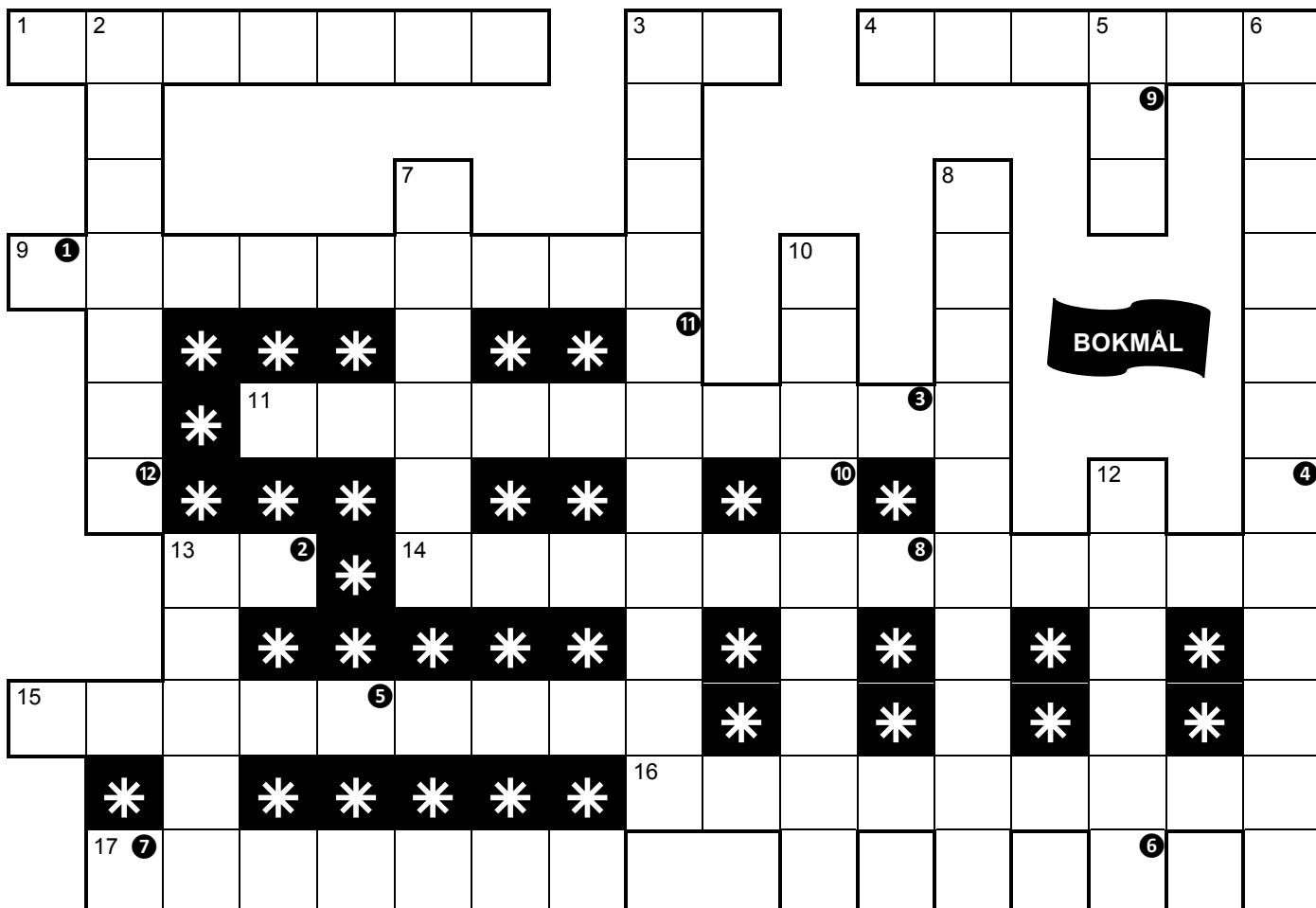
2. Kongen ønsket å gå forran med et godt eksempel, så han syklet til premieren i stedet for å kjøre med bil.
 3. Filmstaben talte ni personer med skuespillere, produsent, regissør og lydteknikker.
 4. Alle båter som er lengre en 70 meter, må fra 2014 ha los dersom de skal seile i fjordene på Svalbard.
 5. Ildere er smarte, slu og veldig morsome.
 6. Våren er rett rundt hjørne, lovet værvarsleren.
 7. Dessverre er det høysesong også for skityvene, bare på én måned forsvant hundre skipar fra skisenteret.
 8. Skolen som ordnet med én klokke time idrett for elevene hver dag, fikk mye posativ omtale i avisene.
 9. Erna Solberg krevde mer penger på veine av Høyre.
 10. Med såpas store muskler bør han kunne vinne!

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Korrekturkryssord 13

Hver av setningene nedenfor inneholder ett feilstavet ord.
Den riktige stavemåten utgjør løsningsordet!

VANNRETT

1. Skal du på reise til Mongolia, bør du huske at det regnes som uhøffelig å kaste søppel rett på bålet.
3. Det ligger ann til hard dragkamp mellom Ap og Sp.
4. Det gjalt å komme seg ut fortest mulig.
9. Politikeren hadde selv opplevd mye fælt, så han ville styrke satsningen på sykatri og sjelesorg.
11. Februar 2012 var det fire år siden at innbyggerne i Kosovo erklærte seg uavhengie av Serbia.
13. De to var savnet, so han fryktet det verste.
14. For å skaffe seg alkohol var det om å gjøre å ha enten slappe foreldre eller falsk legitimasjon.
15. Jeg abbonerte på flere magasiner.
16. Triologien *Ringenes herre* leste han om igjen og om igjen – gjerne flere ganger hvert år.
17. "For meg er dette toppen av dumskap!" kjente ordføreren da kommunestyret ville bygge ny ishall.

LODDRETT

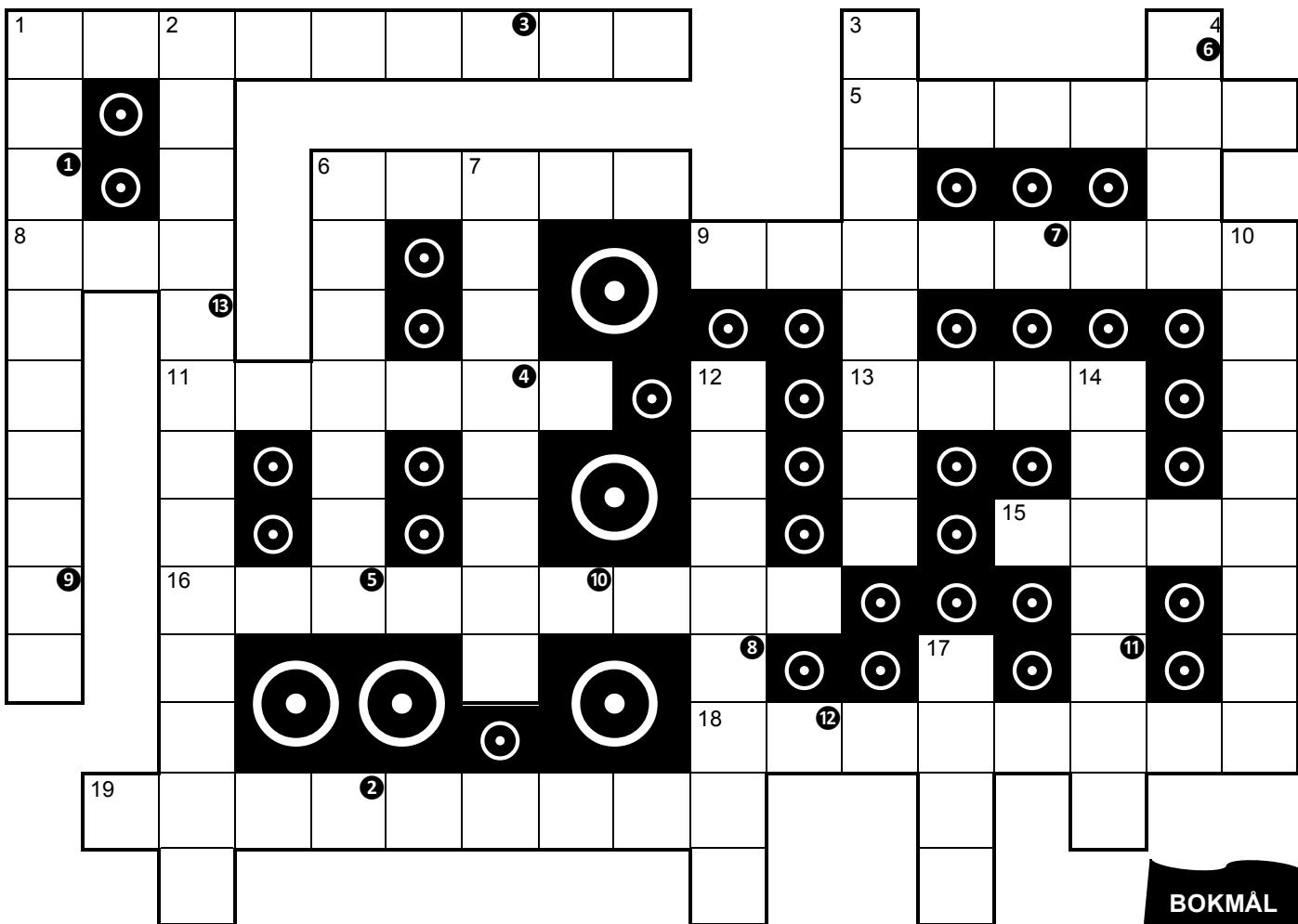
2. Som barn forstod jeg ikke at alle pekte på faren min og visket om ham – for meg var han bare pappa.
3. De som hadde minst ansinitet, altså de som hadde vært tilsatt i kortest tid, mistet jobben først.
5. Den tiltalte latet som om han ikke forstod norsk.
6. Samferdselsministeren var spesielt urolig for sikkerheten til de myke trafikkantene.
7. Stor og liten i amerikansk musikkverden ville ta et siste farvell med sangeren Whitney Houston.
8. Hva skjer med Norge når en hel genrasjon er flasket opp med dataspill og dårlige tv-serier fra USA?
10. Foreldrene var redde for at skolen skulle nedlegges, så de tok initiativ til et folkemøte.
12. I kjelleren var det ganske fuktig og kjørlig.
13. Da Tromsø-treneren bad spillerne sine om å slippe inn tre mål på slutten av kampen, fikk spillerne sjok.

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Korrekturkryssord 14

Hver av setningene nedenfor inneholder ett feilstavet ord.
Den riktige stavemåten utgjør løsningsordet!

BOKMÅL

VANNRETT

1. En årntli jobb var egentlig alt han ønsket seg.
5. Han ble bedt om å snu det andre skinnet til.
6. Politiet ønsker å vepne seg med elektrosjokkpistoler.
8. Arbeiderne på øya ble overrasket av flod og fjære.
9. Pallasset til dronningen ligger i sentrum av London.
11. I fjer synes motepolitiet det stikk motsatte!
13. Snøen ligger tyk på bakken, hvit og vakker.
15. Det er ikke alltid morro med dobbeltkonsonant ...
16. Hunden var agresiv og glefset etter skiløperne.
18. Forskerne påstod at i Norge rører en vanlig tennåring mindre på seg en en 75-åring.
19. Legene fryktet at fugleinfluensoviruset kom til å føresake en verdensomspennende pandemi.

LODDRETT

1. "Ungdom som får problemer med økonomien, bør søke hjelp så fort som mulig", opfordrer banksjefen.
2. Syriske sikkerhetsstyrker skal ha åpnet ild mot en fredelig demonstrasjon i hovedstaden Damaskus.
3. Widerberg ville lage en skultur for å hedre ofrene.
4. Gjestene fikk sjelé fra Overhalla og lefser fra Klæbu.
6. Han sendte henne en venlig tanke.
7. Det som stod i parangtes, var faktisk det viktigste.
10. Svensken som satt innesnødd i bilen sin i to måneder, var regnet som en tolmodig mann.
12. Den nye utgaven inneholder et ekstra kapitel.
14. I Kroatsia er du garantert sol og varme.
17. Det høres da ikke sån ut? undret ingenieren.

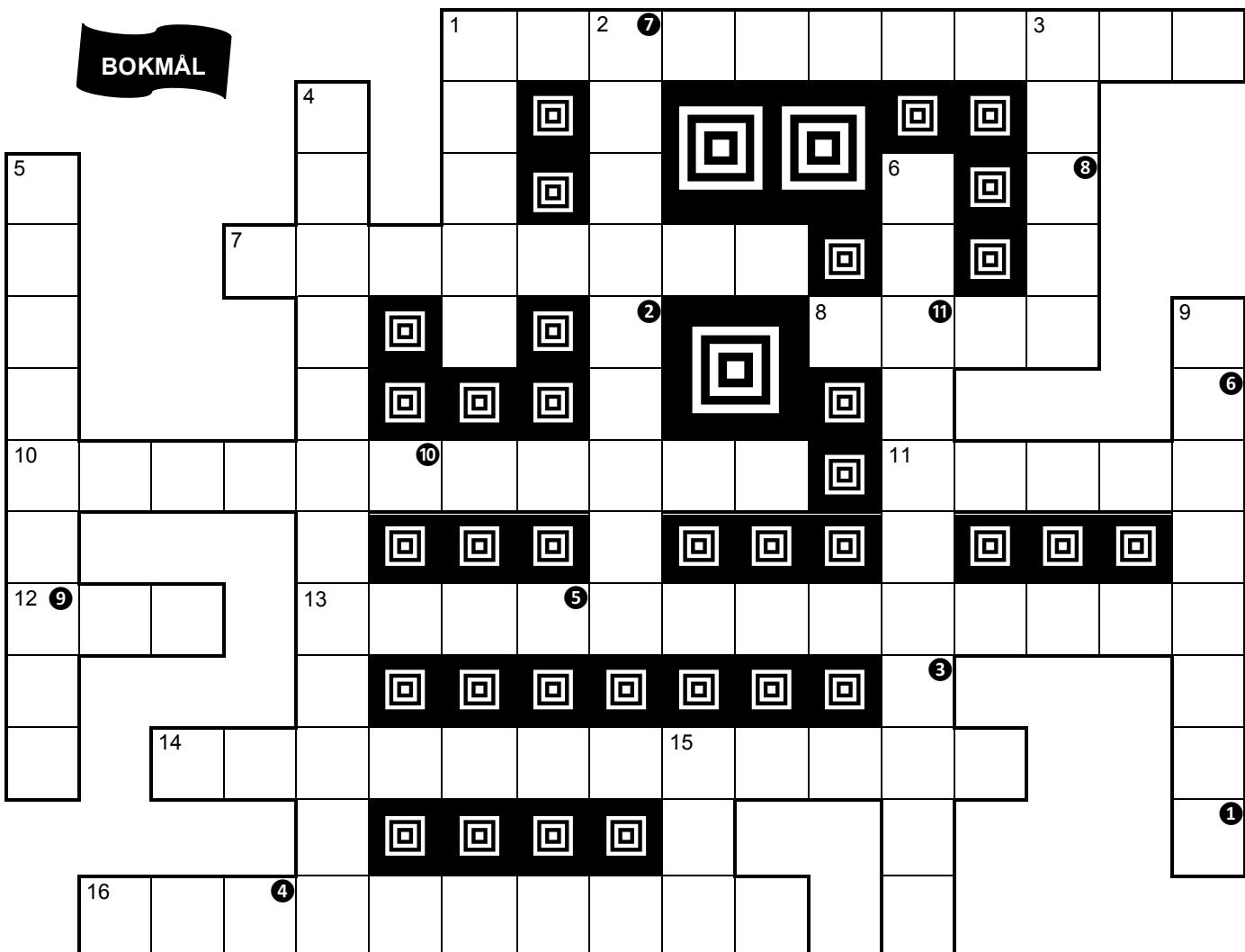
Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----

Korrekturkryssord 15

Hver av setningene nedenfor inneholder ett feilstavet ord.
Den riktige stavemåten utgjør løsningsordet!

BOKMÅL

VANNRETT

1. Passasjeren følte seg konfertabel med sjåføren.
7. Legen skilte mellom fysiske og sykiske plager.
8. Verdens største øggel kan bli tre meter lang.
10. Skuespilleren konstanterte at ukebladet hadde fjernet en av følekkene hennes på nærbildet.
11. Vestlendingen savnet stupbratte fjeld.
12. Da han slo gress med já, trakk naboen sverdet.
13. Det mest iøyefallene ved perleblomsten er den knallblå fargen og de perleliknende blomstene.
14. Kommunen ville bygge ny ungdomskole
16. Mesterkokken sa at stavmikseren var uunværlig.

LODDRETT

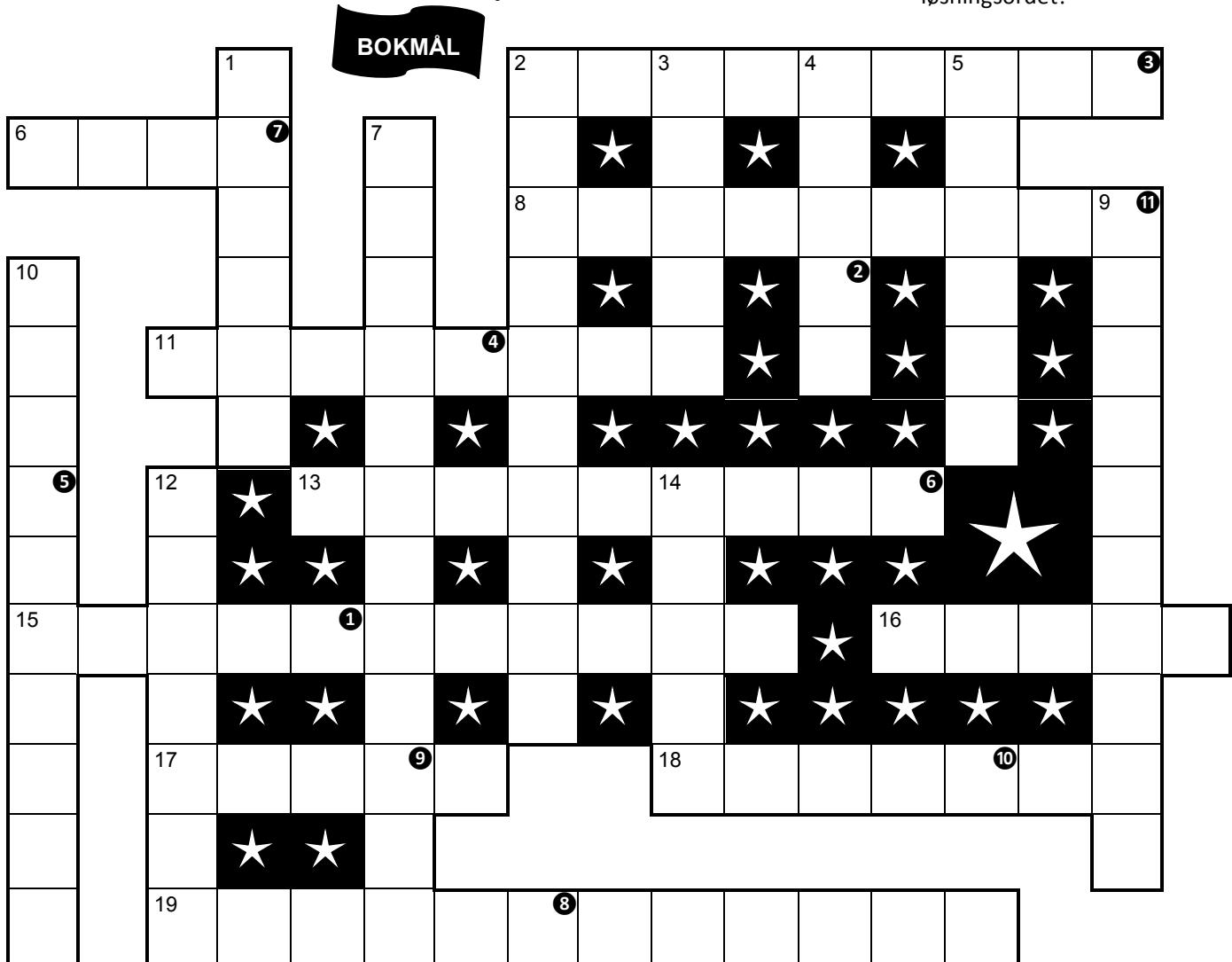
1. Alle sa at han var en sjekk kar, men han hadde dårlig selvtilit og trodde at de tøyet med ham.
2. I 1612 marserte skotske leiesoldater gjennom Gudbrandsdalen, men de ble stoppet av Prillar-Guri.
3. Elevene gikk rundt med børse og samlet inn penger.
4. Beslutningen til sjefen ble møtt med applaus.
5. Det var enda en vannskelig uke for Brann-treneren.
6. Da moren fant over hundre tusen kroner på soverommet til sønnen, fikk hun en dårlig magefølse.
9. Når han er ruset, er han ofte våldeli.
15. Hun nøt livet og stod på skji i månelyset.

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Korrekturkryssord 16

Hver av setningene nedenfor inneholder ett feilstavet ord.
Den riktige stavemåten utgjør løsningsordet!

VANNRETT

2. Ministeren missbrukte stillingen sin og delte ut økonomiske fordeler til venner og bekjente.
6. Han sa at han skulle parre seg med nabojenta.
8. Løperen tråkket skikkeli over og spolerte sjansen.
11. To alpinister var meldt savnet i Finnmark.
13. Det var en bondegår med frittgående høner.
15. Regnestykket framstod som komplett uforståelig.
16. Uteliggeren var vist en tidligere finansmann.
17. Selv om hun blødde, var hun aldri i reel livsfare.
18. Dommeren blåste av enten for hands eller åfsaid.
19. Metrologen meldte store nedbørsmengder.

LODDRETT

1. "Heilt framifrå" er da et hærlig uttrykk, eller hva?
2. Syriske barn er blitt misshandlet av regimet.
3. Gjestene kunne svært lite om sjikk og bruk.
4. Marius rakk hånden i været og svarte korrekt.
5. Som kellner var han keitete, men også morsom.
7. Vitnet jenfortalte samtaLEN hun hadde hørt.
9. På nyttårsaften fant hunden seg et hjemmested.
10. Kommunisten var tilhenger av væpnet revlusjon.
12. Ville et programm om navlelo fått mange seere?
14. Vinterferien skulle gå til Trysil eller Gjeilo.

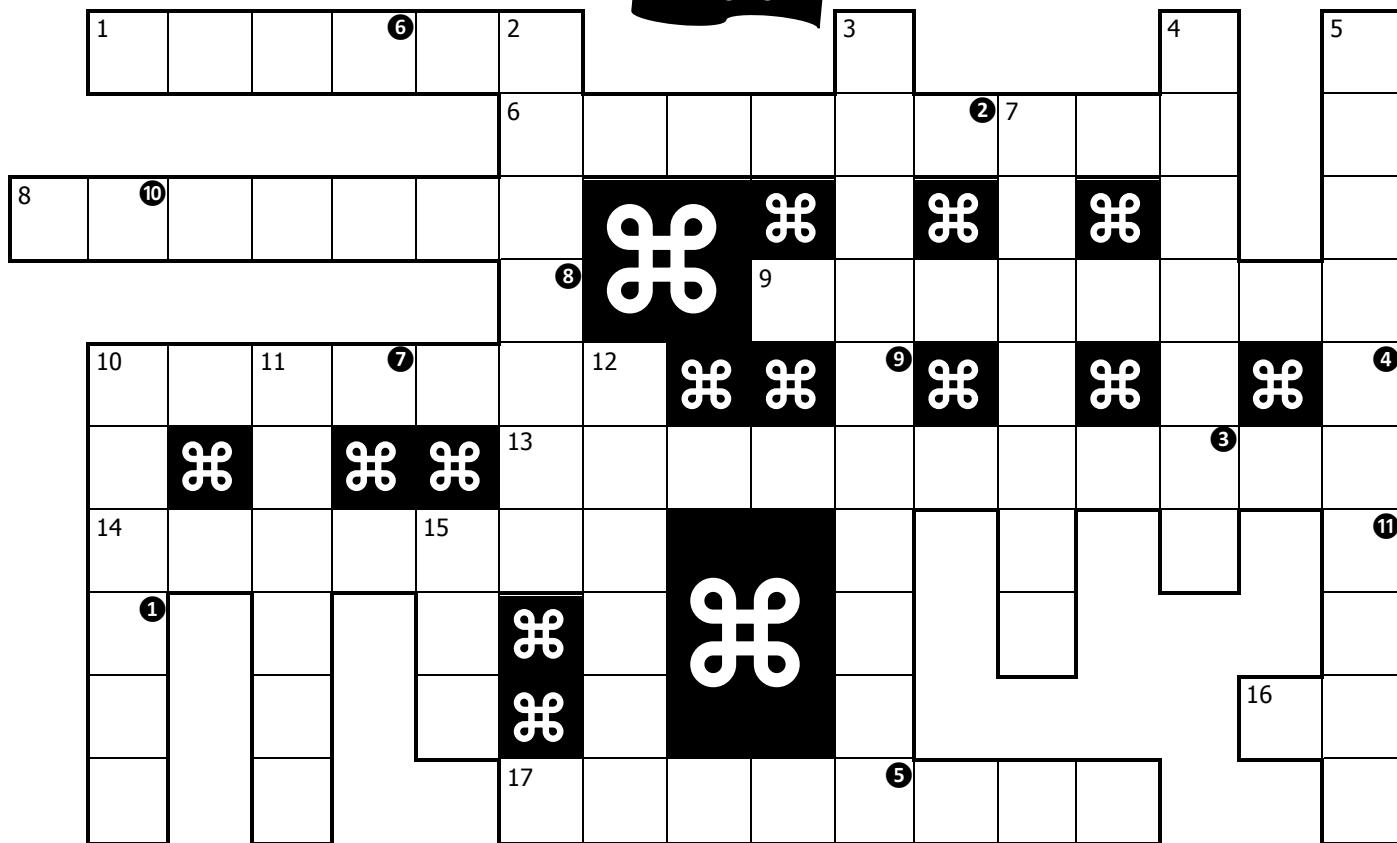
Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Korrekturkryssord 11

Kvar av setningane nedanfor inneheld eitt feilstava ord.
Den riktige stavemåten er løysingsordet!

NYNORSK

VASSRETT

1. «Vi visste at han var ein tjuv og ein fylakk av det verste slaget», fortalte kroerten til gjestene sine.
6. Forskaren vart overaska da englefjøra som Märtha Louise hadde med seg, viste seg å ha menneskeleg DNA.
8. På den praktiske prøva i mat og helse serverte eleven torsk med potet og jorbær.
9. Han såg anången i Bømlo-nytt og sprang av garde.
10. Gutungen ville heller ha ein sjefer enn ein labrador.
13. Etter konkurransen konstanterte ho at alt det som kunne gå gale, hadde gått gale.
14. Ho hadde stått tre dagar i kø for å sikre seg bilett til filmen *Hobbiten*, men hadde gløymt bankkortet heime.
16. Vitsen om elgen som hadde dysleksi og trudde at han var skogens konge, slo ikkje ann som ho hadde trudd.
17. Vi lever i eit fredleg hjørne av verda, påstod utanriksminister Jonas Gahr Støre.

LODDRETT

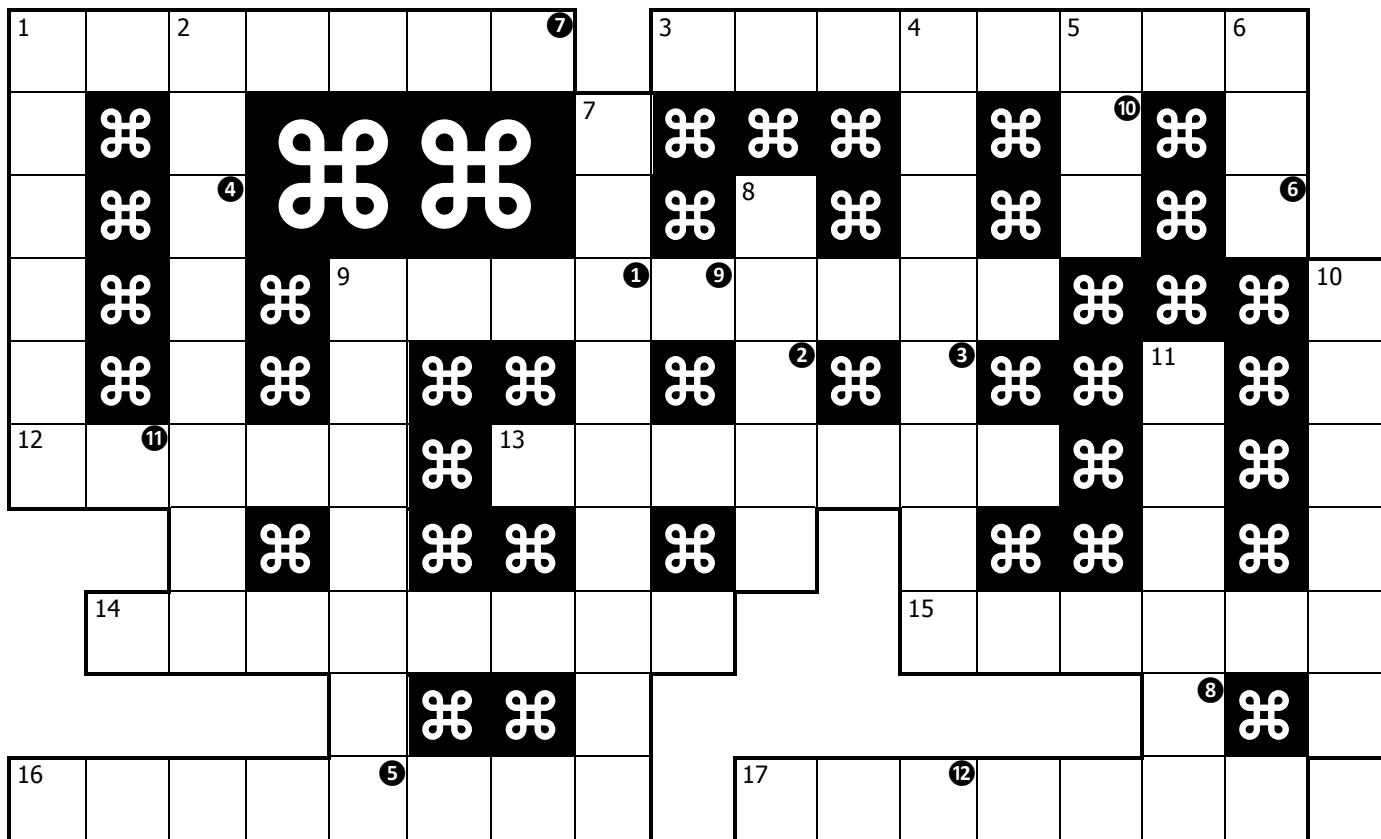
2. I Noreg er det politisk korekt å snakke negativt om prostitusjon, arrangerte ekteskap og sløseri.
3. I Nord-Noreg har ei kjempesnill grangtante som steiker vaflar kvar einaste gong eg kjem på besøk.
4. Tarjei Bø låg rett bak Emil Hegle-Svendsen etter siste skyting, men klarte ikkje å pasere kameraten i løypa.
5. Den kunnskapstørste guten teikna abonemang på eit historiemagasin – *Illustrert Vitenskap Historie*.
7. Kongen er glad for å ha kona si, for det hadde nok vore einsamt å vandre rundt på slåttet heilt aleine.
10. Sabbatt byrjar ved solnedgang på fredagskvelden og varar til etter solnedgang på laurdagskvelden.
11. Han var kanskje heldi som vann seks millionar i lotto ...
12. Dei thailandske restaurantane serverte råtter som ein delikatesse, på lik linje med kylling.
15. Det er langt enklare å slåst for prinsippa sine en å leve opp til dei.

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Korrekturkryssord 12

Kvar av setningane nedanfor inneheld eitt feilstava ord.
Den riktige stavemåten er løysingsordet!

VASSRETT

- Alle studentar og lærare har filosofen Sokrates som helt.
- Nesten ingen andre byar i verda vart så hardt råka av den andre verdskrigen som den polske hovudstaden Warsawa.
- No seier vi klapjakt om omsynslaus forfølging av personar. Før var det viltet som blei jaga mot jegerane.
- Alpinisten Kjetil Jansrud rekte tonge til kompisen Aksel Lund Svindal, som ikkje var like rask ned bakken.
- Lørdag er den nest siste dagen i veka. Det er sagt at vikingane berre vaska seg på denne vekedagen.
- Hannball er eit ballspel der to lag spelar mot kvarandre.
- Reiser du til ein storby som Los Angeles, bør du prøve å leige ein kajak for å sjå byen nedanfrå.
- Finst det eigentleg noko lanslag for flogefiskarar?
- Eleven syntest det var vemodi å sjå att sløydsalen.

LODDRETT

- Læraren ville helst vise filmen på kvitt lærret, men endte opp med å rette projektoren mot klasseromsveggen.
- Rådgjevaren nekta å seie kva skule som ville passe best for meg, for eg skulle sjølv stake ut rettninga for livet mitt.
- Skiløparen køyerde siksak ned den bratte fjellsida.
- «Er det langt at før vi er framme?» spurde jentungen.
- «Ak og ve, livet skal ikkje vere enkelt!» klaga pasienten.
- Opphaveleg var vi 30 elevar i tyskklassen.
- Jegeren hadde hjort i stand patronar og skytestokkar.
- Lokalavisa var raskt på pletten då ein av lesarane kunne fortelje at han hadde møtt ein sjendis frå utlandet.
- Gutar som gjer det därleg på ei prøve, skuldar på at dei hadde uflax. Jenter skuldar på eg sjølve og mangel på IQ.
- I året 1959 vart Hawai delstat nummer 50 i USA.

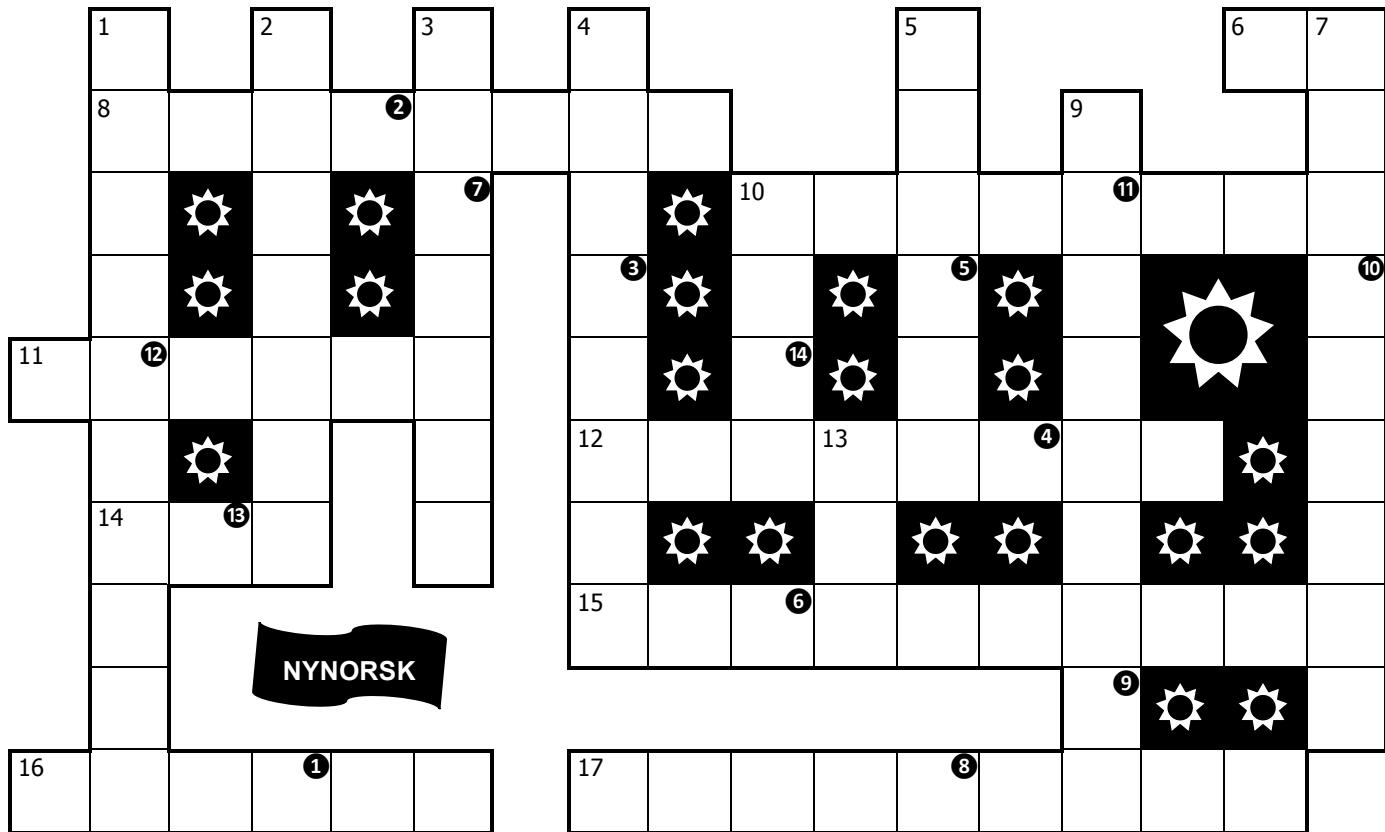
NYNORSK

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Korrekturkryssord 13

Kvar av setningane nedanfor inneheld eitt feilstava ord.
Den riktige stavemåten er løysingsordet!

VASSRETT

6. «Dere verkar smartare enn far dykkar», sa rektoren.
8. Elevane reiste med natttoget frå Lillestrøm til Stockholm, men ingen sovna før toget nådde svenskegrensa.
10. 18-åringen følte seg trygg i solariumet, men ein teknisk feil førte til eit ganske skremmande resultat.
11. Anna ønskete seg tilbake til Sunnmøre kvar bidie dag.
12. Vennane mine meiner nok at eg er ein smule innbildsk, men eg trur faktisk at eg kjem til å bli statsminister.
14. Alt det han fortalte meg om dei vonde åra han hadde vore igjennom, lot eg bli mellom oss.
15. Vår genrasjon veit kor fantastiske dataspel kan vere, men dei over førti er kunnskapslause og ser fotball på tv.
16. Det værste var at ein 20 månader gammal jente vart løfta opp av tornadoen og frakta 16 kilometer av garde!
17. Lærarane syntest at eleven var litt av ein kverrulant da han nekta å bruke eit uvaska tastatur på eksamensdagen.

LODDRETT

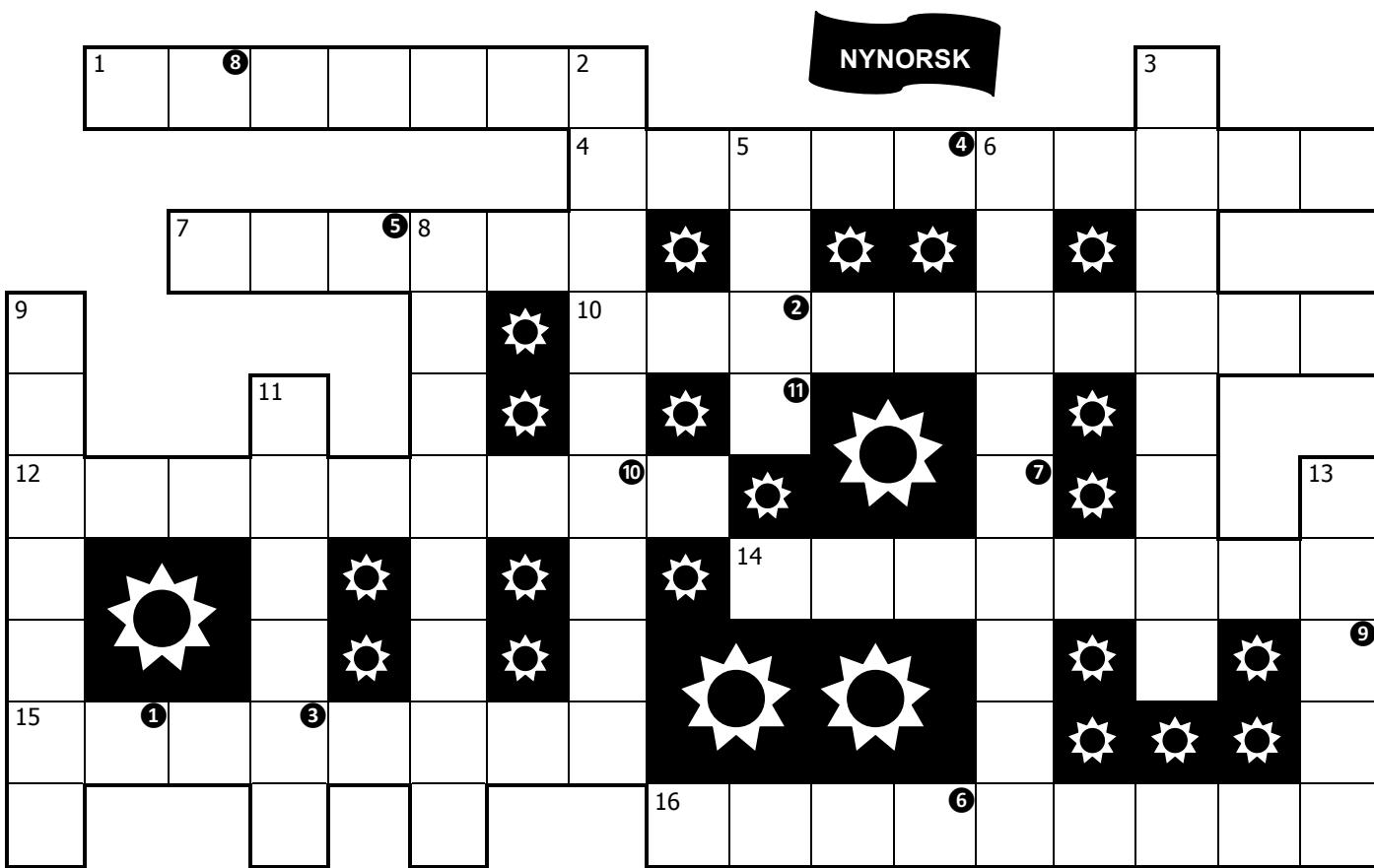
1. Den nye guten på laget ville vere litt mystisk, så han røpa initialene sine, men han nekta å seie namnet sitt.
2. Det fire år lange studiumet av keltisk religion var svært interessant, men ikkje ein kjeft ville tilsetje meg etterpå.
3. Eg sette fram ei skål med gåtteri til gjestene mine, men dei ville mykje heller knaske blomkål og gulrøter.
4. Om ti år vil det vere heilt normalt for ein tennåring å like klassisk musikk mykje betre enn pop, rock og hiphop.
5. Han hadde hørt om både anoreksi og bullemi, men aldri om feilernæringer.
7. Songaren Tooji kom til Noreg som eitåring.
9. Då ho presenterte seg som prinsessan av Holmenkollen, begynte eg å mistenkje henne for å ha ein skrua laus.
10. Systemet er sån at asylsøkjarborn kan bli sende ut av landet, sjølv om dei har budd i Noreg i fem år og kan norsk.
13. Dei såg etter henne på både sider av elva.

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----

Korrekturkryssord 14

Kvar av setningane nedanfor inneheld eitt feilstava ord. Den riktige stavemåten er løysingsordet!

VASSRETT

1. Dersom du har vondt i halsen, bør du tenkje på at ein giraff med vondt i halsen har det endå verre ...
4. Då den norske London-turisten hadde tapt alle kleda sine på klespoker, ringde han til ambasaden for å få hjelp.
7. Onkel frykta det verste då ein septikkbil med 26 tonn kloak velta inn i hagen hans.
10. På staden der den svenske statsministeren Olof Palme vart skoten i 1987, tende folk kvite starinlys.
12. Forskaren slo fast at folk som har etternavn som er enkle å uttale, ofte får høge stillingar i advokatbransjen.
14. Motstandarlaget, som gjekk ut i ein ofangiv 3-3-4-formasjon, låg under med tre mål til pause.
15. Borna høyrd til i eit reisefølgje som oppererte som lommetjuvar både i Noreg og Sverige.
16. Til gjenjeld innehold filmen også eit heftig ørkenrace og tøffe lasersverdkampar.

LODDRETT

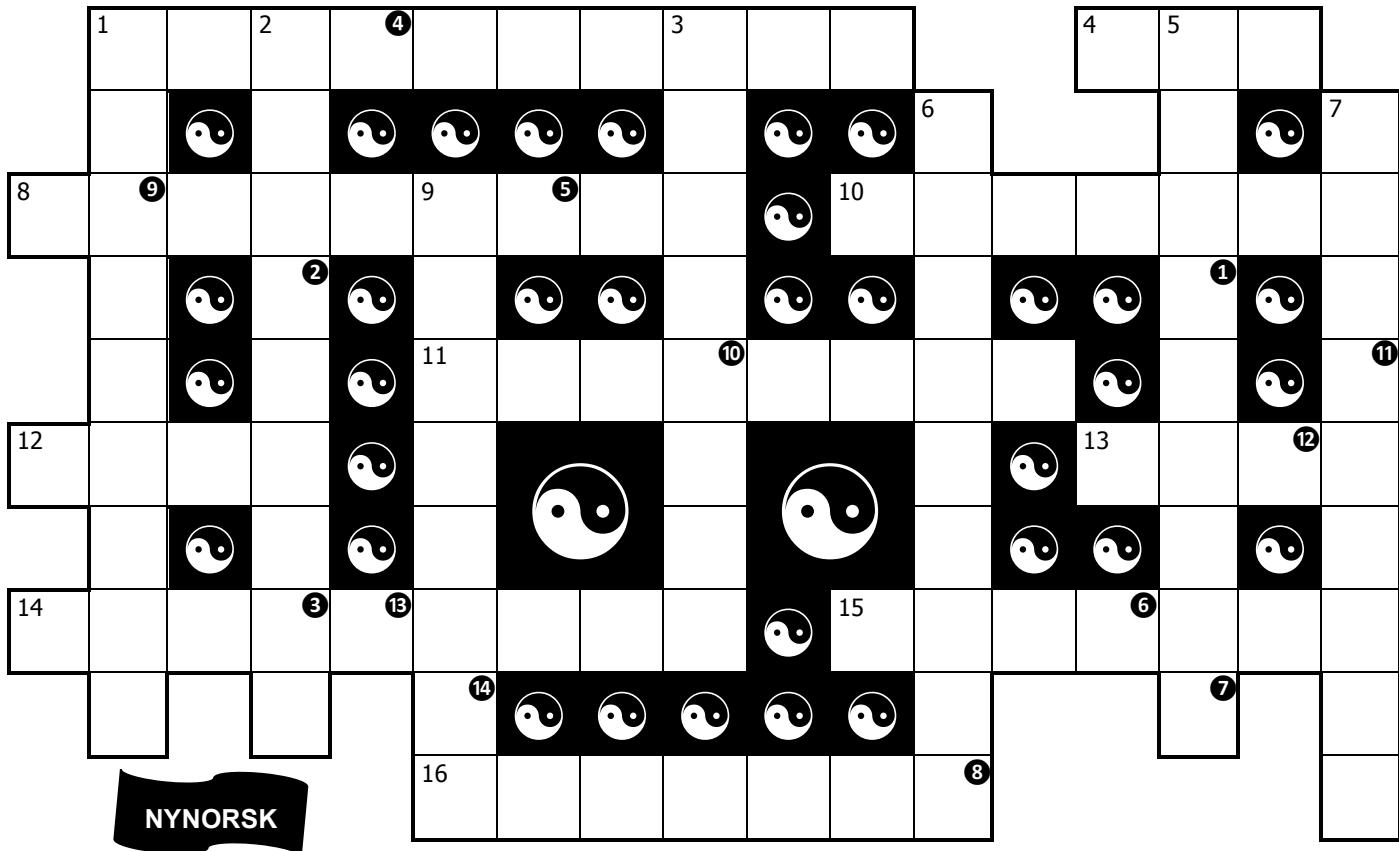
2. Ein faksimile er ei nøyte attgjeving av eit dokument, til dømes eit skjermbilete av ei nettavis i ein PP-presentasjon.
3. Innflyttaren syntest at det var idylisk å bu så nær elva og blomsterenga, men ho sakna trafikkduren frå E6.
5. Klassesyraren fekk bred støtte frå dei andre elevane då han nekta pratmakarane å sjå resten av filmen.
6. Statsministeren bad sekretæren vere meir presis då ho skrev at regjeringa ville løyve skikkerleg mange millionar til nye barne- og ungdomsfilmar.
8. Eleven som gjekk på kurs for å lære seg avangsert bruk av Word, lærte seg å sortere innhaldet i tabellar.
9. Forhandlingane med gisseltakaren skjedde gjennom ei brevluke i utgangsdøra.
11. Som eit forsøk skulle skulen droppe lekser, men innføre lengre skuledager og undervisning kvar tredje laurdag.
13. Kameratane bobla av energi frå morgon til kvell.

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Korrekturkryssord 15

Kvar av setningane nedanfor inneheld eitt feilstava ord.
Den riktige stavemåten er løysingsordet!

VASSRETT

- Ein bil kryssa vegen framfor motorsyklisten, og sidan motorsykkelen mangla bremser, var ulykka unngåeleg.
- Eg vill ha meir tid saman med hunden min!
- For å gjere skulegarden meir atraktiv for elevane brukte skulen ein million på å byggje fotballbinge og regnskur.
- Fotballtrenaren fekk eit dilemma etter at gullet var i hamn: Han oppdaga at toppskåraren hadde dopa seg.
- Masjipan er deig av malne mandlar, melis og eggekvite, brukt til konditorvarer og konfekt.
- Lyd som blir kasta tilbake frå ein fjellvegg, kan bli kalla både for eko, etterljom, dvergmål og gjenlyd.
- Legen meinte at det var eit stygt brudd.
- Det er velkjent at pingvinar kan vere homofile, så dyreparksjefen insisterte på å kjøpe ein hetrofil pingvin.
- Parringa er ikkje berre berre for ei padde, for i heile to veker skal hannen hengje på ryggen til hoa.
- Er det riktig av oss å tilate trugsmål mot politiet?

LODDRETT

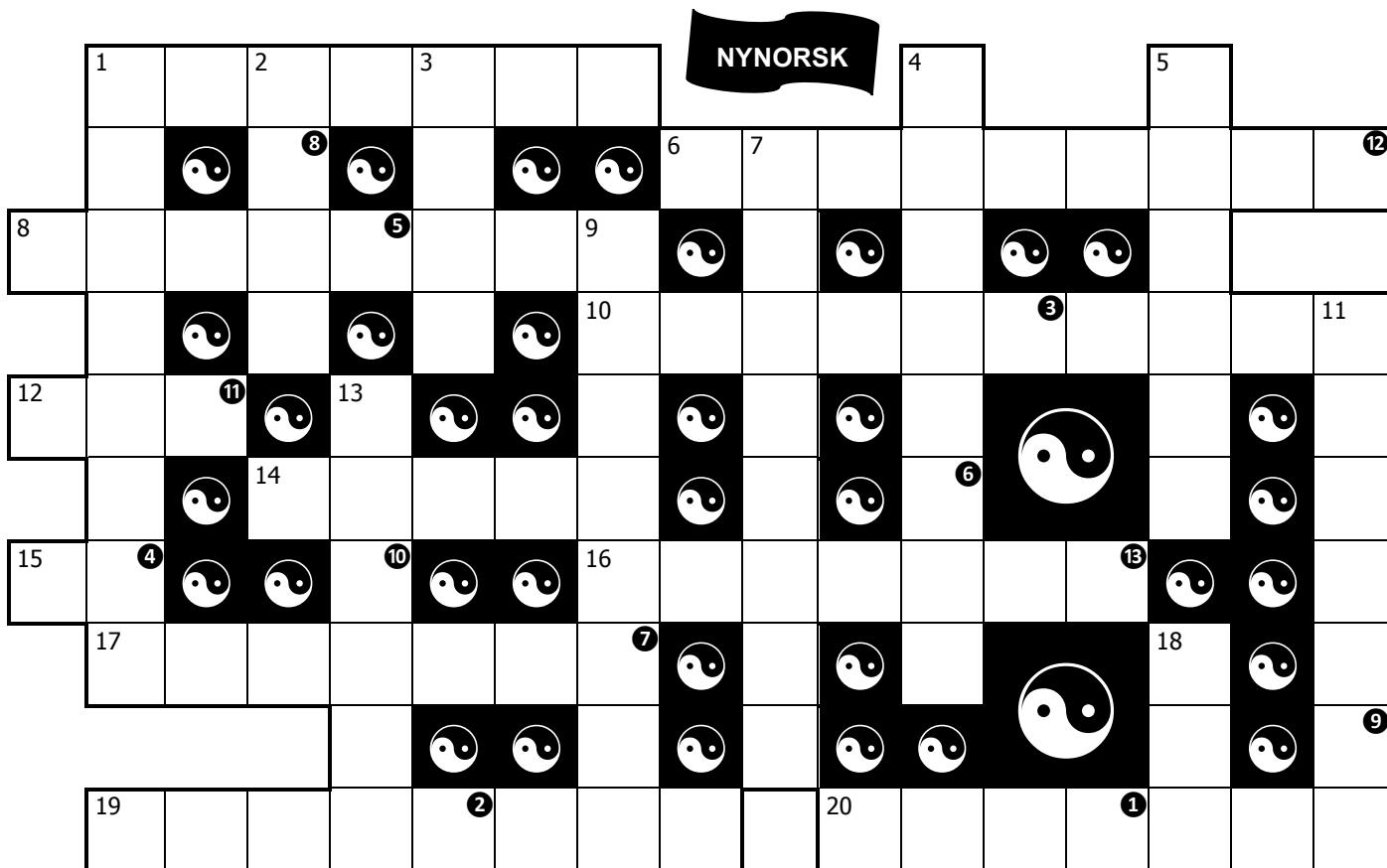
- Utrykket «han er godt vaksen» brukar vi om ein person som er litt opp i åra, kanskje svært gammal.
- Jobbsøkaren fekk velje mellom å selje sand i Sahara eller kjøleskap på Norpolen.
- Professoren ønskte seg meir folkeopplysing i avisene, mindre stoff om kjendisar, livstil og underhaldning.
- «Far min er imigrant frå Armenia, medan mor mi er innflyttar frå Oslo, så eg er ikkje heilt A4!»
- Alle trudde at finansene var i orden, men sanninga var at pappa hadde fått sparken og at kontoen var tom.
- Den 24. juni blir kalla både for santhans, jonsok og midtsommar, og dagen blir ofte feira kvelden før!
- Da syklisten Alberto Contador fekk ein dopingdom imot seg i 2012, hevda mange spanjolar at dommen var ein del av eit utspekulert komplått mot Spania.

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----

Korrekturkryssord 16

Kvar av setningane nedanfor
inneheld eitt feilstava ord.
Den riktige stavemåten er
løysingsordet!

VASSRETT

1. Storsjarmøren ønskte å bli dansar, men fekk høyre at han heller burde prøve lykka i ein annan brangsje.
6. Passasjeren i baksetet var oppservang og åtvvara sjåføren om elgen som stod klar til å springe over riksvegen.
8. Bonden hadde vore i byen og sett grafitti, og no bad han kunst-og-handverk-elevane om å dekorere låveveggen.
10. Kjøpmannen var kjend for å vere missunneleg.
12. Familieterapeuten sa at ho ville byggje bro mellom ektefellene, men det syntest fireåringen var upraktisk.
14. Ei homle sette seg på handa hennar.
15. Til slutt måtte dei vaske å rydde i matsalen.
16. Lensmannen skreiv rapport om fyllekøyringa.
17. Kongen bad ministeren om å grungi forslaget sitt.
19. Bubilen var fulllasta med tjuvgods frå Ålesund.
20. Eg såg på nykommaren som ein irriterande jyppling.

LODDRETT

1. Vegsjefen trudde først at ein borrerigg berre hadde med oljeleiting å gjøre, men fann ut at det same ordet vart brukt om maskineri til å bore i fjell med.
2. Fugletårnet på Ørland er oppført med eit anfi der skuleklassar kan ha undervisning om natur og fugleliv.
3. Sant å si trudde politiet at håpet var ute.
4. Skiløparen fekk benbrudd to mil frå folk.
5. Er ein gallupp det same som ei meiningsmåling?
7. Presten var godt nøgd med den nye biskoppen og såg fram til å ta han med på kyrkjekaffi.
9. Sola gjekk aldri ned over det britiske imperiet.
11. Arrangøren var jærrig på saltet og nekta å køyre opp løypene før skirennet.
13. Bilistane ønskete seg ny tunnell forbi rasstaden.
18. Einstein, Bohr, Heisenberg og Schrödinger er de største vitskapsmennene som verda har sett!

Kontrollord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----

INNSTRAMMING OG MODERNISERING

Nye rettskrivingsreglar for nynorsk gjeld frå august 2012. Lytt til læraren og få ei oppdatering på nokre av dei reglane som er verdt å få med seg:

- A) Heime hjå meg kan du framleis gå barføtt i graset og nyte sommaren.
- B) Denne galskapen er kvinnene i bygdi med på.
- C) Dei ville flytte dei to husi til ein tryggare plass.
- D) Forfattaren Hulda Garborg appellerte til sansane, til syn, høyrsel og smak.
- E) Vi har opplevd ei tung tid sia i sommar.
- F) Når skiltinga er dårlig, kan det vere farlig å vere fotgjengar.
- G) Han brøyta vegen for snø og køyrde tilbake til huset sitt.
- H) Skiskytaren Tarjei Bø vaks opp i Stryn i Sogn og Fjordane.
- I) I går vart det avgjort at verdscupopninga blir flytta til Sjusjøen ved Lillehammer.
- J) Lærarane brukar ikkje den nye kantina slik dei brukte det gamle lærarrommet.
- K) Mykje av broderinga til bunader er sett ut til lågkostland.
- L) Åtte store villaar blei plyndra for foto- og datautstyr.
- M) Rundt ein tredel av den atlantiske laksestamma gyt i norske elver.
- N) Bodskapet til foreldra var tydeleg: Guten ville dyrke vennskapet med kompisane sine.
- O) Eg ser kva som skjer med augo mine, og høyrer med øyro mine, så kom ikkje her!
- P) Eg skal bygge hytte, så eg har hatt mykje å tenke på i det siste.
- Q) Med ei lengd på 3,89 meter høyrer Toyota Yaris enno med blant dei minste i klassen.
- R) **Han** sto på busshaldeplassen for å reise på langtur til huttaheiti.

INNSTRAMMING OG MODERNISERING

Her er kommentarar til setningane på motsett side:

- A) Heime hjå meg kan du framleis gå **berrføtt** i graset og nyte sommaren.
Skrivemåten «barføtt» forsvinn; «berrføtt» står igjen. Likeins: Skriv «berre», ikkje «bare».
- B) Denne galskapen er kvinnene i **bygda** med på.
Det såkalla i-målet forsvinn ut av rettskrivinga. Bruk normal hokjønnsbøyning: «bygda».
- C) Dei ville flytte dei to **husa** til ein tryggare plass.
Det såkalla i-målet forsvinn. Her brukar vi den vanlege fleirtalsforma: «husa».
- D) Forfattaren Hulda Garborg appellerte til sansane, til syn, **høyrsel** og smak.
Diftongen «øy» er på frammarsj. No kan du korkje skrive «hørsel», «kjøre» eller «gjømme».
- E) Vi har opplevd ei tung tid **sidan** i sommar.
Tidsadverbet «sia» går ut. Skriv «sidan».
- F) Når skiltinga er **dårleg**, kan det vere **farleg** å vere fotgjengar.
Vi må erstatte adjektivendinga -lig med -leg der det er mogleg. Skriv «dårleg» og «tidleg».
- G) Han **brøyta** vegen for snø og kørerde tilbake til huset sitt.
No kan du bøye verbet «å brøyte» som eit a-verb, ikkje berre som eit e-verb.
- H) Skiskytturen Tarjei Bø **vaks/voks** opp i Stryn i Sogn og Fjordane.
Verbet «å vekse» får to valfrie former i preteritum, «voks» eller «vaks», som i dialektane.
- I) I går **vart** det avgjort at verdscupopninga **blir** flytta til Sjusjøen ved Lillehammer.
No kan vi bruke dei to verba «å bli» og «å verte» om kvarandre – i same setning.
- J) Lærarane **brukar** ikkje den nye kantina slik dei **brukte** det gamle lærarrommet.
Har du såkalla blanda bøyning i dialekten din, kan du veksle også i skrift, slik at nokre verb kan få -ar-ending i presens og -te-ending i preteritum.
- K) Mykje av broderinga til **bunader/bunadar** er sett ut til lågkostland.
Hankjønnsord som sluttar på -nad, kan no få -ar i fleirtal: «bunadar» og «bunadane».
- L) Åtte store **villaar/villaer** blei plyndra for foto- og datautstyr.
Importerte hankjønnsord som endar på -a, kan no få -ar og -ane i fleirtal.
- M) Rundt ein tredel av den atlantiske laksestamma gyt i norske **elver/elvar**.
Tradisjonelle hokjønnsord som hadde -ar og -ane i fleirtal, kan no få -er og -ene. Dette gjeld ikkje alle hokjønnsord. Vi skriv framleis «dronningar» og «kjerringar».
- N) **Bodskapet** til foreldra var tydeleg: Guten ville dyrke **vennskapet** med kompisane sine.
Abstrakte substantiv på -skap kan vi no bøye som inkjekjønnsord.
- O) Eg ser kva som skjer med **augo** mine, og høyrer med **øyro** mine, så kom ikkje her!
Det er framleis lov med fleirtalsformer på -o i nokre svært få ord, også «hjarto».
- P) Eg skal **bygge/byggje** hytte, så eg har hatt mykje å **tenke/tenkje** på i det siste.
Vi treng ikkje nokon «j» i infinitivsformer som «byggje», «tenkje» og «sørgje».
- Q) Med ei **lengd(e)** på 3,89 meter høyrer Toyota Yaris enno med blant dei minste i klassen.
I staden for «lengd» kan vi no skrive «lengde». Tilsvarande med «høgd» og «høgde».
- R) Han **stod** på busshaldeplassen for å reise på langtur til **hutaheiti**.
Vi må no skrive «stod», slik at vi får ein konsonant til slutt, som i «gav», «bad» og «drog». Ordet «hutaheiti» får lik stavemåte på bokmål og nynorsk – utan dobbeltkonsonant.

Diskusjonsoppgaver til *Jakten* av Baroch Tendler

A «Lisbeth var som alltid frampå med de verste ryktene», skriver forfatteren. Hva slags rykter tror du at Lisbeth spredte? Hvordan vil du selv like å være venn med en person som dikter opp og sprer rykter? Hvordan får man stoppet rykter?

B I klasserommet til Johan henger det en plakat med påskriften «Ro, orden og disiplin», og den ene læreren bærer en T-skjorte med påskriften «Jeg er sjefen». Hvordan stemmer dette med forholdene i klasserommet? Hvilke råd ville du ha gitt til en lærer som skulle undervise i Johans klasse?

C «Jeg tror vi skal holde kjeft om dette. Jeg tror ikke det er kult for han om dette kommer ut på skolen», sier Qasim om Martin. Hva er det Qasim har oppdaget? Hvordan kan Qasim begrunne holdningen sin ytterligere?

D Den første kvelden Mounir bor hos Johan, prøver Johan å bryte opp den tunge stemningen ved å sette på en DVD. Hva skjer? Hvordan ville du selv ha støttet en venn som mistet en av sine nærmeste? Hvordan ville du ha likt at vennene dine oppførte seg?

E Etter drapet på Mounirs mor lager avisene store overskrifter: «Æresdrap ryster libanesisk miljø» og «Muslimdrapet opprører politikere». Hvorfor blir Johan og Qasim sinte når de ser overskriftene? Hvordan tenker journalister når de lager overskrifter?

F Forfatternavnet, Baroch Tendler, er et pseudonym. Hva kan være grunnen til at forfatteren ikke ønsker å stå fram med sitt egentlige navn? Hva tror du selv om bakgrunnen til forfatteren?

G Forfatteren har valgt å kalle en av skurkene for Gjedda. Hva slags egenskaper har en gjedde? Hva vil du tenke om personer som kalles for «Torsken», «Ålen», «Breiflabben» eller «Laksen»?

H «Dere to kukkhuer veit vel ikke engang hvilken jævla geit dere ramla ut av da dere blei født», sier Qasim. Hvem er det Qasim snakker til på denne måten? Hva er det som gjør denne fornærmelsen ekstra saftig? Hva skal til for at du blir flau når du hører måten som venner og bekjente snakker på?

I Johan og Qasim oppdager at noen har sprayet «Norge for norrmenn» på en vegg. Hva tror du at de to guttene tenker om slike slagord? Hvordan reagerer mødrene til Johan og Qasim når de får høre om rasehetsen på veggene i nabolaget? Hvordan kan mødrene forsvere handlingene sine?

J I romanen møter Johan en dame som heter Lilly. Hva slags dame er Lilly? Hva er grunnen til at forfatteren har valgt å ta henne med i fortellingen, tror du?

K «Du har jo skikkelig fin rumpe, da», sier Qasim til Johan. Hvorfor sier Qasim dette? Hva slags komplimenter er det greit at gutter gir til hverandre på din egen skole? Gjelder det ulike regler for jenter og gutter?

L «Problemet var bare det at tanken på armen til Mounir rundt meg lagde kaos i huet mitt», tenker Johan. Hva er det som gjør Johan forvirret? Hvordan reagerer Johans nærmeste når de forstår hvordan Johan tenker? Tror du at disse reaksjonene er vanlige?

Fordypningsoppgaver til *Jakten* av Baroch Tendler

- 1** Let etter slanguttrykk og eksempler på kebab-norsk i romanen. Lag en tabell der du skriver inn alle ordene som du har funnet, i den venstre kolonnen. I de tre neste kolonnene skriver du inn den setningen som ordet inngår i, sidetallet og din egen ordforklaring.
- 2** Lag et tankekart med navnene på alle figurene i romanen. La Johans navn stå i midten. Grinene ut fra navnet hans kan være merket med «Familie», «Venner», «Skolefolk», «Skurker», «Politi» og «Andre».
- 3** Hold et foredrag med utgangspunkt i ett av punktene nedenfor:
 - Jegerprøven
 - Tatere
 - Barnevernet
 - Rasisme i politiet
 - Hatkriminalitet
 - Politiets SikkerhetstjenesteBåde i innledningen og i avslutningen av foredraget skal du bygge bru mellom romanen og det temaet som du har valgt.
- 4** Skriv det første kapitlet i en oppfølgerbok om elevene ved Grønland ungdomsskole. Bestem selv om du vil fortsette med Johan som jeg-person, eller om du vil velge en annen jeg-person.
- 5** Skriv en av lederartiklene som stod på trykk etter at politiet ryddet opp på Kattisa ved Nøklevann.
- 6** La deg inspirere av *Jakten* og skriv et skuespill om en hendelse som ikke ble nøyje beskrevet i romanen. Lag et skuespill som viser enten ...
 - en nyhetsredaksjon som diskuterer hvordan drapet på Mounira Ali skal omtales
 - lærerne som planlegger en ekskursjon til Nøklevann,
 - en tv-debatt om drapet på Mounirs foreldre,
 - foreldregjengen som er ute for å male over graffiti,
- 7** Skriv en artikkel der du gir råd om hvordan man bør bygge opp en roman for at den skal slå godt an blant ungdommer. Bruk eksempler fra *Jakten* når du skriver.
- 8** Tenk deg at «Grønland-prisen» skal deles ut til en person eller en gruppe som har gjort Grønland til et bedre sted å leve. Det er kommet inn åtte forslag til prisvinnere:
 - Johan
 - Qasim
 - Mounir
 - Pressen
 - Politiet
 - Barnevernet
 - Lærerstanden
 - Sven JohansenSom jurymedlem er du blitt bedt om å rangere de åtte kandidatene fra nummer 1 til 8. For hver kandidat skal du skrive en begrunnelse der du forklarer hvorfor kandidaten fortjener (eller ikke fortjener) prisen. Skriv innstillingen (dvs. din anbefaling).

Ordbokøvelser 1

BOKMÅL

DEL A: TEMPO

Hvor raskt klarer du å slå opp i ordboken din? Nedenfor ser du 24 oppslagsord. Finn den siden der oppslagsordet står, og skriv sidetallet i ruten til høyre for oppslagsordet. Du har sju minutter på denne oppgaven:

våpenhvile	
kvalm	
elleve	
skjennepreken	
vei	
ja	
omvendt	
gevær	
tatovere	
alfabet	
mikroskop	
rømmegrøt	

pensjonist	
svarteliste	
harpun	
razzia	
uff	
penn	
makaber	
sabbat	
klissvåt	
trillion	
sprint	
breiflabb	

DEL B: OPPSLAGSORD

Ikkj alltid er det lett å finne fram i en ordbok. Hvilket ord må du slå opp på for å kontrollere om ordene nedenfor er stavet på riktig måte?

1. svømte	SVØMME
2. glattest	
3. gjess	
4. sloss	
5. syntes	
6. eldre	

7. stolene	
8. tenkte	
9. avisa	
10. best	
11. kyr	
12. lengre	

Ordbokøvingar 2

NYNORSK

DEL A: TEMPO

Kor raskt klarer du å slå opp i ordboka di? Nedanfor ser du 24 oppslagsord. Finn den sida der oppslagsordet står, og skriv sidetalet i ruta til høgre for oppslagsordet. Du har sju minutt på denne oppgåva:

birkebeinar	
kastrere	
jamaldring	
robot	
gjeng	
overtid	
pest	
håv	
lysår	
klossmajor	
fastelavnsris	
krøpling	

konk	
grunnflate	
kakerlakk	
smilehol	
duskregn	
novelle	
moldvarp	
idémyldring	
forstokka	
sjølvsagt	
tidtrøyte	
innfløkt	

DEL B: OPPSLAGSORD

Ikkje alltid er det lett å finne fram i ei ordbok. Kva for eit ord må du slå opp på for å kontrollere omorda nedanfor er stava på riktig måte?

1. store	stor
2. feigt	
3. heldt	
4. såg	
5. reiv	
6. mødrer	

7. eldre	
8. stal	
9. syntest	
10. døtrene	
11. vore	
12. mjukare	

FORKORTINGSKRYSS 3

NYNORSK

FASITSIDER

Ordjakt på ord med ord som sisteledd 2 – side 17

	A	L	V	O	R	S	O	R	D
	A	V	L	Ø	S	E	R	O	R
		B	I	B	E	L	O	R	D
		D	I	K	T	A	T	O	R
E	N	S	T	A	V	E	L	S	E
								S	O
								O	R
								F	O
								O	R
								R	D
								Y	L
								G	J
								E	T
								T	O
								R	G
								U	N
								N	N
H	O	N	N	Ø	R	O	R	D	D
								L	Y
								Y	D
M	I	N	U	S	O	R	D	D	D
								N	A
								V	V
								N	O
								Y	R
O	P	P	S	L	A	G	S	O	R
								P	A
								A	S
								S	S
								I	O
								M	R
S	K	J	E	L	L	S	O	R	D
								S	P
								Ø	R
								R	E
S	T	I	K	K	O	K	O	R	D
								Ø	K
								E	O
V	I	S	D	O	M	S	O	R	D
								N	Y

Ordjakt på ord med ord som sisteledd 1 – side 16

	A	R	V	E	O	R	D
	B	A	N	N	O	R	D
	B	I	N	D	E	O	R
	E	T	T	E	R	O	R
F	R	A	M	A	N	D	O
						F	Y
						G	O
		I	M	P	O	R	T
I	N	I	T	I	A	L	O
I	N	K	J	E	K	J	O
						N	N
						S	O
						R	D
M	I	N	N	E	O	R	D
					M	O	T
						E	O
					N	O	A
						A	O
N	Ø	K	K	E	L	O	R
					P	A	P
						I	R
P	E	N	D	E	L	O	R
					P	L	U
						S	S
S	E	K	K	E	O	R	D
					S	L	A
						G	O
					S	V	R
						A	O
					T	A	B
					E	R	S
					R	E	O
					S	E	R
					O	D	I
					R	O	R
					S	O	D

Kontrollord: SETNINGSMØNSTRET

Kontrollord: INFINITIVSMERKENE

Norrøne mytar 1 – side 18

A	B	C	D	E	F	G	H	I
6	7	3	4	9	8	5	2	1

Norrøne mytar 2 – side 19

A	B	C	D	E	F	G	H	I
4	3	9	8	5	7	6	1	2

Norrøne myter 3 – side 20

A	B	C	D	E	F	G	H	I
4	1	3	7	8	9	6	5	2

Norrøne myter 4 – side 21

A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	4	3	3	9	7	6	2	8

Dialekt-quiz 4 – side 29

	STIKKORD	SANT	USANT
1.	Bergensdialekt		X
2.	Vest for Langfjella	X	
3.	Fugledialekter	X	
4.	Kjøba ei kaga		X
5.	Gutadn å jentudn	X	
6.	«Itte»		X
7.	Målføre = dialekt	X	
8.	Fjellbygdmål	X	
9.	«Regn» og «løgn»		X
10.	Tungespiss-r	X	
11.	«Bjødn» for «bjørn»	X	
12.	«Det er varnt i dag»		X
13.	«Jæi» og «je»	X	
14.	Skarre-r		X
15.	«Kem», «ka» og «korfår»		X
16.	Penbergensk/gatebergensk		X
17.	«Oslo» eller «Oschlo»		X
18.	«Min far» og «faren min»	X	
19.	Objektsform i Oslo		X
20.	«Døm prekær ille brett»	X	

Dialekt-quiz 5 – side 30

	STIKKORD	SANT	USANT
1.	Du som objektsform	X	
2.	Gutar og dialekt	X	
3.	Søring		X
4.	Dialektene i Skandinavia		X
5.	Vindusruda på Sørlandsruta	X	
6.	Rulle-r i «perle»?		X
7.	«Banan» og «BENSIN»		X
8.	«Kveld» og «sand»	X	
9.	«lasteBIL» og «spiseSKEI»	X	
10.	«Ennte» og «innte»		X
11.	Østfold-l	X	
12.	Måke eller måse?		X
13.	«Stao nou pao»	X	
14.	Palatalisering		X
15.	Hardanger og Høyanger	X	
16.	Skarre-r opp til Måløy	X	
17.	Norsk topografi	X	
18.	Hokjønnsform borte vekk?		X
19.	Vikværsk for forbrytarar?	X	
20.	Utjamning	X	

	STIKKORD	SANT	USANT
1.	Å snakke bredt		X
2.	Dialektprøver	X	
3.	Setningsmelodi		X
4.	Pussegummi	X	
5.	Svalbard		X
6.	Bordskåner	X	
7.	Lavtysk og høytysk	X	
8.	Vippestjert = linerle	X	
9.	En klar trønder		X
10.	Teksting av bergensk		X
11.	Offisiell skolepolitikk		X
12.	«Pæler» i Fredrikstad		X
13.	Kj-lyden i Bergen		X
14.	Islogloss	X	
15.	Sognefjorden og islandsk	X	
16.	Ordgeografi	X	
17.	Cockney-dialekt		X
18.	Halvemål på Sunnmøre	X	
19.	Stortingets talerstol		X
20.	Sexolekter	X	

A1 Stå på, Kari. [Uten komma blir ytringen en oppfordring om å stå oppå Kari.] **A2** Reisebyråagenten påstod at Syden og Midtøsten egentlig var samme sted ... [Mellomrom og tre prikker på slutten] **A3** Da jeg kom hjem, fikk jeg av alle ting frityrsteikt mat. [Samskriving av "frityrsteikt"] **A4** Bedriftseieren reagerte sterkt på kontraktsfornyelsesunnlatesen. [Tungt, skrive heller "(...)" på at kunden ikke ville fornye kontrakten] **A5** Naboen er reist av gårde til Frankrike_. [Ikke "t" i Frankrike.] **A6** Han tok bibelen sin med i bowlinghallen og leste på den mellom kastene. [Bibelen med liten "b" når det er snakk om en konkret bok.]

B1 Den litt useriøse snakke- og væremåten passet meg på en måte. **B2** Man/Du kan med fordel spise frokost, men du/man bør ikke glemme lunsj heller! [Ufrivillig veksling du/man]

B3 For Bibi var bare det beste godt nok. Nå hadde hun kjøpt et lite, vakkert hus. [Komma i den siste ytringen, ellers blir meningen den motsatte og i strid med den første ytringen.] **B4** Slalåm er ikke lenger en sport der nordmenn hele tiden dummer seg ut. **B5** Og så hadde jeg hørt at det fantes et sted som het Langesund. **B6** Da læreren gav henne feil på et spørsmål om Grunnloven, brast det for Ina. [Stor bokstav i Grunnloven – og bare i den loven]

C1 Ingen av Oslo-avisene hadde bilder av Vinter-Norge på forsiden. [Stor bokstav i den første delen av sammensetninger hvis den andre delen er et egennavn.] **C2** Gro Harlem Brundtland var den første kvinnelige statsministeren i Norge. [Ikke komma etter første, for Gro var ikke den første, bare den første kvinnelige.] **C3** Til festningen gikk tre hundre soldater som skulle dimitteres. ["Hundrede" er et adjektiv (ordenstall).]

C4 Fredrik hatet engelsk, men elsket samfunnssfag og RLE. [Små bokstaver i fagnavn, unntatt i RLE] **C5** Etter hvert var jeg ganske fornøyd med å leve et A4-liv. **C6** Jeg hadde med meg alt allikevel: tennissokker, undertøy og toalettsaker. [Liten bokstav etter kolon når det som kommer etter, ikke er egennavn eller en setning]

D1 Risikoen Sjansen for å vinne i lotto er størst for dem som satser mye penger. [Bruk "sjanse" om positive hendelser.]

D2 Jeg er veldig glad i deg øg, pappa. [Ytringen kan også rettes til "deg og pappa".] **D3** Mannen som kom gående langs veien, som het Landingsveien, hadde gnagsår. **D4** Han likte skigåing og svømming. [Symmetrifeil. Eventuelt "å gå på ski og å sykle"] **D5** Dieter var den første østerrikeren som broren min ble kjent med. **D6** Elevene påstod at vikaren hadde oppført seg høyst upassende. [Skriv "høyst", ikke "høyest" her.]

E1 Kongen hadde ikke sans for at regjeringen skulle gå først i 17. mai-toget. **E2** «Jeg føler at vi står på kanten av stupet. Nå må vi ta et skritt framover.» [Uheldig sammenblanding av bilder – konkret og overført betydning.] **E3** Læreren traff eks-eleven på Gardemoen. Tre måneder senere var han læreren/eks-eleven død. [Bindestrek i "ekseleven" kan vurderes.]

E4 Terrorsbomben ble sprengt på torget, og tjue tre mennesker døde. [Skrivemåten "døde" virker mer respektfull.] **E5** Spark ham. Ikke vent til jeg kommer. [Eventuelt "Spark ham ikke. Vent til jeg kommer."] **E6** Læreren min er aldri enig med i det jeg sier.

Mangelfulle ytringer 2 – side 44

F1 Brødrene syklet om kapp i skogen, men dem de holdt øye med hverandre. [Ordet "øye" skal være ubøyd.] **F2** Naturfaglæreren var helt hekta på laboratorieforsøk. [kursiv] **F3** Hun reiste til Storbritannia som president i Norsk rasekattklubb. [Det kan diskuteres om man skal rette stavefeil i egennavn andre har funnet på – her er det gjort.] **F4** Du må vende venne deg til å takke pent når du får noe, din uhøflige unge! **F5** Den lille prinsen befalte: «Kom fram!» **F6** Jeg skal innrømme at jeg skvettet skvatt da elgen kom inn i Rema-butikken.

G1 Læreren følte han hadde gjort noe banebrytende da elevene fikk sitte to og to. **G2** Det går to Karl Lindbæk-er i klassen min, å og så går det visst en i C-klassen åsså også. **G3** Fetteren gravde ned plastikkdinosaurer i sanden på badestranden. **G4** „Det er sikkert og visst“, brølte nabokjerringa da jeg sa at jeg likte høy musikk. **G5** Når Da VM-gullet glapp for Bjørndalen i 2012, forsvant noe av livsgnisten min. **G6** Tante Else satte seg på første benk og ble dessverre trukket opp på scenen.

H1 «Kan de De reise dem Dem?» spurte jeg den tilsynelatende gamle fruen. [Store bokstaver i høflighetsformer] **H2** Det var irriterende at han ikke klarte øg å knytte håndkleet fast rundt kroppen. [Verbet "knyte", som har en "t" og brukes i uttrykket "det knyter seg i magen", kan ikke brukes her.] **H3** Og jeg som trodde at dem de var fra Hedemark Hedmark fylke! [Ingen innskuddsvokal i "Hedmark". Området "Hedmarken" ligger ved Hamar.] **H4** Da jeg så en 1.-klasse komme inn på trikken, løp jeg selvfolgelig rett ut! [Substantivet "1.-klasse" må skrives som ett ord, uten mellomrom.] **H5** Nordmannen hadde aldri tidligere tidligere hørt om «Estonia»s forlis. [Riktig bruk av genitivs-s i forbindelse med anførselstegn] **H6** Det gikk som det måtte gå: Satellitten kolliderte med romsøppel og ble ødelagt.

I1 Sigbjørn syntes at alt var som det skulle da han så Ola kysse kona si. [Det er greit at Ola kysser kona si, men det hadde ikke vært fullt så greit om han kysset "kona hans", altså Sigbjørns kone.] **I2** Kong Harald 5. V har i lang tid ønsket seg akvariefisk på sove rommet soverommet. [Romertall i kongetitler.] **I3** Søren heller! Jeg har jo glemt a-en a-en i passordet mitt ... [Mellomrom og bare tre prikker på slutten av ytringen] **I4** Skal man du gå helt til topps i samfunnet, må du huske på å gjøre leksene grundig. [Inkonsekvent bruk av du/han. Infinitivsmerke mangler lengre bak.] **I5** I drømmehuset mitt er det tre wc'er wc'er, én wc i hver etage etasje. **I6** Da bygningen så at kuen skjet ved hytten, ringte han hjem til mora si moren sin. [Stilbrudd. Ordet "skjet" er så tabubelagt at eventuelle brukere av ordet helst ordlegger seg på andre måter – men kan brukes. Uttrykket "mora si" passer ikke med de andre, mer konservative uttrykksformene.]

J1 Pjokken hadde med seg Donald Duck-bladet når han kjørte karusell. [Subjunksjonen "når" kan brukes hvis meningen er at pjokken kjørte karusell mange ganger.] **J2** Gallepiggen Galdhøpiggen er visst litt høyere enn Glittertind. **J3** «Skal du slo slåss?» spurte jeg og stakk ansiktet mitt noen cm centimeter fram. [Ikke både spørsmålstege og komma i forbindelse med replikker. Skriv som en hovedregel forkortelsene helt ut i løpende tekst der det ikke er plassmangel.] **J4** Hva jeg vet om Grete Waitz? Bare at Waitzes Waitz sitt løp ble fulgt med stor spenning! [Bytt ut e-en i

"Waitzes" med apostrof, eller skriv om til "Waitz sitt løp" eller "løpet til Waitz".] **J5** Feministen blåste av ordet «formann», men snakket selv om «jærmann gjerningsmann». [Kommenter gjerne holdningen til etterleddet –mann i minusord og plussord.] **J6** Annonsen sa at det var ved til salgs hos bonde som har ligget til tørk på løven låven. [Uheldig plassering av setningsledd, for det var ikke bonden som hadde ligget til tørk på låven.]

Mangelfulle ytringer 3 – side 45

K1 SV-politikeren hadde håpet på kontorpllass i Oslo Rådhus etter valget. **K2** Henne Hun har en skikkelig skikkelig fin fasong, eller hva synes synes du i dag, Georg? **K3** Han stod overfor ovenfor meg på stigen, men vi satt evenfør overfor hverandre hverandre ved bordet. **K4** Oppfinneren viste stolt fram et helt nytt amfibiumfly amfibiefly. **K5** Polit- og beredskapsministeren aenter avventer situasjonen inntil videre. **K6** Ola's bil Olas bil, som jeg har kjent siden jeg var liten, ble solgt for tusen kr kroner. [Skriv heller: "Jeg har kjent Ola siden han var liten. Bilen hans ble solgt for tusen kroner."]

L1 Ingen skiløpere var blitt tatt av skredet på i Buskerud, ifølge ifølge NRK Dagsnytt. **L2** Espen fikk jobb som kassadame, men hadde mest lust til å være helsesøster. [Kommenter yrkes-titlene. Er de kjønnsdiskriminerende?] **L3** «Kanskje er det», antydet jeg, «den første forreste som vinner?» [Språkrådet sier at kommategn skal stå utenfor replikken, slik det her er gjort. Mange forlag trosser påbudet og holder seg til den forrige regelen.] **L4** Jeg skal hvertfall i hvert fall reise til USA med den dollarkursen som er nå. **L5** Et godt eksempel kan være invasjonen invasjonen i Vietnam. **L6** Den voksne voksne roeren trodde det var stor sjangse risiko for at han var HIV-positiv.

M1 Da utøveren ble tatt i doping, spørte det for handikap-olympiadetaket. [Skriv heller "deltakelsen i olympiadene for handikappede".] **M2** På veggen stod skrevet: «Du er veid og funnet for lett!». [Ikke punktum når et utropstege avslutter ytringen innenfor anførelstegnene.] **M3** Gjesten kom i skade for å trække på dronningens skjole kjole. [Liten i "dronningen" når man snakker om personen.] **M4** Ved hjuletider juletider synger vi, Jorunn og jeg, gjerne Elias Blix-salmer. [Uttrykket "Jorunn og jeg" må rammes inn av kommategn på begge sider, fordi uttrykket er en spesifisering av "vi" like i forkant.] **M5** Den unge kvinnen sjøpte kjøpte turreturbillett tur-retur-billett til Afghanistan. [Tur-retur-billett er et bindestrekspord.] **M6** I kjølevannet kjølvannet av den økonomiske krisen dukket det opp nye bedrifter. [Ordene "kjølvann" og "kjølevann" har ulike betydning.]

N1 Eleven lovte å byne begynne å interessere interessere seg for latinske forstavelser. [Her kan det være naturlig å kommentere at "inter" er en latinsk forstavelse.] **N2** I det idet jeg gikk ut av klasserommet, viste jeg hun henne fingeren. **N3** Liseberg er nok nok Göteborgs Göteborgs aller største severdighet. [Behold den svenske ø-en i egennavn.] **N4** I steden for istedenfor å stå her å og sutre kan vi kanskje ta et lite, muntert hurrarop? [Uttrykket "et lite muntert hurrarop" må her bli til "et litt muntert hurrarop" eller "et lite, muntert hurrarop", for i det opprinnelige uttrykket virker det som om hurraropet ikke skal være muntert – og det virker ulogisk.]

N5 Han solgte peen pc-en sin før for en tusen lapp tusenlapp.

N6 – Det var ikke min skyld! utalte uttalte Molde-spissen etter kampen. [Replikkstreken skal være en tankestrek, ikke en bindestrek.]

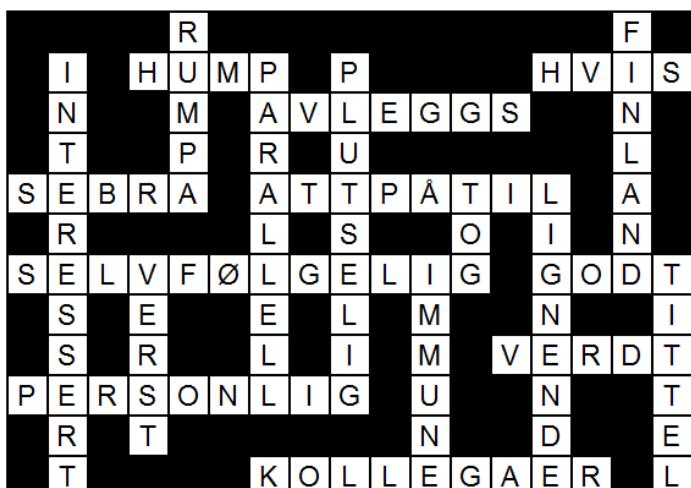
O1 Det ble mye søl, for flaska falt på gulvet og knuste ble knust. [Kritiske språkbrukere vil si at flaska ikke knuste noen ting, men at den ble knust.] **O2** Det var stappfullt stappfullt i garasjen, så jeg la ski utstyret skutstyret på loftet. **O3** Henne har vi ikke kontrollert årnli ordentlig. [Her er det riktig med "henne" i starten av setningen, for det skal brukes en objektsform.] **O4** «Var det det det dreide seg om?» om?» spurte Pål nyskjerrig nyskjerrig. [Her er det korrekt med tre like ord etter hverandre.] **O5** Hun ønsket seg snillere barn, høyere lønn og gå tidligere hjem fra jobben kortere arbeidsdag. [Symmetrifeil. Gjør om det siste uttrykket til en substantivfrase.] **O6** Du må bruke de emnene evnene du har fått utdelt! Talent skal ikke sløses bort!

Korrekturkryss 13 (BM) – side 48

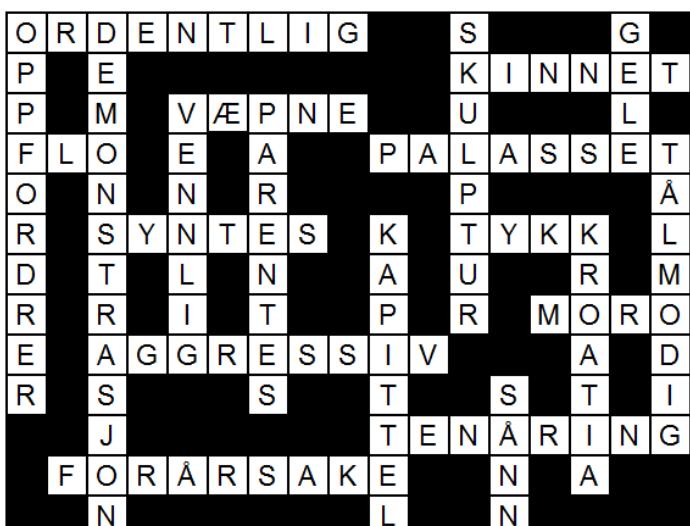
Kontrollord: PÅGANGSMOTET

Korrekturkryss 11 (BM) – side 46

Kontrollord: SMUGLERGODS

Korrekturkryss 14 (BM) – side 49

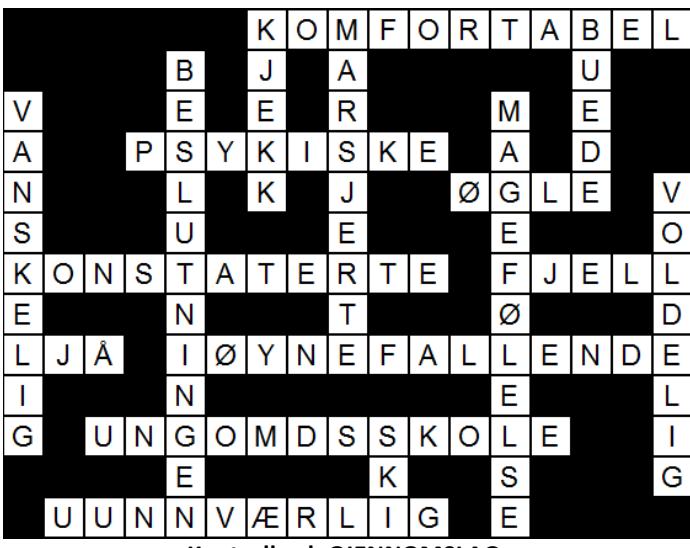
Kontrollord: PÅLEGGSTESTEN

Korrekturkryss 12 (BM) – side 47

Kontrollord: NORDVESTLIG

Korrekturkryss 15 (BM) – side 50

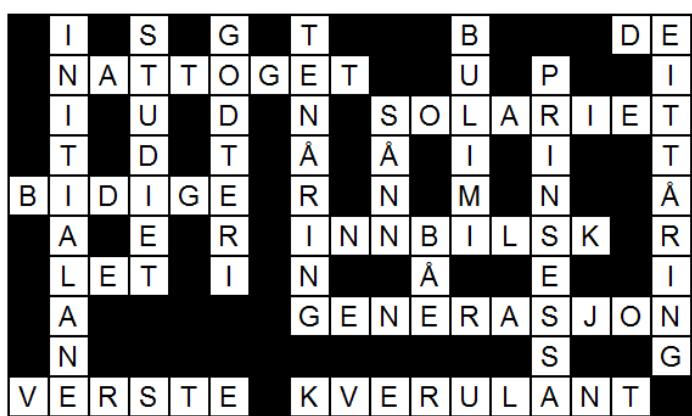
Kontrollord: GJENNOMSLAG

Korrekturkryss 16 (BM) – side 51

Kontrollord: STEMODERLIG

Korrekturkryss 13 (NN) – side 54

Kontrollord: STÅLINDUSTRIEN

Korrekturkryss 11 (NN) – side 52

Kontrollord: BARNELÆRDOM

Korrekturkryss 14 (NN) – side 55

Kontrollord: PERSONKJEMI

Korrekturkryss 12 (NN) – side 53

Kontrollord: POSTSKRIPTUM

Korrekturkryss 15 (NN) – side 56

Kontrollord: IDENTITETSKORT

Korrekturkryss 16 (NN) – side 57

Kontrollord: LANGFRIMINUTT

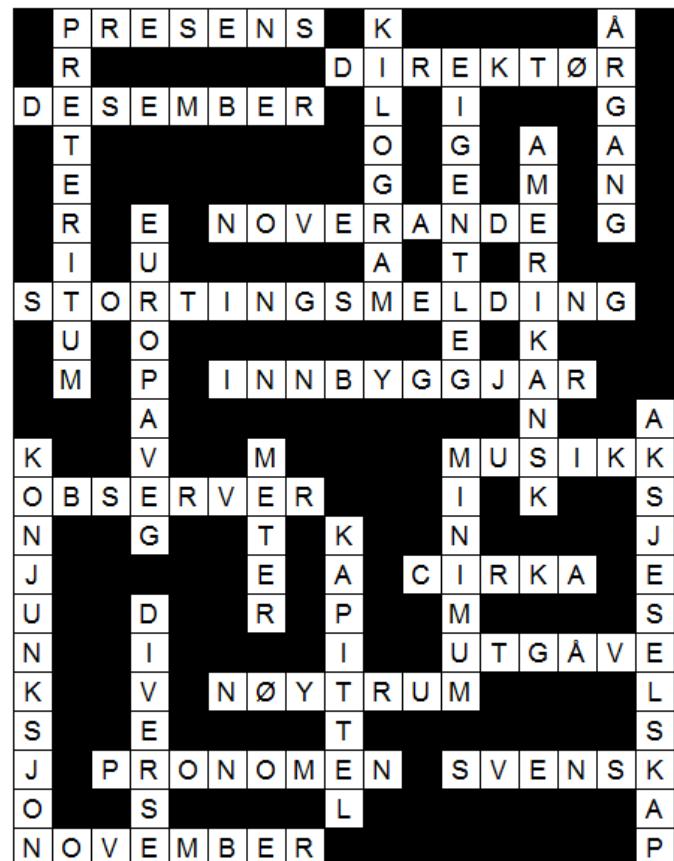
Ordbokøvelser (BM) – side 62

- 1 Svømte → Svømme
- 2 Glattest → Glatt
- 3 Gjess → Gås
- 4 Sloss → Slåss
- 5 Syntes → Synes
- 6 Eldre → Gammel
- 7 Stolene → Stol
- 8 Tenkte → Tenke
- 9 Avisa → Avis
- 10 Best → God
- 11 Kyr → Ku
- 12 Lengre → Lang

Ordbokøvelser (NN) – side 63

- 1 Store → Stor
- 2 Feigt → Feig
- 3 Heldt → Halde
- 4 Såg → Sjå
- 5 Reiv → Rive
- 6 Mødrer → Mor
- 7 Eldre → Gam(m)al
- 8 Stal → Stele
- 9 Syntest → Synast
- 10 Døtrene → Dotter
- 11 Vore → Vere
- 12 Mjukare → Mjuk

Forkortingskryss (NN) – side 64

B-postabonnement

Returadresse:
Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

Gråbergssång

Stå
grå,
stå
grå,
stå
grå,
stå
grå,
stå
grå-å-å-å.
Så är gråbergs gråa sång
lå-å-å-å-å-å-å-ång.

Gustaf Fröding (1860–1911)